

CARTES DE DESAFIAMENT ENTRE MOSSÈN JOAN TERRADES DE SALELLES I GALCERAN SCALES I PERE UGUET SCALES (1498-1500)

JOSEP BRUGADA I GUTIÉRREZ-RAVÉ

Institut d'Estudis Gironins

Resum

Transcripció i estudi de les cartes de desafiament o de batalla intercanviades entre 1498 i 1500 entre els cavallers gironins, mossèn Joan Terrades de Salelles i mossèn Galceran Scales i Pere Huguet Scales per les bandositats comeses per Galceran Scales, senyor del castell de Celrà i els seus, al molí fariner que posseïen, com a bé patrimonial el matrimoni de Joan de Campmany i Anna de Terrades en el terme de Campdorà. Defensa que fa el cavaller Joan Terrades de Salelles de l'honor i les possessions de la seva germana i del seu cunyat. Es tracta de dinou cartes d'inculpació o desafiament en estil cavalleresc, tal com era propi al final de l'edat mitjana. Les cartes expressen el duel a tota ultrança que es manifesten per escrit els dos contendents, els quals pertanyen a dos dels llinatges aristocràtics més rellevants de la Girona del segle XV.

Paraules clau

Lletres de batalla o de desafiament, cavalleria, bandositats, vendetta, remença, llinatges enfrontats, jurats de la ciutat, noblesa urbana, brega cavalleresca.

Abstract

Transcription and study of challenge and battle letters exchanged in the years 1498-1500 Joan Terrades de Salelles from one side, and Galceran Scales and Pere Uguet Scales from the other. All of them were knights from Girona. The motive was the villainous deeds committed by Galceran Scales, lord of the Celrà castle, and their men, against the mill flour in Campdorà owned by Joan de Campmany and his wife Anna de Terrades, Joan's sister. Joan Terrades de Salelles defended his sister amb brother-in-law honor and possessions. This paper is about neinteen challenge amb battle letters written by the opponents like was used at the end of the Middle Age. The rivals belonged to the more outstanding aristocratic families of Girona, and challenged each other to fight to the death.

Keywords

Letters of battle, chevalery, villainous deeds, vendetta, peasant's revolt, aristocratic lineages of Girona, consellers of city, honour.

INTRODUCCIÓ

El recull de textos que presentem i editem són unes lletres de batalla o de desafiament intercanviades entre els nobles cavallers gironins Joan de Terrades i Galceran d'Escales entre els anys 1498 i 1500. Aquestes lletres de desafiament esdevenen una prova més de l'autenticitat del tarannà cavalleresc que va existir en les terres catalanes a la fi de la tardor medieval. Les rivalitats entre llinatges aristocràtics a causa dels odis, les enveges i les actituds gallardes conseqüència dels furts, dels saquejos, per tota mena d'injúries i vexacions per qüestions patrimonials, per qüestions jurídiques de drets, de bo de bo no formen part només de la ficció novel·lesca. La societat catalana del segle XV és plena de conflictes socials de tota mena: revoltes camperoles de tot ordre, des del descontentament pagès en la relació amb llurs senyors per les qüestions dels mals usos, pel pagament dels censos i de les tasques, pels recels i per les desconfiances envers les classes privilegiades, les quals van fer enfortir amenaçadores congregacions de pagesos a les muntanyes i també per la desconfiança expressada per les classes populars envers la nova monarquia sobrevinguda. Tots aquests fets van ser factors de trasbalsament i d'instabilitat social tant en el medi rural com en el medi urbà. Les bandositats de tot ordre en el decurs de tot el segle XV no cessaren, "colossal lluita de bàndols que havia de consumir no ja la ciutat de Girona, sinó tot Catalunya durant onze anys inacabables", apuntava l'historiador Santiago Sobrequés.¹ Les acaballes del segle, doncs, esdevingueren a més, temps de *vendetta* i de guerra privada. D'ençà de l'ancestral conflicte remença i malgrat tots els intents de sentències arbitrals, se seguïen barallant: els pagesos amb llurs senyors propietaris dels masos i la terra, però també litigaven o es barallaven entre ells –per bé que amb un altre estil– els nobles i els aristòcrates. Ens ho apuntava magníficament el medievalista Martí de Riquer, el qual va ser al nostre país un dels primers estudiosos a transcriure dels diversos arxius –i analitzar i valorar– els documents de deseiximents o bregues entre personatges de la noblesa catalana i a tenir-los en compte no només merament com a documents de caràcter històric, sinó a considerar-los també com a textos que van esdevenir –per fortuna de les nostres lletres– la base del que

¹ SOBREQUÉS, Santiago; *Societat i estructura política de la Girona medieval*, Barcelona, 1975, pàg. 118.

ulteriorment trobarem en la ficció literària dels llibres de cavalleria i de les novel·les cavalleresques. Deia Riquer:

“Som a una època –primers decennis del segle XVI– en la qual tot Catalunya viu el terror de les bandositats entre famílies i faccions, sovint herència d'antigues parcialitats medievals, i són nombrosos els llinatges de l'alta noblesa que es troben en bàndols o que bandolegen, lluites aferrissades i ben sovint sagnants; i es fa molt difícil als virreis i a les autoritats dels municipis de posar-hi pau i així donar tranquil·litat a la terra. Els cavallers que es troben en bandositats ho fan seguint vells privilegis militars, o sia declarant la guerra a llurs enemics mitjançant cartells de deseiximents, de vegades reptant-los a combat singular per mitjà de lletres de batalla, i se sotmeten, de bon o mal grat, a treves de termini fix imposades pel monarca o els seus representants; i quan els excessos han arribat a un terme intolerable no és rar que els cavallers bregosos siguin gitats de pau i treva i declarats enemics del Rei. Aquesta situació jurídica era extrema i gravíssima, car suposava que tot aquell qui ajudés, protegís, amagués o denunciés una persona que havia estat gitada de pau i treva era castigat amb una severitat que anava des de la sanció pecuniària i la presó fins a la condemna a remar a galeres o a la pena de mort”.²

Així, doncs, amb la troballa de les cartes o lletres de desafiament, “deseiximents”, entre els cavallers gironins Joan Terrades de Salelles i Galceran Escales i Pere Uguet Escales, creiem que aportem una mostra més de la vigència i el realisme del tarannà aristocràtic i cavalleresc als territoris catalans. Els deseiximents o cartes de batalla entre mossèn Joan de Terrades i mossèn Galceran Escales comptat i debatut representen una nova aportació d'autenticitat del capteniment de l'estament nobiliari, cavalleresc, a la ciutat de Girona. Recordem que els ciutadans de l'estament nobiliari que assolien la categoria de cavallers eren anomenats amb l'apel·latiu de *mossèn*. En el decurs d'aquest segle XV, val a dir que ni les justes, ni els torneigs, ni les bandositats, ni les *vendetta*, ni els cartells de desafiaments³ ni la guerra privada –com apuntem– hi eren desconeguts. Afirmava de nou, sobre això, Santiago Sobrequés: “La guerra particular es trobava a Girona a l'ordre del dia, com en la majoria de les ciutats del Principat”. “La bandositat era una institució perfectament reconeguda i regulada per la legislació vigent. Calia,

² Riquer, Martí de; *Quinze generacions d'una família catalana*, Barcelona, 1979, pàg. 49.

³ Llegim al *Manual d'acords de 1500* [foli 9r], “Lo die present en lo matí havem trobats afixats en les portes de la casa del Consell d'aquesta ciutat, dos cartells de deseiximents dels quals dins la present trametem còpia a la Sereníssima Majestat”.

això sí, tenir la precaució de declarar-la públicament mitjançant el *cartell de desafiament* pregonat per places i carrers a toc de clarí”.⁴

LLUITES ENTRE SENYORS I PAGESOS, BANDOSITATS AL SEGLE XV

Després de la mort del rei Joan II, seguí la regència de Joana Enríquez, vídua d'aquest, i amb la posterior entronització el fill del matrimoni esdevingué nou monarca, Ferran II, el futur rei Catòlic. El canvi que es va produir en la monarquia, en aquest temps, no va resoldre als territoris catalans les malfrances entre senyors i pagesos. Malgrat els diversos intents de decrets i d'arbitratges reials (en època del rei Alfons el Magnànim, Sentències de 1455, 1457, el Pregó del Lloctinent de 1458 i la Sentència Arbitral de Guadalupe promulgada pel rei Ferran II el 21 d'abril de 1486) entre pagesos i propietaris dels masos i terres es va trigar encara anys a apaivagar els ànims exaltats entre la pagesia.⁵ El problema entre pagesos, senyors i reialesa venia de lluny. Escrivia l'historiador gironí Jaume Vicens Vives: “No es tractava d'un avalot passatger, sinó d'un problema pregoníssim que venia arrossegant-se des de 1381”.⁶ Les relacions entre els pagesos i els senyors a causa de les servituds de vassallatge que s'arrossegaven, doncs, pel cap baix, des de finals del segle XIV, seguirien sense solució de continuïtat fins a èpoques més contemporànies. Aquesta lluita de classes –perquè en el fons el problema remença a Catalunya era com en altres territoris europeus– no és res més que un conflicte entre senyors i vassalls, val a dir que no s'apaivagà del tot malgrat les temptatives pacificadores de la monarquia de Trastàmara, a pesar de la “bona voluntat de Ferran II” a la qual al·ludeix Vicens Vives. A més de la problemàtica entre els pagesos dependents de la terra i la senyoria, la monarquia sobrevinguda als territoris catalans a causa del compromís de Casp, per tota una sèrie de raons històriques i particulars de la pròpia dinàmica règia –al fons de les quals no entrarem– va provocar tothora el consegüent recel d'alguns estrats socials. Arribats ja quasi a finals del segle XV, la pagesia apreciava que els ancestrals mals usos no s'acabaven del tot,

⁴ Vegeu el capítol VII “Les bandositats gironines”, a SOBREQUÉS, Santiago; Joan Margarit i Pau. *La tràgica fi de l'edat mitjana a Catalunya*, pàg. 89-97, Barcelona, 2006.

⁵ LLUCH BRAMON, Rosa; *Els Remences. La senyoria de l'Almoïna de Girona als segles XIV i XV*, Girona, 2005, pàg. 398.

⁶ VICENS VIVES, Jaume; *Els Trastàmara*, Barcelona, 1980, pàg. 223.

que ni les seves condicions de treball ni la seva vida quotidiana milloraven i que la seva protecció no estava garantida, i hom veia cada vegada més que la monarquia sobrevinguda s'allunyava de les preocupacions i dels problemes reals del territori. Tot plegat va provocar encara més l'obertura de l'esclletxa que hi havia entre els pagesos dependents de la gleba i la relació amb llurs senyors. Aital desconfiança comportà, indubtablement, tota mena de recel, venjances i bandositats de tota índole al Principat de Catalunya. Rovira i Virgili afirmava:

“En pujar al tron Ferran II, persistia el malcontentament entre els pagesos, puix que no havien estat complertes encara les prometes que Joan II els havia fet. Fins aleshores només havien estat donades recompenses personals als cabdills dels remences, especialment a Francesc de Verntallat. Així els pagesos sempre que els era possible, es refusaven a pagar, no solament els mals usos, ans encara els censos i prestacions ordinaris per raó de propietat. [...] Els pagesos adoptaren davant llurs senyors una actitud de resistència”.⁷

Els senyors eren i seguien essent evidentment els amos dels masos i les terres, i en molts casos pretenien –si us plau per força– imposar les seves ordinations, però també era la monarquia la que, al capdavant, carregava amb les seves lleis. Les bandositats en el decurs de tot el segle XV no cessaren. Les acaballes del segle encara esdevingueren temps de *vendetta* i de guerra privada. Com a exemple de les tensions que hi havia a Catalunya entre l'estament noble, entre els propietaris dels masos i la terra podem reflectir i treure a col·lació els fets que s'esdevingueren entre el ciutadà gironí Joan des Vern i un pagès originari de la vall d'Amer.

UNA VENDETTA ENTRE UN PAGÈS DE REMENÇA I UN JURAT GIRONÍ

Joan des Vern, ciutadà de Girona, home tingut per “*molt mansued e de bona vida e del qual jamés se hoy dir faés injúria a negú*”⁸ el dia 12 de març de 1482 s'havia apropiat a les seves possessions de l'indret de Sobreroca a la Vall del Llémna per tal d'exigir el pagament de les tasques, delmes i altres primícies als pagesos que li devien senyoria i de resultes –d'anem a

⁷ ROVIRA i VIRGILI, Antoni; *Història de Catalunya*, vol. VII, Bilbao, 1978, pàg. 18.

⁸ Llegim al *Manual d'acords*, 1482 (foli 23, r).

saber quines raons— va ser trobat mort en el territori de la susdita parròquia aquella mateixa jornada a causa d'un tret de ballesta a l'espatlla. El text del *Manual d'acords* diu textualment:

“Nosaltres Senyor inquirint e investigant la causa de la dita mort havíem percebut que sia stada feta per causa de demanar resposta aquest als pagesos d'aquesta muntanya de que us és stat representat principi de gran defensió d'aquesta vostra pàtria recordant-nos de les principals turbacions, les quals hagueren exordi en semblants fets car no solament nos ho demostra lo dit arte de la dita mort perpetrada, mes encare molts moviments desordonats los quals sentin cascun dia per perfidia de los pagesos de la dita muntanya”.

Els jurats de la ciutat de Girona van comunicar el luctuós fet a l'infant Enric, duc d'Aragó i comte de Villena. Així ho llegim respectivament en els textos del *Manual d'acords* de la ciutat de Girona del corresponent any 1482 (foli 21v) i en el (foli 22r), els quals es fan ressò de l'assassinat del ciutadà Joan des Vern; i, en darrer terme —passats pocs dies—, als jurats gironins els arriba concretament la notícia de qui va ser el pagès que va cometre l'execrable crim. Sembla que va ser “*Johan Garau Verdaguer de la Vall de Amer, lo qual segons se diu ha judicat de haver comés lo dit delicte o perjur haver alguna fretura a dita perpetració del dit crim o delicte*” (foli 32v).

Els jurats s'adrecen, doncs, a l'infant Enric amb el text d'aquesta carta i amb la corresponent requisitòria, documents que extraiem del *Manual d'acords* del Consell de la Ciutat de Girona i que són —ens sembla— una mostra palmària del descontentament que existia a les nostres terres entre els propietaris de les terres, els propietaris dels masos i els pagesos anys abans de la Sentència Arbitral de 1486, que en cap cas va esdevenir la panacea ni la solució definitiva a les tensions agràries. Al segle XV, a les vegueries corresponents, la tibantor i la violència pels mals usos o pels abusos de la remença persistien, cosa que va engendrar nombrosos ajustaments de comptes entre els pagesos i els propietaris. Vegem què hi diuen els documents gironins:

*“Ilustríssimo Senyor,
Lo dia present és vengut a sabuda nostra com en lo delme de Sobreroca qui és en les muntanyes, sia stat trobat mort en Joan des Vern ciutedà nostre e diu se es fes ab ballesta, fins avui nos han avisat qui ha perpetrat tal delicte, per tant, assenyalada novytat, havem delliberat ab la pus notorietat a Vostra altesa suplicant aquella humylment que li plàcia perseguir enan qualsevol bandositat que aquesta sia, trameteu-nos-en resposta.*

Açò Senyor reputarem a perpetuïtat gràcies a Vostra Excel·lència la qual mana Déu gràcies lo que plazen li serà. De Gerona a ·XII· de març any M CCCC LXXXII. Directa Illustríssimo Senyor Infant Loctinent Generali”.

“Requisició oficial delliberada e feta ran de la mort del molt honorable Joan des Vern.

A oyda dels honorables Jurats de la dita ciutat de Girona és pertangut aja que era Dalmau Forch a robar dins la parròquia de Sobreroca, mossèn Joan des Vern, ciutadà de la dita ciutat morís ferit de una ballesta en les sues parts, la qual cosa és gravíssima e de mal eximpli e digne d' una gran punició e la qual no deu restar que per vosaltres magnífics e honorables oficials d'esta present ciutat de Girona per raó de vostre offici no sia perseguit degudament ans en jutjament dit delictes com en altra violència, per ço, los dits honorables jurats avisans los oficials de vosaltres magnífics e honorables oficials e ara són de vós ab los culpables trobarels en la jurisdicció vostra ab los perills stan. Vos regraciem que de present inquirats del dit cas o delictes e los que culpables trobarets a la jurisdicció vostra han postillers punyals e els tinguets segons que de justícia és, e la atrocitat del dit delictes ho seguireu. E en altra demanda e en tot cas los jurats e lo síndich e percurador lur, en nom e per present d'aquells, per requesta contra vosaltres era en nom de vós qui fa en culpa de sota negligència, nosa o tardança e sentència e de totes altres coses hagudes de prestar e en culpa, e fa digne vostres d'haver-ne recors a la Majestat Illustríssima del Senyor Rey o a son Illustríssimo Loctinent General e a altres deguts remeys requerint esser-ne feta carta una e moltes per vostre nom”.

Resulta evident, doncs, que per aquests anys –finals del segle XV– els conflictes amb els pagesos de remença van seguir essent encara, i de bo de bo, un veritable maldecap per a les autoritats reialistes.⁹ Els cartells de desafiaments, les intervencions del veguer, del batlle, del jutge ordinari, del lloctinent, del monarca, etc., van ser constants pel cap baix fins a finals del segle. L'execrable assassinat del ciutadà gironí Joan des Vern esdevingué sentit fins i tot a la mateixa ciutat de Barcelona, de tal manera que al *Cerimonial dels Magnífics consellers de la ciutat de Barcelona*, la notícia va ser recollida i glosada en aquests termes:

“12 de Maig 1482, Carta dels Jurats de Gerona ab que donam avís d'un cas atrocíssim, y enormíssim seguit lo die abans que havían trobat mort en la Parròquia de Sobreroca ferit d'una stralla per la spatlla a Joan Desvern Ciutadà dels Principals de Gerona, home molt mansuet, e investigant lo cas, trobaven que seria perquè demanava censos, y tascas

⁹ Dóna compte també de la mort violenta del ciutadà gironí Joan des Vern, VICENS VIVES, Jaume; *Els Trastàmara*, Barcelona, 1980, pàg. 222, però no esmenta la font documental del *Manual d'acords*.

als pagesos d'aquella montanya, y sabían que aquells pagesos proceyen a molts altres actes desordenats, y feyen tals moviments qu'és podíe dubtar nos seguissen turbacions com las passadas, las quals tingueren principi de semblants fetes".¹⁰

L'any 1484, l'infant Enric d'Aragó, com a lloctinent general de Catalunya, s'adreça amb diverses lletres als jurats de la ciutat de Girona. En una, els encarrega que prestin ajuda a l'agutzil Gilabert Salva, enviat a la ciutat per tal de reprimir també els delictes que el cabdill remença oriünd d'una masia de l'indret de Granollers de Rocacorba, Pere-Joan Sala, i els seus sequaços havien comès. En l'altre missiva, l'infant, després de Nadal, es compromet a anar cap a Girona per tal d'infligir als susdits malfactors "de la muntanya" el càstig que es mereixen. En dos fragments de sengles lletres reials l'autoritat s'expressa en aquests termes:

"Axí per punir e castigar an Pere Johan Sala de Granollers, còmplices e sacasos seus, de lurs excessos e delictes, e senyaladament per reprimir aquells de tanta audàcia e temeritat com han tengut a metre certs cartells de desafiaments en la plaça e cantons de la ciutat de Girona e altres lochs de la província".

"Amats nostres.

Vostra letra havem rebuda, la qual vista, vos tenim en servey vostre avís, jatsie ne tinguéssim notícia abans dels dits insults, acerca dels quals havem fetes provisions necessàries que per a present fer-se podien, emperò, speram en Nostre Senyor Déu, mediant lo seu divinal auxili, partir de ací lo terç jorn de festes de Nadal per anar en aqueixes parts, a hon provehirem lo degut e treballarem per totes nostres forces en haver nostres mans e poder los perpetradors dels dits crims per fer d'aquells la punició e càstich que sí mereix".

Per tant, els cartells de desafiaments durant aquest segle XV no partien només de personatges que pertanyien a l'estrat de la noblesa cavalleresca, reialistes, o no, com s'esdevindrà amb els nobles gironins mossèn Galceran Escalles i mossèn Joan de Terrades a finals de segle, també els pagesos i cabdills de la remença com el famós Pere-Joan Sala, el qual, val a dir, feu anar de corcoll les autoritats reialistes de finals de segle i anà deixant rastre a través de diversos desafiaments escrits, de tal manera que el mateix monarca, Ferran II, demanà als jurats de la ciutat de Girona que amb un grup de gent

¹⁰ Vegeu RÚBRIQUES DE BRUNIQUER; *Cerimonial dels Magnífichs Consellers y Regiment de la Ciutat de Barcelona*, vol. V. Barcelona, 1916, pàg. 5.

a cavall anessin a reprimir les pertorbacions provocades pels pagesos.¹¹ La circulació dels cartells de desafiament per bandositats personals que incitaven la *vendetta* i la guerra privada van ser freqüents a la ciutat de Girona a finals del segle XV, vegem-ho:

Manual d'acords 1500

“Senyor molt il·lustre,

Lo die present en lo matí havem trobats afixats en les portes de la casa del Consell d' aquesta ciutat, dos cartells de deseiximents dels quals dins la present trametem còpia a la Sereníssima Majestat. E per quant les persones siguin nomenades per ells e lurs parents e amichcs, comprendreu molt, havem deliberat anunciar-ne la senyoria Vostra suplicant aquesta que li placio perseguir en dites coses en tot lo que li paregue per servici dita regia, a benefici, repós e tranquil stament de aquesta ciutat e permetre encara manar, procehir en altres deseximents e bandositats que són en aquesta terra entre pagesos e altres de que-s són seguides e es segueixen nafres e morts e altres desórdens e majors scàndels e juraments se seguiran axí perills, noyes. E ultra les dites coses sien injustes e degudament suplicades encara nosaltres ho honrem a imperial grandesa e mercè a la senyoria Vostra, la qual nostre Senyor Déu conserve e protega.

Gerona a u de janer any Mil e cinchcents.

Digitur domino Loctinenti Generalis expedita. Expte. Juratis Gerunde.

Los veguers e Jurats de Girona”. [foli 9r]

Durant la dècada de la regència de la Reina Joana Enríquez, les bandositats a Girona van estar a l'ordre del dia. Podríem preguntar-nos per què. Doncs per diversos motius; un ja l'hem apuntat, el descontentament pels mals usos i per la qüestió agrària que s'arrossegaven des de feia segles: el problema remença, per aclarir-nos. Però també a causa de les tensions creades bàsicament per la desconfiança entre el poble menut i la monarquia no autòctona. L'any 1461, els consellers de Barcelona s'adrecen a la reina en aquests termes:

“Senyora, per aquestes grans bandositats e diverses moviments, havíem procehit en tancar los portals, acceptats IIII, los principals, e ab los cap del oficis siguen ab llurs armes a les portes”.

Segons la historiadora Núria Coll i Julià, *“era proclamada la creencia de que en manos de la reina estaba evitar los tumultos que ocurrían en la ciudad”*, i en

¹¹ ARNALL, J.; *Lletres reials a la ciutat de Girona (1293-1515)*, vol II. Lletres, 633, 627, també 641, Girona, 2000.

relació amb el que afirmàvem, la deixeble de Jaume Vicens i Vives, en el seu interessant assaig, a més, es referia a “*la tensión manifiesta entre la reina y las autoridades de Cataluña*”.¹² Res més cert, doncs, perquè en el mateix *Dietari de la Generalitat de Catalunya*, el juny de l’any 1462, s’anotava:

“Dimecres, a VIII°.

Aquest die lo rey en Johan Segon d’Aragó, ab veu de pública crida, fonch publicat per enemich e acuydat del principat de Cathalunya, e tots aquells qui en la companyia són o seran d’ecí endavant”.

“Divenres, a XI.

*Aquest dia la reyna dona Johana d’Aragó fonch publicada ab veu de pública crida per enemiga del principat de Cathalunya”.*¹³

Més enllà de la guerra privada, ben reflectida pels cartells de deseiximent cavallerescos que es van donar arreu, però ben especialment al Principat de Catalunya i al Regne de València durant aquest segle XV, és evident que a tots els territoris del nostre país van existir també problemes d’ordre públic de tota naturalesa. Es van generar conflictes que van requerir –en el cas que veurem posteriorment dels deseiximents entre mossèn Galceran Escales i mossèn Joan Terrades de Salelles– la denúncia dels egregis jurats de la ciutat de Girona, els quals, veient la desmesura que prenien els problemes socials, la inseguretad ciutadana i la desprotecció de les classes privilegiades, demanaven quasi a la desesperada la intervenció de la governança règia o bé la intervenció directa del mateix monarca: “*Deseximents e bandositats que són en aquesta terra entre pagesos e altres*”. Vegem alguns casos de desordres públics i bandositats que hem extret de la font inesgotable que són els *Manuels d’acords* de la ciutat de Girona. El primer cas, una baralla durant el carnestoltes; el segon, un saqueig amb violació, i en darrer terme, la missiva que el rei adreça als jurats de la ciutat per tal d’intervenir i apaivagar els ànims dels pagesos temeraris.

¹² COLL JULIÀ, Núria; *Doña Juana Enríquez, lugarteniente real en Cataluña, 1461-1468*, vol. II, CSIC, Madrid, 1953.

¹³ *Dietari de la Generalitat de Catalunya*, vol. I, anys 1411-1539, Barcelona, 1994.

Notícia d'una brega durant el carnestoltes de 1482, *Manual d'acords*, [foli 33 r/v]

"Ilustríssim Senyor,

Creem no ignorau la Altesa vostra com lo dia de Carnestoltes prop passat se seguí en aquesta batllia alguna ramor o brega entre un apellat Antony Maymó e altres, de una part eren Antony Andreu baxador da aquesta ciutat e altres de la dita part altre, en la qual brega fou ferit e nafrat hun home appellat Johanot Donassó lo qual fins ara no és sanat ni curat de la dita ferida ans se deurà morra de aquesta, per la qual raó lo dit Antony Andreu e alguns altres menestrals d'ací que en dita brega foren, se diu deliberem desabitat aquesta ciutat e anar-se'n en Torelló perquè Senyor molt alt veents nosaltres que ja aquesta ciutat per las perturbacions passades stà prou despoblada, e havent per consideració que los dits delats de hom acostumat viure desohestament e fou vagabudos, e entès axí mateix que lo dit nafrat ha deliberat remetre'ns (foli 33 r) aquells les dites coses si-s vol viura o muyra per aquestes rahons e per que dits delats delliberem d'açò recórrer a la alteza :Vostra: e no altres per semblant havem deliberat fer la present a :Vostra: supplicant aquella quorum humillment perdent que los sguarts narrats se vulla haver impercordiosament envers dits delats en aquelles coses de que per part lur, :Vostra: alteza serà suplicada e per ço :Senyoria: reputariem a la :Senyoria: Vostra a singularíssima grandesa, vulla considerar e mantenir ab capteniment de sos bons desigs a XXV de abril any".

Manual d'acords, 1541, [foli 41 r]

"Dimarts proppassat anant los treginers d'aquesta ciutat, om es quexa com ordinàriament quanta infortuna e penúria acostume en lo camp real en la parròquia de Franciac en lo terme de la baronia de Llagostera los isqueren ·XV· o ·XVI· homes armats de ballestes y altres armes y destrals y maltractaren una dona jove casade, segons nos han dit, que dits treginers portaven y la detingueren més d'una hora y segons se diu per força avusaren tots o la major part d'ells carnalment d'ella y après la tornaren a dits treginers y lo mateix die en lo mateix loc saltejaren y trobaren y maltractaren sis o set homes armats y segons havem hoyt prengueren d'ells en diners e les pertides més de ·M· ducats après dos dies següents se diu que los mateixos o altres han robat e saltejat altres armats en altres parts del dit camí real més cerca d'aquesta ciutat. Y lo die proppassat en lo camí real de la Costa Roiga, no més de una leüga de dita ciutat, hom ha saltejat y robat tres caminants francesos qui anaven de S^a majestat e los han levat tota la moneda que portaven y tots dits cassos se són fetes de die, són coses de tant scàndol y mal exemple que per on negú gosaria posar-se en camí. Sinó y és feta punició per això ho havem volgut ab força e a Vostra Il·lustríssima Sobirana Supplicam humilment ho vulla manar per provehir majorment que voldrà los predits per a qualsevol die sia per aquesta santa causa se segueixen moltes altres de fora, de les quals es té notícia a Vostre Il·lustre Senyoria a vida y stat de la qual nostre goig deu per Sant Pere y confrerie com desigem. Girona a VI de agost any MDXXXXI"

“1487 setembre 25, Còrdova

Lo Rey.

Amats e feels nostres. Vist havem vostra letra, tenim-vos en servey lo avís que ns donau dels moviments fets novament per los pagesos e dels cartells de desafius que per cantons han posat, coses són de què havem pres e prenem enuig, e vista la necessitat de ésser proveytt en aquelles, havem manat, com ja hareu sabut, que mossèn Vives, ab certa gent de cavall, vaja devers ells, e faça sobre dites coses les provisions e proceyments necessaris que per Nós li són stats scrits. E si açò no fos per ventura complida provisió per al que és mester a reprimir y castigar los dits desòrdens e temeraris moviments, per Nós hi serà de tal forma remeyat qual cumple al servey de Déu y al nostre, y a la deguda punició dels qui-u merexeran.

Data en Còrdova, a XX V de setembre de l'any LXXX VII.

Yo el Rey (Rúbrica)*

Coloma, secretarius”¹⁴

L'any 1527 hom documenta com a bandositat a Girona l'atac per part d'uns homes armats al capellà de l'església de Sant Fèlix. El capítol de la catedral emet una missiva als jurats de la ciutat en què es diu:

“Molt iHlustre e Rev[erend]jissimo Senyor,¹⁵

De part del capítol de la Seu d'aquesta ciutat, no-s és stat notificat que lo die present, tocant lo segon terç de matínes, anant un capellà vestit ab vestidures sacerdotals y entrevenir en la celebració de l'ofici de matínes a l' església de Sant Feliu de dita ciutat en la qual és beneficiat, essent en lo cementiri de dita església, li són exits ·XXV· homes de sobte armats, los quals, maltractant dit capellà, lo se n'han emportat y no s'és vist més ni es sap nova alguna d'ell. De la qual novetat estan molt agreujats lo dit capítol y església. Y segons no-s fou notificada causa de dit desordre, fou determinat desajustaments: no dir ofícis de nit, lo que vulnera lo desservei de Nostre Senyor Déu. És cosa de gran escàndol, però havent delliberat notificar-ho a Vostra IHustríssima

¹⁴ Es tracta de Johan de Coloma, secretari del senyor rei, any 1488. Documentat al *Dietari de la Generalitat*, vol. I, pàg. 263. Figura també *Coloma secretari* en una transcripció literal d'una altra lletra reial adreçada als jurats de la ciutat en el *Manual d'acords* de 1492, pàg. 18r.

“Amados y fideles nostros los Jurados de la ciudad de Girona. El Rey. Amados y fideles nostros fazemos vos saber que apelando al año del Señor despues de muchos y grandes trabajos, gages y fatigas de nuestros reynos, nuevos derramamientos de sangre de muchos de nuestros súbditos y naturales dar benaventura de fin a la guerra que habemos tenido con el rey y moros y reino de la ciudad de Granada enemigos de Nuestra Señoría...”

¹⁵ *Manual d'acords*, 1527

Senyoria, Supliquem aquella manar e fer deguda qüestió que nosaltres fem lo que ens és possible, sollicitant intervenció de los oficials ordinaris; però tenim per cert, que complida perquisició, ha venir lo lHustríssim Reverendíssim Senyor estar de la nostra part, lo Senyor Déu volguera e per ell és desitjat.”

De Girona a sis de gener any MDXXVII.

Molt afectats e coberdits,

Los Jurats de Girona

ELS LLINATGES ENFRONTATS

Santiago i Jaume Sobrequés van investigar a fons i amb molt coneixement documental les qüestions de l'estratificació social a la ciutat de Girona al segle XV, justament el període en el qual es van esdevenir les disputes o bandositats entre els membres dels llinatges nobles gironins, els Escala i els Terrades, subjectes de la nostra recerca. Sobrequés fa referència al confusionisme jurídic existent entre l'estat social gironí a la baixa edat mitjana, que pertanyia o bé a la noblesa militar o bé a la noblesa ciutadana. Ens ve com anell al dit l'afirmació que fan els historiadors gironins quan diuen:

“La fusió entre la noblesa militar i la burgesa era tan notòria que moltes estirps tenien unes branques a la ciutadania i unes altres a la noblesa. Això s'esdevingué a Girona amb els Sarriera, amb els Sampsó, amb els Santmartí, amb *els Escales*, amb els Raset i molts altres, amb la particularitat que sovint els nobiliaris eren els brots nascuts segonament i el tronc, en canvi, estava dintre la burgesia en una posició econòmica superior. [...] *els fadristerms eren molt poc afavorits a l'hora d'heretar i per tant cercaven fortuna en les armes o en els oficis reials*, sistemes que eren els més corrents per a ennoblir-se. Els Vern, els Pere, *els Terrades*, els Miró”.¹⁶

Durant tot el decurs d'aquest segle XV el tarannà cavalleresc adquirí un protagonisme inusitat de manera que les bandositats (o banderies com plau d'anomenar als Sobrequés), eren molt sovint per qüestions personals o patrimonials:

“nobles militars i nobles ciutadans participaven indistintament a les constants banderies que hi havia a les ciutats del país durant aquesta època, i els afectava

¹⁶ SOBREQÜÉS VIDAL, SOBREQÜÉS CALLICÓ, Santiago, Jaume; *La guerra civil catalana del segle XV*, vol. II, Barcelona, 1973, pàg. 22-23 (el destacat és nostre).

igualment la legislació vigent sobre desafiaments i paus i treves.”¹⁷

En el nostre cas, en la disputa dialèctica i escrita que mantenen Joan de Terrades i Galceran Escales i germà, en una primera instància hi podríem haver detectat unes acusacions fonamentades en l’odi i el ressentiment dels prohoms gironins per alguna qüestió derivada d’elecció a jurat de la mà major de la ciutat o per alguna altra causa. Sobrequés mateix s’ho preguntava i n’assenyala algunes causes:

“Però, ¿quins eren els motius que impulsaven els ciutadans i els nobles a llançar-se els uns contra els altres? Es tractava, no cal dir-ho, de les mil causes que en tots els temps i sota tots els climes han fet que els homes s’odiessin: assumptes d’interessos, ressentiments familiars, ferides d’amor propi, amors contrariats, apetències de poder, etc. Però hi havia un mòbil que ocasionava almenys les tres quartes parts de les batusses: la disputa del govern municipal”.¹⁸

La disputa per l’accés a la representació de la mà major del consell de la ciutat podria haver estat una de les causes dels deseiximents que mantenen els nostres Terrades i Escala, ja que que avantpassats d’ambdós llinatges ja havien ostentat el càrrec de batlle, jurat o conseller de la ciutat anys abans. Per altra banda, l’historiador Julián de Chía, a tall d’antecedent del que s’esdevindrà entre els dos llinatges, ens aporta una notícia molt gràfica sobre el protagonisme gironí que van tenir, aquests anys, els nobles Escala i Terrades. A finals de febrer de l’any 1492 per raó de la presa de la ciutat de Granada pels Reis Catòlics, el jurat de la ciutat mossèn Silvestre de Llor, va fer publicar l’anunci d’un *rech de justes*, una mena de torneig cavalleresc que havia d’esdevenir-se a la plaça de les Albergueries de Girona (actual plaça del Vi) a finals de febrer; justa cavalleresca en la qual es van presentar com a mantenidors el mateix Silvestre de Llor i mossèn Miquel de Sanct Martí de Maurellas, i hi havien de prendre part, a més a més, els cavallers, mossèn Miquel Sitjar, el donzell Miquel de Santa Maria, el noble mossèn Francesc de Cruilles, mossèn Joan Vicens de Terrades, mossèn Francesc Escales i Galceran Escales. Amb els respectius jutges del torneig, que van ser els cavallers-ciutadans, mossèn Benet Margarit, Joan Sampsó, Guillem Sunyer i Pere Terrades, tots ciutadans de Girona, els quals “*lo pris o joya fos donat al*

¹⁷ Op. cit., pàg. 23.

¹⁸ SOBREQÜÉS, *Les bandositats*, op. cit., pàg. 93.

dit mossèn Citjar".¹⁹ Per tant, la citació de Julián de Chía, ens aporta una data crucial per al nostre estudi de les lletres de deseiximent o de batalla entre mossèn Galceran Escales i mossèn Joan de Terrades. El text –que lògicament trobem al *Manual d'acords* d'aquell any– corrobora la certesa que tant els Terrades (Joan Vicens de Terrades) com els Scala (Francesc i Galceran de Scales) eren ciutadans de Girona i pertanyien a l'estament cavalleresc, i val a dir que el 1492 ja frisaven per una brega més ardidada. Hem recercat el text del *Manual d'acords* de 1492 [foli 20v] i diu així:

"E per més solemnitzar e freturar les alegries per causa de la dita gran victòria reconegudes, mossèn Silvestre Lor, jurat de la dita ciutat, feu executar un rech de justes e axí fou assignat que es degués fer en la plaça de les Albergueries de Girona lo darrer diumenge del mes de febrer del dit any MCCCC XCII. Lo qual diumenge per grans pluges qu'es feu no's fènyer, prorrogaren lo dit rech lo qual fou tengut lo dimarts après que hom apuntava ·XXVII· del dit mes de febrer, e los honorables jurats e adjunts elegits per causa de les dites alegries es feysen ajudar al dit mossèn Lor en les despeses de la tela de cotes aures, ço és pagar lo que costaria la tela e els laures per les dites justes necessàries. Ço fou fet. E lo dimarts lo dit mossèn Lor armat e a cavall ab la lança e altres ornaments e en companyia de mossèn Miquel de Sanct Martí de Maurellàs qui ab ell fou tan lauger e es posaren en lo dit rech, en lo qual exiren per arremetre's los magnífics mossèn Miquel Sitjar, Miquel de Santa Maria, donzell, e lo noble mossèn Francesc de Cruilles, mossèn Joan Vicens de Terrades, mossèn Francesc Scales i Galceran Scales ciutedans de Girona, e foren declarats per jutges qui eren mossèn Bernat Margarit, mossèn Joan Sampsó, cavallers mossèn Guillem Sunyer e mossèn Pere Terrades ciutedans de Girona qui lo pris o joya fos donat al dit mossèn Citjar".

ELS GENTILICIS

Abans d'endinsar-nos en la nostra recerca sobre el contingut de les lletres de desafiament entre els dos cavallers de l'aristocràcia gironina mossèn Joan Terrades de Salelles i mossèn Galceran d'Escales, voldríem fer alguna precisió de caràcter filològic. Pel que fa a les grafies dels patronímics de les dues parts contendents, els Escales i els Terrades, en el text dels deseiximents i en els *Manuals d'acords*, trobem escrit indistintament: "de Scales", "Scales" i "Scalas". En els textos historiogràfics trobem escrit: "Escala" i "d'Escales"; nosaltres escriurem *Escales*, amb la grafia moderna.

¹⁹ Vegeu CHÍA, Julián de: *La festividad del Corpus en Gerona*, Girona, Imprenta y librería de Paciano Torres, 1895, pàg. 61.

Quant als Terrades, a partir de les referències de Joan de Terrades de Salelles, un dels nostres contendents, trobem escrit el nom del llinatge gironí amb la preposició *de*, en el primer cognom i amb la mateixa preposició en el gentilici, prescriptiva del casal que ostentava, la Torre de Salelles. Per tant, Joan de Terrades fill, per distingir-se del seu pare, també Joan de Terrades amb *de*, afegeix la corresponent preposició al gentilici, *de Salelles*, ben propi de l'estament cavalleresc.

ELS ESCALA

De primer antuvi, el que sabem del llinatge dels Escales, Escala o Scales és que al segle XII hom documenta ja l'any 1179 un Pere d'Escala que vivia en un casal situat a la part meridional de la plaça del Mercadell tocant a les escales de la Seu gironina (és a dir, davant per davant de l'edifici de la Pia Almoina). Diversos documents dels anys 1275 i 1278 parlen del casal que la família Escala ostentava en aquest indret de la ciutat. Posteriorment, el llinatge es traslladà a la zona més aristocràtica de la ciutat, o sia, al carrer dels Ciutadans, ens ho remarcava també Santiago Sobrequés:

“El caràcter senyorívol del carrer dels Ciutadans persisteix a les Albergueries, on tenien llur mansió nombroses famílies de l'aristocràcia burgesa, com els Segurioles, els Escala, els Vern, els Despuig, els Cornell, els Bell-lloc i els Agullana.”²⁰

A més a més, al segle XIII, els Escales ja formaven part de la noblesa rural dels entorns de Girona, i concretament sabem que tenien també possessions immobiliàries a la vila de Celrà.

Les al·lusions a membres del llinatge dels Escala, doncs, es vinculen d'antuvi a la noblesa gironina, de tal manera que al palau o castell dels Sarriera, situat als afores de Girona, a l'antic municipi dit Palau Sacosta, avui ben integrat a la ciutat –al barri de Palau– hom troba la masia-castell Les Torres de Palau. En aquest castell, s'hi conserva una tomba noble en la qual es fa referència a la muller d'un metge reial que és enterrada allí, que era filla del “*venerabilis Bn. D Escala*”, o sia, Bernat d'Escala, documentat el 1242. La dama

²⁰ Vegeu SOBREQUÉS, Santiago; *Societat i estructura política de la Girona medieval*, Barcelona, 1975, pàg. 21. També CANAL, J i E. NOLLA, J, SAGRERA, J.; *Girona en el segle XIII (1190-1285)*, Girona, 2010, pàg. 31-32.

morí a Girona l'any 1301.²¹ Quant als Escala o Scala (així amb aquesta darrera grafia ho trobem escrit sempre als documents), van ser doncs, una família ennoblida de la ciutat, i tant la historiadora Rosa Lluch com l'historiador Lluís Camps i Sagué remunten plausiblement els orígens familiars dels Escala a una branca que “devia descendir d'un clergue Arnau d'Escala, fundador l'any 1228 de la Pia Almoïna gironina”. Rosa Lluch concreta més i ens aporta la dada que l'Almoïna del Pa de la Seu de Girona havia estat fundada el 4 de març de l'any 1228 per Arnau d'Escala.²² Els Escala, doncs, deixaren bona empremta a la vila de Celrà, perquè, a banda d'haver-nos llegat el castell situat sobre la riera de Mavalls, els seus orígens es remunten ja al segle X. El castell havia estat una propietat de la Seu de Girona.²³ La toponímia actual de l'indret reflecteix també les possessions del seu patrimoni, puix als territoris de la vila, hom hi troba encara avui la font dels Escala sobre la riera de Mavalls i el paratge dels Escala. Per tant, sabem certament que els propietaris del castell de Celrà pertanyien, a més, a l'estament noble de la Girona del segle XV i, consegüentment, gaudiren d'escut nobiliari, puix els Escala ostentaren un escut d'armes amb camp vermell “de gules e tres scales d'or en pal”, segons que ens il·lustrava magníficament Martí de Riquer.²⁴ Altrament, en els documents gironins d'arxiu que manegem, AHMG, (d'ara endavant Arxiu Històric Municipal de Girona), hem trobat la referència de la mort de Jaume Scala, conseller de la ciutat i anomenat “mossèn”, o sia, cavaller. És curiós que l'historiador Lluís Camps en establir un possible arbre genealògic de la família Escala ometi aquest rellevant personatge gironí, puix els jurats de la ciutat asseguraven que era:

“De linatge, edat e operacions valeroses és hun dels principals d'aquesta ciutat el qual nosaltres e nostres valedors e tot lo poble d'aquesta ciutat teniem en gran veneració”.

²¹ Vegeu CATALÀ ROCA, Pere; *Els castells catalans*, vol. III, Barcelona, 1971, pàg. 248.

²² CAMPS i SAGUER, Lluís; *Els Castells i masos de Celrà*, Taller d'Història de Celrà, Girona, 2004. També LLUCH, Rosa, op. cit. & supra, pàg. 21. Segons document citat a *Llibre groc* de la ciutat de Girona, 2007, Arnau d'Escales va ser, efectivament, el fundador de l'Almoïna del Pa de la Seu, “*tres dels idus de juny, 1232*”.

²³ Hem visitat el castell de Celrà, que ha estat bastant reformat en la seva estructura per adaptar-lo a habitatge residencial i presenta avui l'aparença de masia fortificada de planta quadrada i amb un pati central amb una torre circular. Al voltant del pati s'hi distribueixen les respectives estances del castell. Conserva a la façana unes finestres renaixentistes molt rellevants. Vegeu-ne una descripció també a CAMPS i SAGUER, op. cit.

²⁴ Vegeu Riquer, Martí de; *Heràldica catalana*, vol. II, Barcelona, 1983, pàg. 401.

Així ho van escriure els jurats i així ho transcrivim de les corresponents notes necrològiques del *Manual d'acords* de la ciutat de Girona de 1498.²⁵ Vegem el text complet de les dues apuntacions necrològiques que fan els egregis consellers de la ciutat:

“A molt magnífic e de gran prudència. No sens gran consternació e enuig, se descriu en aquesta memòria la mort del magnífic mossèn Jaume Scala, ciutadà nostra, lo qual, en servey d'aquesta ciutat e de la res publica de aquella, és passat de sta vida en aquexa vila. Per ésser de linatge, edat e operacions valeroses és hun dels principals d'aquesta ciutat, el qual nosaltres e nostres valedors e tot lo poble d'aquesta ciutat teniem en gran veneració, e és raó de doldre's molt de la sua mort”.

*“Molt magnífic e de gran prudentia mossèn. Ja havem scrit a la magnificència vostra consabuda la mort del magnífic mossèn Jaume Scala, ciutadà d'aquesta ciutat. Informats que ell en sa infirmitat pregà a vostra magnificència que li plagués entendre e dar ordre ed excusió en los negocis per los quals lo dit mossèn Jaume Scala era per aquesta ciutat tramès, e que vós, mossèn, com a bon cavaller e per afer e execució los dits negocis e agravants primerament tant quant podreu a vostra magnificència les dites coses ab la més afecció que dir respert per lo bé vostre, stil e honor d'aquesta ciutat, vos plauria continuar, per seguir e deduyr al fi desitjat lo dit fer, obre un vuit lo que és viejares per lo bé d'aquesta ciutat, segons les jurisdiccions e memorials e apercebiments que lo dit mossèn Scala feu”.*²⁶

L'historiador i arxiver municipal Julián de Chía, en el seu valuós estudi dels *Bandos y bandoleros en Gerona*, ens dóna notícia que Jaume Escales va ser un dels signants de la submissió o capitulació de la ciutat davant els francesos el mes de maig de l'any 1469:

*“Les gràcies soscrites en via de capitulació concordablement demanades per los tres staments residents en la ciutat de Gerona, ço és per lo religiós Abbat Sampsó, abbat de Sanct Salvador de Brea, mossèn Bernat Margarit cavaller, menor, e Jaume Scales ciutadà, al llsmo. S. Lo Infant Don Joan primogènit d'Aragó”.*²⁷

De Galceran d'Escala o de Scales, tenim notícia a més, que el 20 d'abril de 1498, el Batlle General de Catalunya li va contractar l'establiment

²⁵ Vegeu l'arbre genealògic dels senyors del castell de Celrà dins CAMPS; op. cit., pàg. 52.

²⁶ *Manual d'acords*, 1498, [foli 10v], [foli 11r].

²⁷ CHÍA, Julián de; *Bandos y bandoleros en Gerona*, 1888, Girona, pàg. 272,

d'un molí a les aigües del riu Ter, "des de la boca situada prop de la creu de pedra del Congost fins al cap del terme de Celrà que va a Girona", segons ens informa l'historiador Lluís Camps de la notícia extreta del *Llibre Mestre d'Arxivament* del fons patrimonial dels Foixà-Boixadors (Arxiu Comarcal del Baix Empordà, ACB). L'objecte del contracte entre el Batlle General i el cavaller Galceran d'Escales, "comprenia també el dret de pescar en l'esmentat districte", i l'any 1502, "la muller de Galceran d'Escales (Margarida Julià), amb consentiment d'aquest, va llogar al seu pare, Maties Julià, negociant de Girona, els molins fariners dependents de la senyoria d'Aguiló per un termini de cinc anys".²⁸

Pel que fa als drets que els Escala tenien sobre uns molins al terme de la població de Campdorà, tocant amb la parròquia de Celrà, per un document de l'Arxiu Històric de Girona AHG, de l'11 d'octubre de 1535 (per tant, uns trenta anys després del conflicte que va enfrontar mossèn Galceran Escales i mossèn Joan de Terrades), els susdits molins pertanyien a un descendent de Galceran Escales, possiblement Galceran Escales II.²⁹ Aquest descendent del bregós cavaller Galceran Escales (curiosament amb el mateix nom), podria haver ostentat el càrrec de "corredor d'orella", és a dir un personatge que s'ocupava principalment de gestionar operacions de compravenda de terres i patrimonis, així com de gestionar préstecs pecuniaris, de manera que un Galceran Escales II –segons que documentem– feia d'intermediari entre les parts contractants, notícia que recollim d'una anotació que podem llegir al *Dietari de la Generalitat* corresponent al mes de març de 1463:

"Dissabte a V.

*Aquest die los honorables deputats e oydors de comptes, causa honoris, e a beneplàcit llur, provehiren en Galceran Scales, corredor d'orella, en corredor dels negocis del General, en los quals corredor d'orella ha acostumat en etrevenir, seus salari emperò ordinari, segons en la provisió continuada en lo libret de les provisions és contengut".*³⁰

Segons llegim al *Diccionari català-valencià-balear*, el corredor d'orella era qui s'ocupava principalment de gestionar operacions de compravenda i préstec, servint d'intermediari entre les parts contractants (per això es

²⁸ CAMPS; op. cit., pàg. 70.

²⁹ Vegeu Arxiu de Complement de l'AHG, Fons patrimonials del llinatge Cors-Guinard de Celrà.

³⁰ *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. I, Barcelona, 1994.

deien *d'orella*, pel caràcter privat de llurs gestions, en què, com si diguéssim, treballaven a cau d'orella, secretament).³¹

Quant a Galceran d'Escales, el cavaller bregós que desafia Joan Terrades de Salelles, al *Manual d'acords* de 1502, consta anotat com a ciutadà forà de Girona, és a dir amb residència al Castell de Celrà, "*Los quals han ha pagar a la ciutat ·XVII· per lo marydatge*" i l'any 1496 en els documents gironins se l'anomena amb el tracte cavalleresc de "mossèn" [*Manual d'acords*, 1496, foli 49v].

Galceran Escales sabem que va morir el primer d'agost de l'any 1526, mort que malauradament no hem trobat glosada ni registrada en el *Manual d'acords* de la ciutat de Girona d'aquest any, cosa estranya per tal com Galceran d'Escales –com hem pogut resseguir en els cartells de deseiximent que editem–, com a ciutadà, com a personatge que pertanyia a una família de l'aristocràcia burgesa, havia estat prou bregós i tal vegada, per bé o per mal, s'havia fet notar amb escriure amb les seves ultranceres amenaces. Tanmateix, hem de recordar que a més de ser ciutadà de Girona –tal com hem dit anteriorment– en determinades èpoques de l'any residia al castell de Celrà. De moment no sabem quins van ser els descendents directes de Galceran d'Escales i Margarida Julià, però entre alguns personatges del llinatge, al segle XVI, documentem un mossèn Francesc Scala el 1502, un Galceran Escales II el 1541, un Rafael Escala Sureda batlle de Girona, que mana fer diverses ordinacions per a la festa del Corpus l'any de 1539 i, finalment, un Jeroni Escala, ciutadà de la mà major el 1536.³²

Galceran Escales va deixar hereva dels seus havers patrimonials la seva filla Caterina, que es va casar l'any 1493 amb el varvassor i, per tant, senyor del castell de Foixà, Bernat I Alemany de Foixà-Boixadors; de manera, doncs, que a partir d'aleshores, la propietat del castell de Celrà passà als Foixà-Boixadors.

Sabem que l'il·lustre i bregós cavaller Galceran d'Escales havia fet testament dos mesos i mig abans de morir –el juny de 1526– i va disposar ésser enterrat a l'interior de l'església parroquial de Celrà, on es féu esculpir

³¹ A l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), vegeu per fitxer d'oficis, altres personatges que exerciren el càrrec de corredors d'orella, Gabriel Montaner, en un testament de 1567 i Francisco Gilibert, 12 de juny de 1682.

³² A *Manual d'acords*, 1502, "*Mossèn Francesc Scala bayle de part de molt alt senyor rey a requesta e ordinació dels honorables Jurats de la dita ciutat, mana a tothom generalment*", 1502 [foli 34v], 1541, 1539 [foli, 92r].

el seu escut d'armes.³³ Tot sembla indicar que el cavaller degué morir al seu llit ben probablement de malaltia, no pas a conseqüència de cap brega, deseiximent o batalla.

ELS TERRADES

Altrament, el llinatge dels Terrades pertanyia a l'estrat social més elevat de la ciutat de Girona, a la dita mà major, els quals feien part d'una nissaga de juristes de llarga tradició ciutadana, tal com apunten en sengles bibliografies els historiadors Cristian Guilleré i Josep Fernández i com es deprèn de les anotacions que consten en els *Manuels d'acords* del consell municipal gironí, almenys entre els anys de 1492 i 1500, període que coincideix amb l'intercanvi de cartells de deseiximent amb Galceran d'Escales.³⁴ Sabem que Joan de Terrades era batlle de la ciutat l'any 1492, segons es deprèn d'una acta del *Manual d'acords* [foli 22r] en la qual els jurats de la ciutat de Girona expressaven la seva satisfacció per la presa de Granada:³⁵

“Lo dit segon dia de janer d'aquest any noranta dos, any del senyor Déu, ha plagut dar benaventurada fi a la guerra de Granada”.

Al principi de l'acta es diu:

“Ara oïau tot hom generalment que-us notifiquen e us fan saber: Los honorables mossèn Miquel de Vilanova, cavaller veguer de Girona e de Besalú e mossèn Joan de Terrades batle de Girona de part del molt alt senyor Rey a requesta e ordinació dels honorables jurats de la dita ciutat, com los dits honorables jurats han fetes les ordinacions següents...”

Sabem que els Terrades estaven emparentats també amb la bregosa família gironina dels Agullana i amb la dels Sarriera per tal com a l'època dels

³³ CAMPS; op. cit., pàg. 49. Hem visitat l'església parroquial de Celrà per amabilitat del seu rector i no hem trobat rastre de cap làpida que fes al·lusió als Escala, tot i que n'hi ha alguna que pertany a algun altre noble vinculat amb el paratge.

³⁴ GUILLERÉ, Cristian; *Girona al segle XIV*, vegeu el capítol XII. “Aliança i parentiu. Els Escala”. 2 vol., Barcelona-Girona, 1994, pàg. 415-450. FERNÁNDEZ, Josep; *Una família catalana medieval, Els Bellloc de Girona, 1267-1533*, Barcelona, 1995, pàg. 339.

³⁵ Més que satisfacció dels jurats de la presa de Granada, al *Manual d'acords* de 1492 (foli 52r) llegim textualment “alegries”, puix es detallen els “*Comptes de mossèn Julià per las alegries de Granada*”.

deseiximents dels quals és objecte el nostre estudi, Pere Agullana, doctor en ambdós drets i ciutadà de Girona, estava casat amb una dona descendent dels Terrades, concretament amb Na Margarida de Terrades, la qual expedí testament el 25 de juliol de 1494.³⁶ Per altra banda, en el fogatge de 1497, consten a la ciutat de Girona com a ciutadans d'aquests llinatges, amb l'apel·latiu *ciutedà* Pere Terrades i un Antoni Terrades mercader, a banda del ja esmentat Jaume Scales de l'altra nissaga.

Com a llinatge noble, els Terrades eren actius a Girona almenys des del segle XIV, puix Arnau de Terrades, mort el 1348, jau sebollit en una de les tombes de la catedral. A Arnau el seguiren a millor vida Pere de Terrades, que va morir el 1492 i Pere Guerau de Terrades, mort el 1494. Tots, pel que es té notícia, són enterrats en tombes nobles a la catedral.³⁷ Pel que fa al llinatge dels Terrades, de tradició més reputada a la ciutat de Girona que els Escala, també gaudiren del corresponent escut d'armes, un escut de camp blau: "*Terrades. D'atzur e un griu d'argent lengué e armé de gules*".³⁸

Ambdues famílies, els Terrades i els Escala, tenien residència a Girona i sengles torres o castells fora de la ciutat, a la mateixa vegueria. Els Escala, a la parròquia de Celrà; i els Terrades, a la Torre de Salelles, al terme de Llagostera. Diem que tenien residència a la ciutat de Girona perquè sabem, almenys, que els Escala ostentaren la propietat del castell de Celrà –com hem apuntat anteriorment– i no en totes les èpoques de l'any ni en tots els moments de la seva vida van residir a la ciutat. Sigui com sigui, els dos llinatges vivien alguna temporada a la zona més noble de la ciutat, tal com també assenyala Sobrequès:

"Entre els veïns del carrer de Ciutadans, hi ha, en efecte, un gran nombre de famílies patrícies: els Terrades, els Santceloni, els Miquel, els Pere, els Samsó, els Moles, els Francí Roca etc. Potser pertanyia a alguna d'aquestes famílies la famosa casa de la Fontana d'Or".³⁹

A la primera meitat del segle XIV tenim constància que els Terrades ja havien heretat una casa al sector del Mercadal de la ciutat, no lluny del convent de framenors. Els Escala, concretament Pere d'Escala, el 1321, era propietari d'una casa al sector de Taverneries i al carrer de la Merceria; un

³⁶ Vegeu Riquer, Martí de; *Quinze generacions d'una família catalana*, Barcelona, 1979, pàg. 129.

³⁷ MARQUÈS, Josep M.; *Inscripcions i sepultures de la catedral de Girona*, Girona, 2009.

³⁸ Riquer, op. cit., pàg. 401

³⁹ Op. cit., pàg. 21

Pere Huguet era propietari d'una casa al carrer de la Barca; els Salelles tenien casa al sector de la cúria i a les Peixateries Velles, de manera doncs, que aquests llinatges que s'enfronten a finals del segle següent, pertanyien a famílies ben arrelades a la ciutat, o sigui al patriciat urbà.⁴⁰

Joan Terrades de Salelles era fill del jurista Joan Terrades i de la seva muller, apellada Francina. Joan Terrades, a més d'exercir la seva professió de jurista i procurador de la baronia de Llagostera, va tenir un protagonisme important a la ciutat, puix va ser nomenat defensor de la força vella de Girona, encarregat de vigilar el portal de Sobreportes en època de la lloctinència de la reina Joana Enríquez.⁴¹

Joan de Terrades, el seu fill, probablement va seguir la carrera de jurista per la tradició familiar i, vers l'any 1491, potser succeint el seu cunyat Joan Campmany, va ser batlle de la ciutat de Girona. Pel que es desprèn dels textos municipals, Joan de Terrades segurament va desenvolupar el càrrec de batlle de la ciutat, tal vegada amb una vinculació més reialista que no pas el seu contendent Galceran Escalles.⁴² Al *Manual d'acords* de 1491 i del 1492 hom segueix anotant respectivament:

“Oïats tot hom generalment que us notifiquen e us fan saber los honorables mossèn Miquel de Vilanova, cavaller regent de la vegueria de Girona e veguer de Basalú e mossèn Joan de Terrades batle de Girona de part de la majestat del Senyor rey es seguezca l'ordinació dels honorables jurats de la dita ciutat com los dis honorables jurats són fetes les ordinacions següents:

Ítem per evitar insidències e scàndels ordonem que alguns de qualsevol stament o condició sia, no gos negun strument portar dins la dita ciutat sens mesures ny límits,

⁴⁰ *La ciutat de Girona en la 1ª meitat del segle XIV*, grup d'Història Urbana de Girona, Ajuntament de Girona, 1998.

⁴¹ *“Antes de que el conde de Pallars llegara con su tropa frente a los muros de Gerona, doña Juana se había retirado con su hijo, el príncipe Don Fernando, y con los servidores adictos al recinto amurallado de la Força Vella.*

Los preparativos para la defensa de la misma habían comenzado mucho antes; ya el 13 de mayo se había acordado que los jurados de Gerona se hizieran cargo de las dos torres del Portal de Sobreportes. Entre el 17 y el 18 fueron nombrados los encargados de defender los principales núcleos fortificados: Joan Terradas y Francesc Cornell, torre de Sobreportes”.

Vegeu COLL JULIÀ, Núria; *Doña Juana Enríquez, lugarteniente real en Cataluña, 1461-1468*, vol. II, Cap. IX *El sitio de la Força Vella*, CSIC, Madrid, 1958.

⁴² *Manual d'acords*, 1491, “Lo honorable mossèn Joan de Terrades, bayle de Gerona” [foli 7s, v]. *Manual d'acords*, 1492, “Les fermanses següents dóna lo magnífic mossèn Miquel de Vilanova cavaller per lo sens de la vegueria de Girona. Joan Terrades de Salelles” [folis 23 r/24 v].

lances, dalls, visarmes, balestes ny altres semblants armes ny spases que no sien ben gornides ab guardes e de vsnania” [foli 63r].

Joan de Terrades de Salelles va morir a Girona l’any 1502 i va fer testament.

Per altres recerques relacionades amb les bandositats, *vendetta* i bregues ciutadanes que hem estudiat, molt sovint els jurats de la ciutat demostren una gran preocupació per mantenir l’ordre de la cosa pública i les bones formes. Es mostren partidaris –com tostemps així és llegut– de mantenir l’ordre, la seguretat i el bon nom del seus ciutadans i de la ciutat; per tant, en el conflicte que enfrontà Joan de Terrades i Galceran d’Escala entre els anys de 1498 i 1500, a més de tenir-ne detallada constància i fer-ne el seguiment pel que suposava de trasbals per a la ciutat que dos llinatges aristocràtics de la ciutat es retessin a duel a tota ultrança, els distingits jurats van actuar en conseqüència i van demanar la intervenció del rei Ferran II el Catòlic a primers de gener de 1498. Vegeu els corresponents textos que en fan referència:

“Molt Ilhustre Senyor,

*Bé creem no té ignorat la sua majestat com sobre les diferències dites entre en Galceran Scala d’una part, e Joan Campmany ciutedans d’aquesta ciutat, de la part altra, les dites parts han compromès en les noble don Bernat de Rocaberty e mossèn Guillem De Santcliment cavaller, com àrbitres e arbitradors, los quals trobant-se, se són conferits personalment en lo lloch de les questies de les dites parts, e feta vigoria a l’ull, han progat lo compromís e assignat avuy a les parts a dir, per posar lo que vuller devant ells en aqueixa ciutat de Barchinona. E jatsia se regne que los dits àrbitres diran e permutaran entre les dites parts, attès que en les dites coses va molt a l’interès d’aquesta ciutat e ferà gran benefici d’aquesta que en lo dit fet se exigiran. Suplicam a Vostra Ilhustríssima Senyoria que li plauria fer-se veure los dits àrbitres e fortaleza de paraules de les dites coses e tota via encarregar-se ab ells que primerament despertave en les dites diferències e ultra que axò és statuït, servey deurem Senyor Déu e de la regia Vostra. Art e gran bé e repós d’aquesta re publica. E encara nosaltres ho reputarem a singular gratia e mercè a la Senyoria Vostra, la qual nostre Senyor Déu continuuament confereix e spere e com desigem.
De Gerona a buit de janer any Mil e Cinchcents”.*

“Directa domino Generali Locumtenenti.

Molt ilhustre Senyor,

Entre les coses que pertanyen an aquest ofici no ignora Vostra Senyoria és oportunament per onrar la cosa pública en pau e tranquilha stament ésser compungida e per prevent

en aquesta ciutat e per preparada alguna diferència e bandositat entre en Galceran Scala d'una part e Joan Campmany, ciutedans d'aquesta ciutat de per l'altra, a les quals sinó és perill d'encendre e oportú encert seu, segur stan d'els e jutjaments, car los predits per ells e lurs perills e danys comprenen quasi tots los hòmens d'honor de aquesta ciutat e vegueria. E ja sia per no poder, fassam e deliberam fer tot lo que a nosaltres causa ofensa, sia la possible enemistat dels ciutadans que ab tot compliment e degut efecte sia sobre les dites coses, ha sabut de la re publica a nosaltres encomanada per profit. Us suplicam humilment a vostra Il·lustríssima que per lo bé general respon d'aquesta ciutat e per aquelles ordres que pertanyen a Vostra Senyoria, mes deveu e lo pus principalment fer repugna perlana (parlar-ne) e per sobre les dites coses fer tal permissió qual lo cas exigeix. E axò reputarem a Vostra Il·lustríssima Senyoria hagi sperat, la qual manau de nosaltres lo que plazent us sia. De Girona a uy de janer any 1498 M XXXXCXVIII. Il·lustrísimo domino Joan de Aragó”⁴³

EL CIUTADÀ JOAN CAMPMANY

Joan Campmany, personatge que s'esmenta als cartells de deseiximent, va ser ciutadà de Girona, i l'any 1482 era batlle de la ciutat⁴⁴ i primer senyor del castell de Campdorà. L'any 1495, Campmany era auditor de comptes de la ciutat.⁴⁵ El 1502, també al *Manual d'acords* se l'esmenta d'aquesta guisa:

“Memorial e instruccions que los honorables Jurats de la Ciutat de Girona e los adjunts a ells aforats per lo consell general de la dita ciutat fan a l'honorable mossèn Joan Campmany Sureda d'esta dita ciutat de les coses que es pren part d'esta dita ciutat ha a fer com se segueix”. [foli 47 v]

L'any 1493, Maria Sitjar va vendre el susdit castell de Campdorà a Joan Campmany – va aconseguir del rei Ferran el Catòlic, un privilegi amb el qual es reconeixia la propietat adquirida com a “castell”–.⁴⁶ Aquest Joan Campmany que es cita diverses vegades a les cartes de batalla, era cunyat de Joan de Terrades. Consultat el testament d'aquest, de l'agost de 1502, s'escriu: “*Joannes Campmany propium sive cunyat*”,⁴⁷ per tant, casat amb Anna de Terrades, germana de Joan de Terrades de Salelles.

⁴³ *Manual d'acords*, 1498, [foli 10r], [foli 9v].

⁴⁴ *Manual d'acords*, [foli 86r].

⁴⁵ *Manual d'acords*, [foli 24?] 1495.

⁴⁶ CATALÀ ROCA; op. cit., pàg. 192.

⁴⁷ AHG, Girona 1, notari: Nicolau Roca Gi 1-561, foli 119r.

EL MOTIU DE LA QUERELLA

Qui són els personatges que es barallen? En primer terme, són Galceran d'Escales i Pere Huguet Escales amb Joan de Terrades de Salelles. Pere Huguet és germà de Galceran.

El present aplec de cartells de deseiximent s'inicien amb una lletra del cavaller "*Johan de Terrades feta en la Torre de Salelles*", el 21 d'abril de l'any 1498. Sabem que la susdita Torre de Salelles, on Joan de Terrades signa algunes de les cartes de deseiximent, devia de trobar-se a la baronia de Llagostera o en els seus termes. En un pergami que hem localitzat a l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB) redactat en llengua catalana, datat a 1 de juny de 1494, que és el testament de Pere Galceran de Cruïlles, baró de les baronies de Llagostera, de Lloret i de la Torre de Salelles, s'esmenta la susdita Torre de Salelles: "*Fou pres dins la Torra de Salelles del terme e parròquia de Llagostera*". Per tant, la dita Torre de Salelles que va ser morada de Joan de Terrades, es trobava, i tal vegada es trobi, als actuals rodals de Llagostera.⁴⁸

Al segle XVI, es documenta encara en aquesta població de Llagostera el veïnat de Salelles. A més a més –quasi un segle després–, el 23 octubre 1597, Jerònima de Terrades, és senyora de la torre de Salelles de Llagostera, viuda de Felip Ribes i de Terrades, donzell de Madremanya, el qual consent a la resignació del benefici de Sant Esteve de Segueró.⁴⁹

Al testament de Joan de Terrades que hem localitzat al AHG s'escriu explícitament que el nostre cavaller es diu Joan de Terrades de Salelles i que era fill de Joan de Terrades, és a dir, que el seu pare era un Terrades també amb el *de*, per tant, indubtablement pertanyia a la noblesa gironina. Altrament, quant al pare, no es diu en cap moment que estigui vinculat a aquesta Torre de Salelles de la vila de Llagostera: "*Ad garantia paradiso per tanto ego Joannes de Terrades de Salelles civis gerunde filius honorabilis Joan de Terrades*". En un altre moment del testament hi diu:

"Faciendi et requirendi dudendibus tratandi proseguendi et sine delicto terminandi omnes et singulas causas sive lites notas et monedas inter me parte ex una et aliquas quantas personas parte ex altera tamagendo e per deffendendo sub ex anime conjuro ex iudici

⁴⁸ AHPB, Arxiu de Protocols de Barcelona, Collegi de Notaris de Catalunya, pergami 280. Testament de Pere Galceran de Cruïlles, 1 de juny de 1494.

⁴⁹ Fan referència al veïnat llagosterenc de Salelles, CANTÓ, J. MASCORT, A.; in *Episodis de la història de Llagostera. Segles XVI-XVII*, Llagostera, 2003.

unum ad officialium quor quantum compendibus utendi agendi deffendendi exigendi et experiendi iustitia fuit per bonus meis firmandi e aqesti per profunde obligandi libellos et petitiones offerendi et recipiendi et litteris extra contestandi poniendias et articulandi et ex adverso cartulario et articulos respondendi de calumnias et aliter iurandi et ex adverso iuravi pertenendi et omnia que in causis sentittiba fueri regularentur faciendi sententia <...> sunt generis audienti et ab propis et aqetz gravamine et processu si eiusdem meis manu recipiendi et putandi et apellanorum causas per sequendi finendi ducedibus almoynas ex a diverso respondendi replicandi...”⁵⁰

EL CONTINGUT DE LES CARTES DE DESEIXIMENT

La primera carta de deseiximent entre Joan de Terrades de Salelles i Galceran Escales és tramesa a través del trompeta corresponent, n'Andreu Marcó, al servei del ciutadà de Girona Joan de Terrades, datada el 21 d'abril de l'any de 1498, en resposta a les acusacions fetes per Galceran Escales i Pere Huguet Escales, que acusen Terrades i el seu cunyat Joan Campmany per una qüestió que Galceran Escales ha tingut amb ell. Recordem que Joan Campmany havia estat batlle de Girona, casat amb una Terrades, Anna de Terrades de Salelles, a qui en els textos s'anomena com a muller amb el cognom del marit, ço és Anna de Campmany, “*uxoris magnificior domino Ioannis Campmany*” [doc. 7 bis]. Joan Campmany, l'any 1502, era jurat de la mà major, tal com llegim al *Manual d'acords* d'aquest any [foli, 1v], i encara l'any 1510 era síndic de la ciutat. Tot i que Galceran Escales signa la primera resposta a Joan de Terrades, li diu que mantindrà la querella o la disputa amb ell, “*ignorant-vos de fradristeny e de mon germà e nostres béns e valedors*”. Li diu que menteix i que ell no ha mantingut tals pràctiques. De quines pràctiques està parlant? En el text del *Manual d'acords* de 1499 [foli 9], un any després de la primera carta de desafiament, es diu que tant el ciutadà Galceran Escales com Joan Campmany havien tingut “*algunes diferències*”. En principi, en el decurs de les cartes que s'intercanvien Joan de Terrades i Galceran Escales, no apareix en cap moment clarament la causa eficient dels deseiximents. Sabem de bell antuvi que no es tracta ni de bon tros d'una brega “*deportiva*”, sinó que contràriament, aquesta, entre els dos contendents gironins, es tracta –com assenyala Riquer– d'una brega per malvolença.⁵¹

⁵⁰ AHG, Girona 1, notari: Nicolau Roca Gi 1-561, foli 119r.

⁵¹ RIQUER, Martí de; Introducció a *Lletres de batalla*, vol. I, Editorial Barcino, Barcelona, 1963.

La clau interpretativa del debat de les querelles amb les quals s'acusen mútuament Terrades i Escales la trobem, doncs, en la carta o acta en llatí, puix el *quid* de la qüestió són les innombrables injúries i els innombrables damnatges fets (*"plurimus dannis et iniuriammentis factis"*) causats per Galceran Escales i Pere Huguet Escales contra Anna de Campmany, muller de Joan Campmany –jurat de la ciutat i cunyat de Joan Terrades de Salelles–, puix Joan de Campmany i Anna, muller seva, han estat víctimes dels danys que en gran manera ha procurat Galceran Escales i un altre Escales germà seu, ciutadà d'aquesta ciutat i altres iguals acusacions d'ànim i desafiaments (*"ali tamquam delatione de animi et desafiammentis et terroribus"*), així com altres provocacions de terror, atès que algunes persones que van acudir al molí també es van endur farina d'en Campmany, (*"atque desferrent apud molendium suorum Campmani triturandum adeo ut mesmo fuit quidam ad dictum molendium ut solebat venias"*) i, a més a més, també van destrossar els seus molins mentre ell mateix anava envers dit molí, on solia anar de consuetud a batre el blat. Segons es desprèn de l'acta en llatí, aquest són els motius de la querella entre Joan de Terrades i Galceran Escales; els danys, els robatoris i les injúries que profereixen Galceran Escales i els seus a Anna de Terrades i a Joan de Campmany, respectius cunyats de Joan de Terrades.

Llegida, doncs, la lletra en llatí, constatem i aclarim la motivació de la querella, els desafiaments que mantenen Joan Terrades de Salelles i el susdit Galceran Escales (*"ad eo ut dicta rapina omnis famulantis et obsequio destituitus maneat. Delati in super de duobus disisimentum factis. Et fractionibus et demolitionibus et rumpimentis de dicti molendini et aliis plurimus dannis et iniuriammentis factis"*).⁵²

De bell antuvi havíem previst com a motiu dels deseiximents una primera hipòtesi de caràcter polític, i és la següent: que Galceran d'Escales i Joan de Terrades se les haurien pogut tenir per una qüestió política, ço és pel fet que s'havia introduït a Girona el controvertit i polèmic règim dels representants municipals a través del *règim de la insaculació*. Vam valorar aquesta possibilitat perquè un membre de la família Escales, Bernat d'Escales, concretament l'any 1456, havia estat implicat en la polèmica elecció dels jurats. A la ciutat de Girona aquesta modalitat d'elecció dels càrrecs municipals començà a ser

⁵² Vegeu en tot moment la totalitat de la carta o acte [7 bis] de la present edició.

utilitzada en les eleccions de 1458.⁵³ I amb posterioritat, el sistema suscità nombroses polèmiques, controvèrsies i les consegüents bandositats perquè l'elecció dels jurats –a partir d'un cens que s'elaborava i que molt sovint també resultava tan polèmic com injust– es feia a sorts. Però, com assenyala Sobrequés, els membres del cens empraven “tota mena d'argúcies”. “Els gironins eliminaven de la nòmina llurs enemics o bé en censaven el menor possible”. En diverses convocatòries d'elecció dels jurats de la ciutat “de l'any 1438 al 1444 no hi hagué ni una sola proclamació del consell que no suscités protestes”, de tal manera que hi havia d'intervenir el governador general. Per tant, no s'arribava a acords quant al cens. S'excloïen del cens ben arbitràriament alguns ciutadans amb dret, de tal manera, que s'endegaven bandositats i escàndols de diversa índole entre els ciutadans que podien aspirar a ser candidats a la representació municipal. Sigui com sigui, any rere any, a partir de 1438 se succeïren irregularitats, (*ad sedandum bandositates, diferencias et discordias quo procurantibus pravis et sediciosis hominibus*).⁵⁴ El 1456, les bandositats van arribar a ser de tal magnitud que hi va haver d'intervenir el governador general de Catalunya, mossèn Galceran de Requesens, com intervé també en les bandositats entre els nostres Terrades i Escalles. Malgrat que en paraules de Sobrequés, en època del rei Joan II, “eren dictades provisions draconianes contra els membres de les bandositats”. S'explicita perfectament l'estat de la qüestió en el preàmbul del privilegi del 13 de febrer de 1545 dictat pel rei Joan II per tal d'evitar aitals conflictes:

“Molt alt e molt excellent senyor:

Per la molt alta e virtuosa senyora la senyora reyna Maria, consort e lochtinent general de l'alt senyor rey frare vostre, a humil suplicació dels jurats e prohoms de la ciutat de Gerona, per pacífich stament d'aquella volent reembre scàndol e inconvenients attemptats en la dita ciutat, e donar bon ordre d'elegir jurats, sobreposats de les obres, e hoydors de comptes, e encara missatgers de la dita ciutats, ha otorgat privilegi en lo qual són commemorats altres privilegis per los senyors reys en Pere e los rey en Johan de gloriosa memòria, predecessors del dit senyor rey, dat en València, a tretze de febrer any Mil CCCC quaranta sinch”.

Descartada, doncs, la primera hipòtesi de treball per tal d'esbrinar quins havien estat els motius de la querella entre Galceran d'Escalles i Joan

⁵³ SOBREQUÉS, Santiago; “El règim municipal de Girona a la baixa edat mitjana” a *Societat i estructura política de la Girona medieval*, pàg. 103-136, Barcelona, 1975.

⁵⁴ SOBREQUÉS & supra, pàg. 125.

de Terrades de Salelles, el tema de la insaculació, podem deduir clarament de la lletra en llatí [7 bis] que Joan de Terrades envia escrit al governador general de Catalunya, Galceran de Requesens, sobre les acusacions que constantment li fa el bregós cavaller propietari del castell de Celrà. En aquesta carta, mossèn Terrades, al·ludeix als damnatges que mossèn Galceran d'Escales i els seus sequaços, entre ells Pere Huguet Escales, el seu germà, van procurar a Joan Campmany, batlle i ciutadà de Girona i a la seva muller, Anna de Terrades de Salelles, o altrament al·ludida Anna Campmany. Sembla que Anna de Terrades va ser víctima d'improperis "*injurias et damnationis*", i Joan Campmany va ser víctima de destrosses i robatoris al seu molí fariner, molt probablement situat al terme gironí de Campdorà, prop del riu Ter, puix el susdit Campmany era senyor del castell de Campdorà ("*fractionibus et demolitionibus et rumpimentis de cractis molendini et aliis plurimus dampnis*"). Escales sembla que imposà el terror i la violència en aquesta brega ("*unum metum terrores et violentia assequatur*").⁵⁵ Martí de Riquer, certament, d'antuvi ja ens advertia que moltes d'aquestes bregues de malvolença, les quals van provocar els models de redacció d'aquestes cartes de desafiament, eren la conseqüència que "aleshores era freqüent de cremar collites, destruir molins, dispersar ramats i malmetre possessions de l'adversari, apallissar els seus escuders i servidors o donar coltellades als seus esclaus".⁵⁶

En cartell públic, el governador general de Catalunya, s'acusa tant Galceran d'Escales com Pere Huguet, ciutadans de Girona, com Joan Julià, Jordi Marcó i Miquel Bideu, de la vila de Celrà, com a "*inculpats d'alguns crims e delictes per ells comesos e perpetrats*". Són requerits amb diversos cartells públics del procurador fiscal perquè es troben fora de la vegueria, i com sigui que esquiven la justícia ordinària –si no compareixen– "*serà procehit contra ells e béns llurs per via de bandejament*" i per part de l'"*spetable*" governador general de Catalunya don Galceran de Requesens. Per tant, Escales i els seus són requerits per la justícia en crida pública, "*sien citats e amonestats per alguns crims e delictes per ells comesos*". El senyor governador "*mana la present crida ésser publicada per los llochs acostumats de la present ciutat*". Per tant, doncs, és a partir de les acusacions públiques que Joan de Terrades acusa dels greuges comesos per Galceran d'Escales i el desafia a ell i als seus en la lletra [1] del 21 d'abril de 1498.

⁵⁵ Vegeu lletra en llatí en la nostra edició.

⁵⁶ Riquer op. cit. & supra, pàg. 15.

En la lletra [2] signada a la vila vallesana de Granollers set dies després de la primera, del 28 d'abril de 1498, Escales acusa Terrades de ser el principal causant de la querella: "*Vós vau ser principal en la causa de veritat*". Terrades acusa Escales d'haver procedit amb deshonor amb l'afer del seu cunyat Joan Campmany i el denuncia d'apartar-se dels conductes ordinaris de la justícia i, tanmateix, de l'estil de cavalleria. Escales en la carta [4], del 20 de maig, acusa Terrades de falsari i el repta perquè el considera mentider i, com sigui que volen mantenir les formes cavalleresques, li diu que "*cavaller que inculpa l'altre ab les mans, té a provar lo que ab la lengua aferma*" i que si això no s'esdevé així, qui inculpa esdevé "*mentidor envergonyat*". Mossèn Terrades, que no vol "*despendre temps en mal dir*" en la carta [5], del 5 de juny, contraataca i li diu que, malgrat els deseiximents, és a dir, les acusacions escrites, té clara quina és la institució a la qual acudir en cas de querella, la Reial Audiència, "*lo medi degut en aquest Principat*". Terrades acusa Galceran d'Escales de gloriejar-se i d'enviar-li "*desestilats deseiximents*", és a dir, formes d'acusació que ja no són gaire freqüents ni cavalleresques.

En la lletra [6] del 13 de juny, Escales retreu a mossèn Terrades que és massa pagat de sobergueria. En aquest punt, convindria recordar que els Terrades tal vegada gaudien de més noble i major predicament aristocràtic, puix –com hem apuntat anteriorment– els Terrades provenien d'una nissaga de juristes de prestigi de la ciutat de Girona; els Escala, en canvi, no gaudien de tan alta noblesa. A més, el llinatge dels Terrades –pel que es desprèn dels deseiximents– en tot moment guardaren fidelitat a la corona i enlloc es diu que els Escala fossin cent per cent realistes. Sigui com sigui, Galceran d'Escales, en el decurs de les cartes de deseiximent, se'ns mostra més bregós i combatiu, de manera que a la lletra [6] desafia Terrades. Aquest, a la lletra [7] del 21 de juliol, l'acusa que li imposa "*rojns condicions e vergonyes*" i l'acusa, evidentment, d'haver servat "*pràctiques impertinents fora d'orde degut*". No obstant això, Escales insisteix en el duel cos a cos i acusa Terrades de voler evitar l'enfrontament de batalla i de voler aconduir la querella per la via legal. Escales hi insisteix, es mofa de la seva covardia i li recorda, lletra [8] de 18 de novembre que "*tot gentilhome stant en tracte de batalla, sempre de la cort se aparta*". Escales guarda en tot moment amb Terrades un to amenaçador, malgrat que aquest li recorda una vegada més la vil bandositat comesa contra el seu cunyat Joan Campmany en la lletra [9] del 3 de setembre, els "*danys e insults*" i les "*parenceries*" comeses. Escales li retreu que vulgui evitar l'orde de cavalleria i que, fins i tot, desmenteixi la mateixa llei. Com sigui que Terrades –com a fidel realista– demana el suport de les autoritats i del rei, Escales li

diu a la lletra [10] del 27 de setembre que és un covard i que per mor de no acceptar la batalla a ultrança, el cos a cos, es mostra amb tal *“stretura vos ha tant vençut e soberguejat de temor”*. És a dir, l’acusa de poruc. A la fi, en aquesta mateixa lletra, Galceran d’Escales repta Terrades al combat a tota ultrança i li proposa que *divisi* les armes; és a dir, que esculli les armes ofensives i defensives, a peu o a cavall, per a la batalla.

En la lletra [11] del 30 de setembre, vist que Escales requereix Terrades de batalla i vist que el de Celrà no accepta de cap manera entrar en el camp de la justícia, a més d’engegar Escales i els seus bastards a l’infern, *“aneu a l’infern en fastig d’ells”*, finalment, li accepta la lluita cos a cos. Naturalment, en la lletra següent [12], del 18 de setembre, Galceran Escales segueix acusant el cavaller Terrades d’haver dit *“mil impropietats falses e contràries a tot arte de cavalleria”* i, com a valent i bregós cavaller, li accepta la batalla a ultrança, *“ma persona contra la vostra”*, bo i esquivant *“jutge no sospitós”*. En la lletra [13] del 28 d’octubre, Terrades –vist que Galceran d’Escales persevera– el tracta de mentider i accepta de bo de bo *“la requesta a ultrança”*. Escales, que no està per flaqueses, li respon a la lletra [14] del 8 de novembre que ja està bé de *“despendre”* tantes paraules i li retreu que el combat no ha de ser només sobre el camp del paper i que convé posar-se d’acord per veure quines han de ser les armes reals i quina ha de ser la manera de combatre.

A la lletra [15] datada a Girona a 18 de novembre, ambdós cavallers finalment acorden de manera escrita –text interessantíssim per al subjecte de la nostra recerca– quines hauran de ser les armes i quina haurà de ser la manera de combatre:

“Ço és a cavall, en cavalls encubertats ab cubertes de brúfol, selles desacerades, testeres, collars de malla, tot acostumat a guerra sens ninguna dobladura, art ne maestria. Les armedures de nostres persones seran cyrasses de per de ·XVI· en ·XVIII· <lliures>, cubertes de setí, cabassets e baveres, cuxots e greves ab scarps ab ses guardes, bressalets e gontalets e faldes, tot acostumat a guerra. Lançes de quatorze pams d’asta, ab ferros de un pam e mig, de la fayçó de Xerès, ab aristols de mig pam; spases de dos talls e de la crehuera acostumat; punyal de dos talls e de un palm e mig de ferrussa. Tot emperó dels pams e pes de cana de Barchinona”.

Condicions cavalleresques espectaculars –sens dubte–, les mateixes que convenien per a la guerra. Tanmateix, el jutge escollit, evidentment, ha de ser neutral, ço és *“no sospitós”* i ha de mantenir el camp segur, sense destorbs. Sigui com sigui, i malgrat els ardits desafiaments del senyor del castell de Celrà, Joan de Terrades té com a procurador Joan Vicenç de Terrades, parent

seu i jurista reputat de Girona, lletra 16. A la fi, la querella s'allarga i en una vuitena resposta Galceran d'Escales repta Terrades a batre's amb les mans.

En total, els dos contendents s'arriben a escriure nou cartes cadascun, i a la lletra 18 signada a la vila de Celrà a 11 de maig de 1500, Escales demana a Terrades liquidar l'assumpte: "*Dar conclusió a nostra batalla*". Com sigui que tal vegada Joan de Terrades, afirmem, per ser un reialista declarat, aconsegueix la mediació del rei, cosa que Escales ja sap per la carta 18. El rei Ferran II, doncs, excepcionalment consent a la batalla per tal com es diu: "*Que la batalla entre aquells venga al dit fi desitjat*", "*e dexeu e consentau entrar aquells la dita batalla venir*" [lletra 19]. A la fi, i sigui com sigui, la confrontació vencedor o vençut ningú podrà ser pres.

Ja veiem, doncs, com amb les presents lletres de batalla, el monarca consentia el duel privat encara a finals del segle XV. Aquest era permès i, per tant, el duel amb el vistiplau del senyor rei, esdevenia un acte de validesa jurídica. Què s'esdevingué, però, realment entre els cavallers Galceran Escales i Joan de Terrades? Tal vegada la confrontació es resolgué amb altres solucions cavalleresques (o no cavalleresques), perquè el que sabem –com hem apuntat anteriorment– és que el cavaller Escales va morir l'any 1526 i va fer testament, i Joan de Terrades de Salelles també va fer testament i va morir l'any 1502. Comptat i debatut, cap dels dos contendents, doncs, degué morir en la suposada brega en la lliça o en camp de batalla, la qual s'hauria d'haver esdevingut vers l'any 1500 i s'hauria d'haver desencadenat a raó i segons els continguts escrits dels deseiximents o lletres de batalla.

LA INTERVENCIÓ DELS JURATS

Després d'esclatar el conflicte entre els cavallers Joan de Terrades i Galceran d'Escales l'any 1498, i resolt ja el conflicte amb el qual s'amenaçaven mútuament, dos anys després, els jurats de la ciutat pretenen actuar d'àrbitres i malden –com ja ha estat anunciat– pel manteniment de la pau sense bregues ni bandositats a la ciutat. Els jurats en tot moment procuren per l'arbitratge i la concòrdia, puix a final de segle s'havien arrossegat massa conflictes, bandositats i guerres privades. Els jurats de Girona a través dels seus acords procuren per les raons de l'honor de la cosa pública, les quals en tot moment expressen i en deixen constància escrita en els alludits *Manuals d'acords*. Els jurats de la ciutat informen i demanen, a través del batlle general de Catalunya, Joan Sopera, la intervenció del rei l'1 de gener de 1499:

“Molt magnífic e de gran prudència mossèn,

No ignora la magnificència vostra com los honorables en Galceran Scala d'una part e Joan Campmany, ciutedans d'aquesta ciutat de la part altre per algunes diferències de sobre les quals són stats fets entre les dites parts compromesos e sabents, que lo compromès desexement servat, és expirat per desafians molts. Enguany nos és possible lo bé e son stament d'aquesta ciutat que havem delliberat majorment a la Magnificència Vostra la qual ab lo més a fer-ho que podem, exortam e persegam generalment per fortuna de Nostra Senyor Déu e de la dita persona del senyor Rey e bé d'aquesta república li plaurà per aquests medis e forma, que millor li pertanyi, entendre que les dites parts no vinguin a ruptura, ni de les dites ofenses se puguin seguir bandositats que ho sap ·V· magnificència, són tan odioses e estranyes al bé comú, e sent segur, seguireu stam dels danys e inconvenients si no y és per prefit e per pensament considerar que los pensaments generals e danys de la stima, per tal confiem molt en aquesta ciutat e vegueria: vulla pensar e curar-se per totes les coses treballar en metre les dites persones en alguna saludable concòrdia de què us requesta per si ans no reconegueren Vostra Magnificència per sabut e valer. Espera molt e sens dubte les dites parts complauran aquella. Aquestes coses més stensament que en general no sy compten. Vostra Magnificència la qual axí bé cau i pel més ama aquesta ciutat e desytja lo bé, augment e voluntat d'aquella. E en aquest fer sab lo que·s vierany e los remeys que a tal ús adaptar se poden. E cas sia aquesta nostra pena e consiliació, sia justa e de dignitat e exigida en juí de la cosa pública encara per los dits respectes [10 r] lo reputarem a fiança a la Magnificència Vostra la qual la sua summa autoritat insigne en sa ànima pretensió.

De Gerona a u de janer any M XXXX VIIIJ

*Digitur magnifico domino Joannis Sapera mihi baiulo Cathalonie Generalis.*⁵⁷

Així mateix, un cop es van fer públics i notoris els cartells de desafiament entre els cavallers i ciutadans Terrades i Escala, els jurats de la ciutat van notificar també –i posteriorment– al lloctinent general l'any 1499 alguns suggeriments en forma de cartes, memorial i instruccions. Vegem-les:

“Memorial et instruccions fets al honor de mossèn Ramon Dez Puig jurat en cap de la ciutat de Girona de les coses que ha a supplicar a l' IHustrissim Senyor Lloctinent General per part de la dita ciutat.

⁵⁷ *Manual d'acords, 1499 [foli 9v].*

E primerament donarà al dit Senyor la torra de defensa que de Sobreportes dirigida al dir Senyor en virtut de la qual explicarà les coses següents:

Ço és que li notificarà la bandositat e diferències succeïdes en la ciutat entre en Galceran Scala e Pere Huguet sota de sua part, e Joan Campmany ciutadà de la dita ciutat de la part altra e les novitats seguides e ab los deseiximents fets per en Joan de Terrades als dits Scales, e com les dites parts e per lurs amics e valedors compregueu molt, significarà a la senyoria, que nós en axò, no és justament que ubeis part d'algun remeti saludable, presència, sent espera que la stauva esperant, segons danys e juraments únics e grans e explicarà lo que ocorre als dits jurats necessaris en xacres de les dites coses ab perales, decrets e oportunes, a fi que dita ciutat sia preservada de totes bandositats e perills creats de per dins qui fan témer seguir se puguen e demanarà e suplicarà ésser se pugui per totes vies saludables e si meteix e ne obtindrà les necessàries dirigides a aquells oficials e persones que sia vijares a servey de la Majestat del senyor Rey e bé de la cosa pública e xquir-se en tranquil stament a la dita ciutat e singulars de aquella”.

Molt magnífic e de gran prudència mossèn.

En dies passats nós recordam [25r 28b] haver scrit a la magnificència Vostra sobre les diferències e discussions que són entre en Galceran Scala e Joan Campmany ciutedans nostres e d'estament de vostre magnificència heus certa axí bé com nosaltres de les novitats e deseiximents seguits no miram exposar homes sinó que no hagem exortar la vostra magnificència que li plauria compilar més algun saludable medi de concòrdia per evitar bandositats e diferències les quals consideràs lo que ditas parts comprenc seria grandíssim dany de la re publica e enfortiment seu, seguiriem desordres grans d'èls e injuriaments irreparables e inquietants. Es cuida necessari se fassa per importants per stament complir axò per cert la triga tant perillosa e damnosa com Vostra magnificència té reconegut.

De Girona XXVI de abril M XXXX VIIIJ

Molt Ilhustre Senyor,

Axí com havem scrit per altres a Vostra Senyoria e axí [us comuniquem] d'aquesta ciutat per Mossèn Ramon dez Puig, jurat d'aquesta ciutat, haviem suplicada a Vostra Ilhustríssima Senyoria li plagués ab la més pròxima promptitud fer res per puguer fer saludable per informació a causa de les dissensions e bandositats inusitades en aquesta ciutat e jatsia hajan stat notificadas aquellas quals frau dels juraments e de part del seu se segueixen, emperò veem fins a on no han sortida e per axò ab efecte comprenem que per ara ja sia perseguit que per trompeta és stat publicat per aquesta ciutat ahir un cartell del qual trametem còpia a Vostre Senyoria. E ab la prestesa nostra suplicam humilment a Vostra Senyoria, vulla attendre los danys e damnatges, perills e juraments irreparables los quals han stat perpetrats. Exament dar remedi e via oportuna de liberar aquesta ciutat e poblats d' aquella de tal ruyna e defuctió com stà, gran perill en la triga. E sia per spera longament com desitgem.

De Gerona a XXX d'abril any M XXXXVIIIJ post facta notifica a Nostra Senyoria que lo dit trompeta de peraula, públicament ha dit generalment que Mossèn se deseixia, Joan Terrades nomyinat en dit cartell de Gerona, nos supra.

*Molt Illustre senyor lo Senyor don Joan d'Aragó, comte de Ribagorça, loctinent general de la majestat del Sr. Rey e en sa absència el magnífic reyal Consell.*⁵⁸

Els jurats de la ciutat de Girona van intervenir l'any 1500 en el Consell de la ciutat per tal que cessessin tota mena de bregues i bandositats armades qualssevol als carrers i places de la ciutat i per tal que ningú tingués la temptació de prendre's la justícia per la seva mà, per la qual cosa van establir la següent ordinació:

*“Item per evytar bregues, batiments, jutgements e scàndels qui per la por de les armes se segueixen e conservar la dita ciutat e habitants en aquella en pacífich e tranquille stament per lo bé de la dita cosa pública, ordonen que algú de qualsevol stament o condició sia, no gos ny presumescha portar per la present ciutat, mercadal, revals, térmens e límits d'aquella, lanses, d'aylls, visarmes, godendarts, lunes ny altres semblants armes ofensives ny spaza sinó ab post beyna e guaspa e cinta sots pena de deu sous a cascú e per cascuna vegada e de perdre armes”.*⁵⁹

Per altra banda, en resposta als jurats de la ciutat sobre l'afer de les bandositats que s'havien produït a Girona, el rei Ferran el Catòlic escriu i envia aquesta missiva:

“Lo Rey,

Amats nostres:

Vostra letra de · XXV· del mes d' octubre proppassat havem rebuda, per la qual nos donau avís com, ab intervenció d'algunes persones, era stat apuntat e tocat cert compromís entre en Galceran Scala, d'una part, e Joan Campmany, ciutadans d'aqueixa ciutat, de la part altra, en la persona de la ilustre dona Joana, nostra chara e amada filla, de e sobre les differències que són entre aquells. Et jatsia lo dit Campmany hagués fermat lo dit compromís, emperò, lo dit Scala no ha fermat aquell, e dient no saber la causa perquè no és stat fermat per ell, donant-vos avís de tot açò, perquè hi puixam provehir, a la qual letra vostra responet, vos dehim que us tenim a servey lo vostre avís e us certifficam que encontinent havem manat despachar algunes letres sobre açò, per les

⁵⁸ *Manual d'acords*, 1499 [foli 28v], [foli 24r 2b], [foli 29r, 25r].

⁵⁹ *Manual d'acords*, 1500 [foli 18r].

quals crehem que lo dit Scala serà content de posar en nostre poder totes les differències que son entre ell y lo dit Campmany, e axí és mester que lo dit Campmany faça lo semblant. E per ço, encarregam e manam-vos que en tot cas treballem e doneu orde ab lo dit Campmany que remeta a Nós totes les dites differències, fermant-ne compromís en poder nostre, segons per lo loctinent general nostre li serà dit. Certificant-vos que si açò recusaven fer la una part y l'altra, lo que no podem creure, no·ns falliràn altres remeys, per hon serà degudament provehit sobre les differències d' aquells, no sens gran càrrec e ocasió del qui ho recusarà.

*De Granada, a XXXI del mes de dehembre de l'any mil e cinc-cens y hu.
Yo el Rey.*

F. Castell.”

CARACTERÍSTIQUES DELS MANUSCRITS

Els *Deseiximents entre Joan Terrades de Salelles i Galceran d'Escales* es conserven en dos manuscrits no autògrafs; un, el manuscrit 125/1 de la Biblioteca Nacional de Catalunya, el qual anomenarem B, i el segon, el manuscrit 18.444 de la Biblioteca Nacional de España a Madrid, que anomenarem C. Ambdós ens semblen apògrafs de les lletres o cartes d'un primer manuscrit original autògraf, (en direm A), que es podria tractar, o no, dels manuscrits *manu propria* dels cavallers contendents que tal vegada no s'han conservat. Per tant, com sigui que la nostra troballa s'inscriu en una recerca (amb el seu corresponent regest) de manuscrits de temàtica gironina de la Biblioteca de Catalunya, és amb aquest primer manuscrit B en què, de primer antuvi, havíem basat el nostre estudi i edició. Val a dir que en principi la quasi totalitat de la nostra recerca es va desenvolupar amb el manuscrit B, perquè no disposem de *còdex optimus*.

Quan ja teníem bastant avançada la transcripció de B, el Dr. Rafael Ramos Nogales, de la Universitat de Girona, ens advertí de l'existència del manuscrit 18.444 de la Biblioteca Nacional de España, el qual conté un aplec molt considerable de lletres de batalla o cartes de deseiximent el microfilm de les quals es podia consultar a Barcelona. Vam repassar fil per randa el document contingut al dit microfilm i, efectivament, hi vam trobar també els deseiximents de Joan Terrades i Galceran d'Escales.

Quant al manuscrit C de Madrid, vam consultar el microfilm de la Biblioteca de Catalunya, però malauradament, com que és ja bastant vell, té algunes parts molt cremades, la qual cosa dificulta la lectura del text.

Els *Deseiximents entre Joan Terrades de Salelles i Galceran d'Escales* del manuscrit de Madrid forma part d'un volum que conté una varietat i riquesa general de cartes de batalla de tota mena i de diversos autors, siguin escrites en llengua catalana o en llengua castellana, copiat entre 1490-1550 ca., en format foli, 30 x 23 cm. Amb índex al principi, foliació en nombres aràbics [descriu per Gemma Avenoza (1991-1993) i per Domínguez Bordona (1931) a *Catálogo de los manuscritos catalanes de la Biblioteca Nacional*, pàg. 97-101.] Es tracta d'un manuscrit en paper sense decoració llevat d'algunes inicials amb cintes a ploma. Volum en bon estat de conservació, llevat d'algunes taques d'humitat i dels efectes de la corrosió causada per la tinta. Alguns folis en blanc. El manuscrit va pertànyer al bibliòfil Pasqual de Gayangos y Arce (1897).⁶⁰

El manuscrit C no té rúbriques, i el B, de Barcelona, conté les respectives rúbriques. Ha estat, doncs, mercè de les fotocòpies proporcionades pel Dr. Rafael Ramos Nogales que vam poder fer la collació dels dos manuscrits quan ja teníem molt avançada la nostra recerca i la redacció de l'estudi, així com alguna hipòtesi de treball que vam haver de descartar.

El manuscrit de la Biblioteca de Catalunya (B) està confeccionat en paper en setzau, de 12,50 cm x 18,50 cm. Escrit possiblement a dues mans a causa de les diferències caligràfiques que observem en les diverses pàgines del manuscrit. De la pàgina 2 a la pàgina 12 *verso*, la lletra és cursiva (possiblement de notari), i a partir de la pàgina 13 *recto*, la lletra és vertical (sospitem que d'un altre notari). El manuscrit conté la corresponent rúbrica de cada resposta i contesta dels respectius contendents amb calderons vermells que ornem la caplletra. El manuscrit segurament és una còpia del manuscrit o manuscrits solts de les cartes de deseiximent originals que els dos cavallers enfrontats es van intercanviar. El manuscrit dels *Deseiximents entre Joan Terrades de Salelles i Galceran d'Escales*, es guarda degudament cosit amb un altre manuscrit d'interès, els *Deseiximents contra Fals Amors* de Pere Pou. Ambdós manuscrits han estat descrits per Eulàlia Duran.⁶¹

El manuscrit B, de la Biblioteca de Catalunya, va sortir molt probablement del fons del palau Solterra de Girona, com altres documents que es guarden a

⁶⁰ Vegeu-ne descripció completa a BITECA, Manid 1179: Madrid: Nacional, 18444.

⁶¹ DURAN, Eulàlia; *Repertori de manuscrits catalans (1774-1620)*. Vol. I. Arxiu històric i Biblioteca de Catalunya, IEC, 1998, Barcelona.

la biblioteca barcelonina. El palau Solterra és un dels palaus aristocràtics del carrer Ciutadans de Girona, un dels carrers nobles de la ciutat. No sabem res més de la procedència del manuscrit.

El manuscrit C, de la Biblioteca Nacional de España, ens ha estat de summa utilitat per tal d'aclarir moltes llacunes i dubtes en els quals havíem caigut en la primera lectura i, comptat i debatut, ha resultat molt més aclaridor que el B.

CRITERIS D'EDICIÓ

Hem seguit les normes d'edició de la col·lecció *Els Nostres Clàssics* de l'editorial Barcino. Hem resolt les abreviatures; hem regularitzat l'ús de les majúscules; hem normalitzat l'accentuació dels mots segons l'ortografia moderna, l'apòstrof i el guionet del català actual, i el punt volat per indicar les elisions que avui no tenen representació gràfica, i separem les paraules i puntuem el text d'acord amb la llengua moderna.

En l'edició del text de les cartes de deseiximent, a l'encapçalament del text hi hem transcrit la corresponent rúbrica que apareix en el manuscrit B.

CARACTERÍSTIQUES DE LA LLENGUA

Quant a les característiques fonètiques, el redactat dels dos manuscrits presenten una sensible vacil·lació (sobretot el B) entre la grafia del so vocàlic de les [e] i les [a], sigui en posició àtona o en posició tònica, de tal manera que qui escriu alterna indiscriminadament i es deixa portar per la confusió fonètica de la [ə]. Això provoca que quan hauria convingut escriure *a* escriu *e*, i al revés, de manera que en algun cas va dificultar la transcripció dels mots següents:

Tremès, tremet, contengude, carte, desaximent, vostras, ensopie, perlar, empenadir, bestard, perenserias, rencior, anau, venitats, flequesa, vingau, afermau, rehons, rehó, combatra, nostras, banaiteries, impropias, perper, le [article per *la*], demont, acompanyar, menat [per *manat*], perlar, Seelles/Salellas, farau, nostras.

- El grup del diftong [au] encara es grafia en [o] tal com s'esdevenia d'antuvi en tota l'edat mitjana: gorda [per *guarda*], però, en canvi, escriu esguardàs, guardaran i gontalets.

- Confusió de la grafia u/o: incolpa, però escriu culpa, demont [per *damunt*], sustenir.

- S'observa algun cas de metàtesi: fradristeny, percurador, condesió. O síl·laba de reforç o epèntesi: cresegut.

- Qui escriu no regularitza tampoc el grup /es/ en determinades paraules, de manera que es grafia:

scales, staré, estau, scrit, spiriència, stretura, star, stol, squivant, spantats, smorteïts. En altres casos sí que es regularitza, de manera que escriu: esforçat/esforçats, però escriu sforç i també esmorteïts, espantats.

- De B sempre ha calgut regularitzar l'abreviatura $\overline{p} > p[er]$:
p[er]donar, p[er]aules, p[er]petrar, severar, p[er] què, p[er]sona, p[er]tit, la preposició p[er].

-El verb *haver* apareix majoritàriament sense hac en el manuscrit C, en canvi, es mantenen majoritàriament en el B: a partir de l'infinitiu hem normalitzat totes les formes dels temps verbals afegint la hac corresponent a fi de fer més entenedor i/o llegidor el text quan ha calgut:

haver, heu, he, han, havíeu, haveu, haguera, hage, hayau, haguesseu, haguereu, havésseu.

-En el text hi comença a haver alguns castellanismes propis de l'època: *artes, artimanyes, encontre, ànimos, robos, tornar atrás*.

FONTS MANUSCRITES:

(AHMG) ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE GIRONA

Manual d'acords, consultats:

1482

1484 (és tot escrit en llatí)

1491

1492-1494

1495

1496

1498

1499

1500

1502

1503

1541

- (AHG) ARXIU HISTÒRIC DE GIRONA
 (ADG) ARXIU DIOCESÀ DE GIRONA
 (BC) BIBLIOTECA DE CATALUNYA
 (APB) ARXIU DE PROTOCOLS DE BARCELONA. Col·legi de Notaris de Catalunya.

Agraïments. Vull agrair ben especialment els consells rebuts i les orientacions per a la realització de la present recerca del Dr. Rafael Ramos Nogales i també dels Dr. Sadurní Martí i el Dr. Jaume Torró del departament d'Humanitats de la Universitat de Girona.

BIBLIOGRAFIA

- ARNALL JOAN, Josepa M., 2000: *Lletres reials a la ciutat de Girona (1293-1515)*, vol II. Lletres, 633,627, també 641, Girona.
- BARTHÉLEMY, Dominique, 1988: "Vendettas et guerres privées au Moyen Âge", *L'Histoire*, núm. 116, pàg. 8-15.
- BLECUA, Alberto, 2001: *Manual de crítica textual*, Madrid, editorial Castalia.
- BOHIGAS, Pere, 1947: *Tractats de cavalleria*, ENC, vol. 47, Barcelona, editorial Barcino.
- CAMPS I SAGUER, Lluís, 2004: *Els Castells i masos de Celrà*, Taller d'Història de Celrà, Girona.
- CANAL, J.; NOLLA, E.; SAGRERA, J., 2010: *Girona en el segle XIII (1190-1285)*, Girona, Ajuntament de Girona.
- CANTÓ, J.; MASCORT, A., 2003: *Episodis de la història de Llagostera. Segles XVI-XVII*, Llagostera.
- CANTÓ, Josep, 1999: *Les muralles de Llagostera*, Ajuntament de Llagostera.
- CATALÀ ROCA, Pere, 1971: *Els castells catalans*, vol. III, Barcelona, Rafael Dalmau editor.
- CARRERAS I CANDI; Francesc, 1987; *Pere-Joan Ferrer, militar i senyor del Maresme*, Martaró.
- CARRERAS Y CANDI, Francesc, 1899: *La cavalleria a Catalunya. Lo orde que ha de tenir per a dar deseiximents hun cavaller á altre cavaller*. Manuscrit del segle XVI del Real Monestir de Sant Llorenç de l'Escorial.
- CHÍA, Julián de, 1895: *La festividad del Corpus en Gerona*, Girona, Imprenta y librería de Paciano Torres.
- CHÍA, Julián de, 1888-1890: *Bandos y bandoleros en Gerona. Apuntes históricos desde el siglo XIV a mediados del XVII*, 3 vol., Girona, Paciano Torres.
- CINGOLANI, STEFANO M.; *Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes*, Lletres de batalla transcrits i estudiades pel professor italià.
- COLL JULIÀ, Núria, 1953: *Doña Juana Enríquez, lugarteniente real en Cataluña, 1461-1468*, vol. II, Madrid, CSIC.
- Dietari de la Generalitat de Catalunya*, 1994, vol. I, anys 1411-1539, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- CONTAMINE, Philippe, 1984: *La guerra en la Edad Media*, Barcelona, Labor.
- DURAN I GRAU, Eulàlia (dir), 1998-2003: *Repertori de manuscrits catalans (1774-1620)* 4 vol., Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

- FERNÁNDEZ, Josep, 1995: *Una família catalana medieval, Els Bellhoc de Girona, 1267-1533*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Biblioteca Abat Oliba, 161).
- FERNÁNDEZ DE LARREA, Jon Andoni, 2000: *Los señores de la guerra y de la tierra: Nuevos textos para el estudio de los parientes Mayores Guipuzcoanos (1265-1548)*, Sant Sebastià.
- FERNÁNDEZ DE LARREA, Jon Andoni, 2009: "Las guerras privadas: el ejemplo de los bandos oñacino y gamboino en el País Vasco", *Revista Clío & Crimen*, núm. 6, pàg. 87-109
- GUILLERÉ, Christian, 1993-1994: *Girona al segle XIV*, 2 vol., Girona-Barcelona, Ajuntament de Girona-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Biblioteca Abat Oliba, 132 i 137).
- KEEN, Maurice, 1965: *The Laws of War in the later Middle Ages*, London: Routledge and Kegan Paul.
- KEEN, Maurice, 1986: *La caballería*, Prólogo de Martín de Riquer, Editorial Ariel, Barcelona.
- KEEN, Maurice, 2010: *Historia de la guerra en la Edad Media*, Antonio Machado libros, Madrid.
- La ciutat de Girona en la 1ª meitat del segle XIV*, 1998: Grup d'Història Urbana de Girona, Ajuntament de Girona.
- MARQUÈS, Josep M., 2009: *Inscripcions i sepultures de la catedral de Girona*, Diputació de Girona, Girona.
- MCGLYNN, Sean, 2009: *A hierro y fuego. Las atrocidades de la guerra en la edad media*, Col. Tiempo de historia, Crítica, Barcelona.
- PUJOL I CANELLES, Miquel, 1990: "Una batalla a ultrança de la segona meitat del segle XV a Castelló d'Empúries", a *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, Figueres, pàg. 41-76.
- RAMOS, Rafael; GALÍ, Montse, 2008: "Pedro Jordán de Urriés desafía a Joan Sarriera (1469-70): un episodio caballeresco de la guerra civil catalana", a revista *Mot so razo*, nº 7, Universitat de Girona.
- RIQUER, Martí de, 1968: *L'Arnès del cavaller. Armes i armadures catalanes medievals*, Barcelona.
- RIQUER, Martí de, 1963-1968: *Lletres de batalla*, 3 vols, Barcelona, Barcino, (Els Nostres Clàssics, A, 89, 98 i 99).
- RIQUER, Martín de, 1970: *Cavalleria fra realtà e letteratura nel quattrocento*. Biblioteca di Filologia Romanza, Bari, Adriatica Editrice.
- RIQUER, Martí de, 1983: *Heràldica catalana*, 2 vols, Barcelona, Quaderns Crema.
- RIQUER, Martí de, 1980: *Història de la literatura catalana*, 3 vol., Barcelona, Ariel.
- RIQUER, Martín de, VARGAS LLOSA, Mario, 1972: *El combate imaginario. Las cartas de batalla de Joanot Martorell*, Seix-Barral, Barcelona.
- SOBREQUÉS VIDAL, Santiago, 1954: "Régimen municipal gerundense en la Baja Edad Media: la insaculación", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Girona, pàg. 165-234.
- SOBREQUÉS VIDAL, Santiago, 1970-1971: "La nobleza catalana en el siglo XIV", *Anuario de Estudios Medievales*, Instituto de Historia Medieval Barcelona vol. 7, pàg. 513-531. [Trad. Cat. Dins S. Sobrequés, 1973, 11-43.]

- SOBREQUÉS I VIDAL, i Jaume Sobrequés i Callicó, 1973: *La guerra civil catalana del segle XV*, 2 vol., Barcelona, Edicions 62 (Col·lecció Estudis i Documents, 20-21).
- SOBREQUÉS, Santiago, 1975: *Societat i estructura política de la Girona medieval*, Barcelona, Curial.
- SOBREQUÉS VIDAL, Santiago, 1978: *Història de la producció del dret català fins al Decret de Nova Planta*, Universitat Autònoma de Barcelona, Col·legi Universitari de Girona.
- SOBREQUÉS I VIDAL, Santiago, 2011: *Catalunya al segle XV. De la sentència de Casp al regnat de Ferran II el Catòlic*, Editorial Base, Barcelona.
- VICENS VIVES, Jaume, 1952: *Fernando el Catòlico, príncipe de Aragón, rey de Sicilia (1458-1478)*, Madrid, CSIC.
- VICENS VIVES, Jaume, 1953: *Juan II de Aragón (1398-1479). Monarquía y revolución en la España del siglo XV*, Barcelona, Teide.
- Vicens Vives, Jaume, 1956: *Els Trastàmars el segle XV*, Barcelona, Teide.
- VICENS VIVES, Jaume, 2010: *Ferran II i la ciutat de Barcelona*, Apèndix. Editorial Vicens Vives.
- Vargas Llosa, Mario, 1991: *Carta de batalla por Tirant lo Blanc*, Seix-Barral, Barcelona.
- TEROL I REIG, Vicent, 2003: "Unes lletres de batalla en temps del Tirant: Joan Francesc de Pròixita contra Don Pero Maça de Liçana", in revista *Caplletra*, 34, pàg. 143-170.
- RUIZ DOMÈNEC, José Enrique, 2000: *La Novela y el espíritu de caballería*, Barcelona, Editorial Mondadori.

EDICIÓ DELS DESEIXIMENTS

CARTELLS DE BATALLA FETS ENTRE LOS MAGNÍFICHS MOSSÈN JUHAN DE
TERRADES E MOSSÈN GALCERAN SCALAS E PERE UGUET SCALAS,
TERMAS DE LA CIUTAT DE GIRONA.

[1]

Cartell de deseiximents tremès per mossèn Joan de Terrades de Salelles a mossèn Galceran Scales e Pere Uguet Scales germà seu.

En Galceran Escalas:

Si vos, poch recordant de la honra y del que per la condició vostra éreu obligat, haveu servades pràctiques impertinents e fora d'orde degut, apartades de rahó e de justícia ab mon cunyat Juhàn Campmany per la qüestió teniu ab ell, no vull jo tant acohortar-me de la vergonya que semblants pràctiques vulla servir. E dies ha, lo que ara fas haguera fet e executat sinó per alguns sguards que degudament devia mirar, dels quals pux vostres obres ho requeren me sforsat oblidar. E per donar ocasió a vós e vostre germà Pere Uguet Escalas que d'aquí avant pugau degudament sforsçar los ànimos vostros, me desafio de vosaltres e de vostres valedors e béns vostres e llurs, a fi que passats ·V· dies après de la data del present cartell, de dany ni damnatge que es faça tengut no us sia. E perquè paraules mudar no es puguen, vos tramet lo present cartell partit per A B C, signat de la mia mà e sagellat de mes armes per Andreu Marcó trompeta, a relació del qual staré. Fet en la mia torre de Salelles a ·XXI· del mes de abril, any MCCCCLXXXVIII.

Johan de Terrades

[2]

Resposta primera de mossèn Galceran e Pere Huguet Scales en lo cartell tremès per mossèn Joan de Terrades de Salelles als dits Scales.

En Johan Terrades:

Un cartell vostre é rebut per Andreu Mercó, trompeta, partit per A B C, signat de mà vostra e sagellat de vostres armes, fet en la torre de Salelles a ·XXI· d'abril any davall scrit, dient en aquell que poch recordant-me yo de la honra del que per

la condició mia era obligat, he servades pràctiques impertinents fora d'orde degut, apartades de reó y de justícia ab vostre cunyat Johan Campmany per la qüestió que tinch ab ell, e que no volent tant aconhortar-vos de la honra que semblants pràctiques vullau servir, e que per tal esguart vos desexiu de mi e de mon germà e mos ⁶² béns, per valedors per béns d'aquells. Que us responch que mentiu que yo aga tengut tals pràctiques quals vós dieu, ans he servat aquel orde que a ma condició esguarda, poch tement lo que de vós ni d'ells venir-me pot. És per ço, alegrant-me, vós ⁶³ siau fet principal en la causa de vostre cunyat, perseguint-la com a pròpia e exceptant mon germà y yo vostres deseiximents, que per semblant nos desexim de vós e de vostros parents e valedors e béns vostres e d'aquells ensem ab les quartes blanques qui van ab lo present ⁶⁴ cartell | [f.117v] a fi que passats ·V· dies tenguts, no·s fiam de danys ni damnatges que us féssam. E per record del ver vos tramet lo present cartell per en Puig, trompeta, pertit per A B C, signat de mà mia e de mon germà sagellat de les armes de Coloma. Fet en Granollers a ·XXVIII· d'abril any ·MCCCCLXXXVIII·.

*Galceran Escalas
Pere Uguet Scalas*

[3]

Resposta primera de mossèn Joan de Terrades de Salelles al cartell responsiu de mossèn Galceran Scales al primer cartell de desaiximets per lo dit Terrades als dits Scales tremès.

Mossèn Johan de Terradas de Salellas

En Galceran Escalas:

Un vostre cartell é rebut a ·XXX· del mes d'abril de l'any devall scrit per en Puig, trompeta, pertit per A B C, signat de vostra mà e de vostra germà Pere Uguet Escalas e sagellat de las armas de Coloma, dat en Granollers a ·XXVIII· de dit mes ab lo qual, seguint vostres acostumats desconcerts, desmentint avui de cosa tan provabla e manifesta, féu a vós mateix mentidor, com sian tan palesas les pràctichas impertinets fora d'orda degut, apartades de justícia, les quals aveu servadas per la qüestió teniu ab mon cunyat Johan Campmany. E per ço resta vist, no aveu servat lo que per vostra condesió sou obligat, e fins fos axí, no crech yo tinguésseu vós ànimo de desmentir. E seguint vostres impertinents pràctiches, ab vostra cartell ple de condicions vos desexiu de mos parents en general contra consuetut pràcticha y stil de cavalleria sens

⁶² nostres B

⁶³ alegrant-me molt vós B

⁶⁴ present cartell B: cartell é rebut C

fer de ninguns accepció ni nominació alguna, dient més, trameteu cartas blanquas, e non é rebuda ninguna. E per ço, mos parents no·s gordaran de vós ni de vostra germà se yo ab desafiú. Speraré vostras cartas blanquas, exceptuant vostres deseximents e de vostra germà se per recort de la veritat, vos tramet lo present cartell, partit per A B C, signat de mà mia e sagellat de mes armes, per Andreu Merchó, trompeta, a relació del qual staré. Fet en la mia torra de Salellas a ·II· de maig, any ·MCCCCLXXXVIII·.

Johan de Terradas

[4]

Resposta segona de mossèn Galceran Scales en la denans resposta de mossèn Joan Terrades.

Mossèn Galceran Escalas

[f.118v] En Johan Terradas:

Un cartell vostra he rebut per Andreu Marcó, trompeta, resposta d'aquell que fiu a vostres deseximents, pertit per A B C, signat de vostra mà e segellat de vostres armas, fet en la torra de Salellas a ·II· de maig, any devall scrit, en lo qual se mostra que lo desmentit que·us é fet de la culpa que falsament me imposau, vos á aportat tan gran espant que, fallint lo ànimo de cavaller, que gosar no haveu tengut de provar ab les mans lo que ab vostra falsa llengua afermat haveu ans, tement lo càstich que de les mies vos spera, per defugir a tal prova, vós sou abresat en aquell parlar de vergonya. Vist los temerosos coarts e fallits d'ànimo, abresar acostumen dient, mentint la culpa que donau per perdonable. Aquest són los disignis vergonyosos que prenen aquells a qui l'ànimo no basta a provar lo que diuen. Dons, no gosant-t'ho vós fer, restau mentidor del que·n vostra cartell de deseiximents inculpat m'aveu, e yo verdader del que desmentit vos é. E per ço mos actes a mi no desmenteu, ans tot quant diueu, no gosant venir a tal prova, resta en confusió e vergonya vostra. E si l'ànimo vostra gosàs lo que lo meu desiga, e yo fera si fos en lo cas vostra, coneguèreu que yo us haguera talment estret que ab dos mots fórem d'acort, car lo cavaller qui inculpa l'altra ab les mans, té a provar lo que ab la lengua aferma, e no gosant-t'ho fer, resta mentidor envergonyit e infama lo que vos vuy restau, no seguint l'obligació que altra honra vos obliga. E axí, si smenar volreu lo que fins avui a gran càrrech vostra resta, responeu per tal forma que la diferència vostra e mia persiga dels destorbs s'aclarisca. E per recort del ver, vos tremet lo present cartell per en Miquel Casals, trompeta, pertit per A B C, signat de mà mia e sagellat de mes armes. Fet en Granollers a ·XX· del mes de maig, any ·MCCCCLXXXVIII·.

Galceran Escalas

[5]

Resposta segona de mossèn Terrades a la resposta segona de mossèn Scales en la denant resposta del dit Scales.

Mossèn Joan de Terrades de Salellas

En Galceran Escalas:

Vostra cartell é rebut per Miquel Casals, trompeta, pertit per A B C, signat de vostra mà, sagellat de vostres armas, fet en Granolers a ·XX· de maig, any davall scrit, per lo qual se mostra tot vostra studi és en loar-vos de forsat. E, si tal conegués, ab molt pler vos ne comendara per lo avantatge que fóra, pux és cert ésser honra haver a debatra ab personas forssadas. E no vull despendre temps en maldir; basta-m vós e vostres obres sian per los miradors conegudas, pux lo esforç ⁶⁵ dels cavallers qui honrar-se volen, se mostra en l'obrar e no en loar-se ne maldir. Dexant per a vós tal ofici e venint al que dieu, que lo cavaller qui a altra inculpa, ab les mans té a provar lo que ab la lengua aferma, dirian-vos veritat si lo que vertaderament vos é dit no era pelès e provat, com sie manifest la qüestió tenui ab mon cunyat Johan Campmany ésser intreduïda hi en part sentenciada en la Reial Audiència, qui és lo medi just | [f. 118r] e degut en aquest principat ab que semblants diferències aclarir se deuen. E no prenent a vós per tant just orda se degué veure, fent impertinentment jutge a vós mateix, l'aveu volgut metra per térmens injusts, per la qual rehó clarament se mostra haveu servadas les pràticheas impertinents fora d'orda degut, apartadas de rehó e de justícia que en mon primer cartell vos é ditas. Hi aquesta sertitut tenui, que en cosa tan provada no pot haver loch batalla qui més satisfassa a l'ànimo desig vostra, que si havieü a sentir la spiriència de les mans mies, vos á fet alegrar e dir en vostra primer cartell, mentint aquell desvergonyat «mentiu» ab que voleu discurlpar-vos, per lo qual desonest perlar ne yo rest acarregat, ne vós quiti de les culpas e falliments que vostres obras impertinents vos donen. Dieu més, gloriayant-vos, tem vostres mans, qui temerosas no án fets tals actas ni tenan tal esforç ⁶⁶ ni gosar que nengú las hage a tembra, per hunt sou vós aquell qui té lo pilar de vergonya que en vostra cartell dieu temps á ocupat. Corregiu d'aquí avant vostres pràticheas e lengua e parlau clar, no cautelosament e inpròpria, axí com feu en vostra primer cartell, dient vós e vostra germà, vos desexiu de mos perents en general sens nomenar-ne algú, car ells no han acceptats ni accepten⁶⁷ tan desestilats deseximents, e servau l'orde ab ells en que lur condecio e vostra vos obliga, que a mí basta seguint l'empresa de mos deseximents per perdra l'esperança e vedar de no haver de mon cunyat Johan Campmany més d'ell

⁶⁵ esforç B: lo fort C

⁶⁶ esforç B: tal forchs C

⁶⁷ han acceptats ni accepten B: no án acceptats ni exceptan C

que la raó e justícia consentiria⁶⁸. E per recort del ver, vos tramet lo present cartell per Andreu Mercó, trompeta, partit per A B C, signat de mà mia e sagellat de mes armas, fet en la mia torra de Salellas a ·V· de juny, any ·MCCCCLXXXVIII·.

Johan de Terradas

[6]

Resposta terça de mossèn Galceran Scales a la denant resposta de mossèn Joan de Terrades.

Mossèn Galceran Escalas

En Johan Terradas:

Un cartell vostre he rebut per Andreu Marcó, trompeta, partit per A B C, signat de mà vostra e sagellat de vostres armes, fet en la torre de Salellas, a cinch de juny, any davall scrit, mostrant en aquell, stau tan vençut de temor e soberguejat d'aquella que no conexeu la vergonya e infàmia en que stau posat, ans fugiu sempre a grans passes la prova en que vostra honra vos obliga en paraules confuses, inútils e vergonyoses. Vostre temps despreneu⁶⁹, volent mostrar no ésser en tal obligació e posar la qüestió que yo tinch ab vostre cunyat. Del plet⁷⁰ sia manifesta, no per ço resta provat⁷¹ lo que vós mentint inculpat me teníu, ans atorgant, m'ho feu en vostre darrer cartell que lo qui inculpa és obligat a perdonar lo que aferma, no gosant-ho vós fer, restau mentidor e confús | [f. 119r] del que falsament me imposau, aclariu, aclariu ab les mans com a cavaller lo que ab la lengua afermat haveu, e dexau a la Reyal Audiència lo judici de les coses civils que no fóra cars a tal juhí. No s'esguarda si ho feu per al·legar corona no bastant-vos lo pilar de la vergonya en que abassar-vos sou com vos diguí en mon darrer cartell al qual me refir. Dexau l'àbit de gentilesa passant-vos-ne en la cort en magistratura perquè allí sereu mils⁷² defès, car en tals artes les obres e no paraules aveu dar la verdadera sentència, ne us fou fent ab tan vergonyós defugir, dient en tal cas no ha loch batalla, car llarg e vil perlar és a tot gentil home essència de cavalleria al que dieu, que mos actes, fins assí, no són stats tals que ningú aquells haja a tembre, ans⁷³ és més vergonya vostra que no goseu venir amb mi a tal speriència, mes perquè oblidant lo més necessari a vostra honra, poch

⁶⁸ consistiria B: consentiran C

⁶⁹ despreneu B: despenseu C

⁷⁰ del plet B: del perlar C

⁷¹ provat B: per nou C

⁷² mils B: mils C

⁷³ ans C: tant B

fent⁷⁴ al profit, fent cars de yo haver dit en mos deseximents, me desexia de vostres parents, sens anomenar aquells. Vos dich que tal parlar se fa per aquells qui ajudant cautelosament e maliciosa, no gosant-se mostrar palesament, a vós ajuden e valen, axí es mostrarà com lo cas lo aporta donant-los aquell càstich que merexeu. D'aquí avant en Juhan Terrades prengui la part que més vos plàcia que yo us spere si tal gosar tindreu de venir ab mi a tal persona hon⁷⁵ no-us hi bastàs lo ànimo. Passats deu dies que lo present cartell vos serà presentat seguiré l'ordre de mos deseximents e per report del ver vos tramet lo present cartell per Miquel Casals, trompeta, partit per A B C, signat de mà mia e sagellat de mes armes. Fet en la vila de Granollers a ·XIII· de juny, any ·M CCCCLXXXVIII·.

Galceran Escalas

[7]

Resposta terça de mossèn Joan de Terrades a la denans resposta de mossèn Galceran Scales

En Galceran Escalas:

Un vostre cartell he rebut per Miquel Casals, trompeta, partit per A B C, signat de vostra mà e sagellat de vostres armes, fet en la vila de Granollers a ·XIII· de juny, any davall scrit e dexant les injustícies per paraules vils e de mal dir, que en dit vostre cartell e en los altres haveu posades, que sol endescobrir vostres rohins condicions e vergonyes, ferexen e no en desculpau-vos del que en mon primer cartell vos tinch inculpat, e ab los altres, é donada rahó de la qual prova és per ésser més manifesta la dita prova. Vos serà lliurat ab lo present cartell per lo trompeta, un acte autèntich ab lo qual acte resta provada la dita culpa que us he donada per haver donats danys a mon cunyat Juhan Campmany sens ésser ab ell en deseximents, stant la qüestió que ab ell seguíu a la Reyal Audiència, e és haver servades vós les pràctiches impertinetes fora d'orde degut apartades de rahó e justícia ab dit mon cunyat Juhan Campmany que en mon primer cartell vos he dites, per hon⁷⁶ reste yo verdader e quiti del que era tengut, ço és perdonar la culpa que us do, e vós mentidor per haver dit en vostre cartell de vint de maig del present any. | [f. 119v] La dita culpa no ésser probable la qual prova si hagués segut no s'hagués a manifestar per la regia cort perdonar, per primer a vós y als altres, de tants leigs actes. Voluntàriament en mon segon cartell l'haguera⁷⁷ callada stimant més dar-vos les mesures mies per perdonar, mes pus no

⁷⁴ fent C: fahent B

⁷⁵ hon C: hunt B

⁷⁶ hunt B:

⁷⁷ l'haguera B: aguera C

és consentit per los límits e orde de les batalles de dos, que en cosa perdonable e provada, puga haver loch batalla. No he volgut, com vós feu, sobre cosa qui nengun bon fi pot atènyer ab soles paraules mostrar lo ànimo. E si vós volreu per altre manera ésser vençut, volent ab la persona, migensant les armes temtar de fer-vos net d'aquest crim. E jatsia acometeu-me com deveu, ara conexereu si les mies mans han témer de les vostres. Vós dieu en lo narrat cartell de vint de maig, que fallint-me ànimo de cavaller e gosar no he tengut de perdonar ab les mans lo que ab la lengua he afermat, a que us responch que haveu mentit e mentireu tantes voltes com ho direu, mes dieu en lo mateix cartell que lo cavaller qui a altra inculpa ab les mans, té a provar lo que ab la llengua aferma, e que yo us seria en tal obligació; vos dic mentiu e mentireu. Axí ne Scales que ab tantes paraules braves haveu volgut mostrar tenir desig de venir ab mi a soles en fretura d'armes, ni pau e enteneu quantes avinenteses vos do, preniu lo que més vos abtarà tantes voltes com ho direu. E axí, per report del ver, vos tramet lo present cartell per Andreu Marcó, trompeta, partit per A B C, signat de mà mia e segellat de mes armes. Fet en la ciutat de Girona a ·XXI· de juliol any ·MCCCCLXXXVIII·.

Johan de Terrades

[7 bis]

Aquest és l'acte que diu mossèn Joan de Terrades tramet ab lo cartell.

Aquest és l'acte⁷⁸

Noverint Querissimus.

5 de juliol, 1489

Viginti anno quadregesimo nono die vero intitulo quintodecimo mensis iulius spetabilis domino Galcerando de Requesens milite rege⁷⁹ status serenissimo et potentissimus dominus regio⁸⁰ consiliario, et pro eodem duos generalis gubernatoris in Cathalonie Principatu in civitate Gerunda una cum sua camera pronotarius residente et audientiam publicam more solito iudicem celebrante coram suam damnatione et coram magnitudo suo Bernardo Marull legum dortore suam assessoria regents, fuit pro parte magnifice due Anne uxoris magnificior domino Ioannis Campmany civis Gerunde certo honorem supplicamus infrascriptus humiliter oblata et privata quidam supplicatio infrascriptus continente sequentis⁸¹:

⁷⁸ B: afegeix: "Que diu Mossèn Joan de Terrades tremet ab lo cartell"

⁷⁹ B: Milite magestatis

⁸⁰ B: regis

⁸¹ B: Spetabilis et juste gubernator

Pervenit ad auditium Anne uxoris Ioannis Campmany deputatis civitate⁸² Gerunde mandatis iuratis et per iudicem ordinarius Gerunde iuratis assignat persone et bonis Anne filie nostre, uxores coniugem legitime⁸³ | [f. 120r] et naturalis, innumerabilis iniurias et damnationis ex domine infra contentio olim iuro eius pertinentibus et traslationem per vostram spetabilem damnationem et quia Galcerando Scales et uno Scales fratres cives dicte huius in modus civitatio⁸⁴ est ali tamquam delatione de animi et desafiamentis et terroribus. Illatio personis benientibus et fromenta sublada⁸⁵ deferentibus atque⁸⁶ desferrent apud molendium suorum Campmani triturandum adeo ut mesmo fuit quidam ad dictum molendium ut solebat venias. Nec alii audeant venire illustrissimo pertinentant. Delati <...> de suis terroribus et diffidamentis illorum et factis moneris⁸⁷ et aliis hominibus in dicto molendino degentibus ad eo ut dicta rapina omnis famulantis⁸⁸ et obsequio destituitus maneat. Delati in super de duobus disisumentum factis. Et fractionibus et demolitionibus et rumpimentis⁸⁹ de dictis molendini et aliis plurimus dannis et iniuriamentis factis et ilatio persone et bonis domino Iohannis Campmani a Deo ut dilecto Campmani. Ita redivitibus finis et bonis ad nihilissimi et totalem portione posit et cesantibus sibi famulanti et obsequio et omnis defensione per meditata vadat suffragania. Et dictus Galceran Scales per unum metum terrores et violentia assequatur eaque sibi leges tam divinas quam humanas interdum fuissent preciato Galcerando Scales et Petro Uguet Scales ed alii ad instantia per iuris filios stan bannitis cugnato pro premissis foris facturis de ista civitas intendat prelibatos. Scales fratres et alios in unam constitutionem pacem et treguas et alios consentimentus et divisum querelare coram Illustrissimo domino generalis loctinentis quem Gerunde querela de iure daris non potest quin per ius impercedatur indictus ortatione et bannimentis ab quod pressats querelandi sine et ab secundo impedimento et contraticione sie valeant et redire vester iuramentu disponit et unum super huiusmodi superdimento et aliis oporteat dicta matris cum dicto domino loctinentis suplicat⁹⁰ dignetur mandare scribe vostre mittere quars excusandi premissis et alias dicte suplicationis et informa assistentia predictas citationes et bannimentis conferat satisfactio sibi de salario consideremus. Altissimo rex.

Cinquidem supplicationis fuit facta provisio sequens et evistatur Bernardo Marull regens ad gloriam quibus super sub suplicaris debiter probeideat.

Provista per dominus Gubernatore de consilio Bernardus Marull regens a

⁸² B: civis deputatis

⁸³ B: legitime

⁸⁴ B: civitatis

⁸⁵ B: seu blada

⁸⁶ B: et que

⁸⁷ B: moneris et alys

⁸⁸ B: famulantu

⁸⁹ B: iniuriamentis

⁹⁰ El manuscrit C omet tot aquest paràgraf: 'Suplicat et dedictis damnationis et bannimentis ipsa matrix sue dominationi posit fidem impartiri vostre dominations'

signatura dicto documento. Iulius anno millesimo quadringentesimo nonagesimo nono Gerunde Joannis Bassa.

Potsmodium ante die et anno predicto coram dicto Bernardo Marull regens ad glorias comperuit Petro de Sancto Ioannis tamquam per partisset novem partitionem dicte magnificem domina Anne Campmani ad subscripta et alia posuit de huiusmodi sua percuracione et postdate constat in iustitia impose discreti Petrus Scuder notarius publicus Gerunde proxime ductio die et animo receptus est testificato per predictus notario fidelissent vos per dicta notaria obtulit et perputabit eiusdem domino actoris preinsertam papii supplicationes et provisiones eiusdem factam presens eram verbo et supplicans dicta notaria et dictos suos duos principalis de iustitia providere pervenit in eadem supplicatione continetur.

Cuius fuit oblatio et putatio et verbo petitis et supplicatis iuravissent dictus regens assertoriam receptus primus dias supplicatione et erga provisione cum quibus decet en herentia et honore dicti dominis gubernatoris obtulit et presto et partimus supra supplicas de iustitia providere et ibidem per dictu domino regente ad gloriam fuit dicte suplicationis facta provisio sequens:

Quibus eadem die acceptus attentis supplicatis et inquisitis et a huius ut valeat iustitia ministrare providet et mandat tradire per notularius dicta banimenta et citationes factus iuris et constitutionis. Bernat Marull. Ad glorias Patrem.

Quidem provisionis virtute instante et requirente dicto Petro de Samsó, Iohannis dicto nomen fuerunt tradite rompere dicte nomine Anna Campmani fueri dicto eius procurator per me dictus notarius et scribam dictas citationes et bannimentos fuerunt per ordine inferior continentur et super series sequens:

[7 tris]

Citació dilectíssim Galcerandi Scalas civis Gerunde et aliorum:

Ara oyats tothom generalment que us notifica e fa hom saber del spectable governador don Galceran de Requesens, cavaller, conseller de la Majestat del Sereníssimo e Potentíssimo Senyor Rey, e per lo dit senyor portantveus del Governador en lo Principat de Cathalunya, que com Galceran Scales, Pere Uguet son germà, ciutadans de Gerona, Johan Julià qui actua a Peralada, Jordi Masó e Miquel Bideu de Salrà, sien declarats e inculpats d'alguns crims e delictes per ells comesos e perpetrats segons en les enquestes contra ells rebudes és largament contengut e mostrand més llur culpa se sien absentats de la present ciutat e vegaria. Per tant, lo dit senyor governador, a instància e suplicació del Percurador Fiscal de la sua cort, insta e amonesta ab veu de la presència pública, crida los demunt dits, Galceran Scales, Pere Uguet Scales, Joan Julià, Jordi Masó, Miquel Bideu, que dins sis dies primer vinents, compareguen personalment, davant lo dit senyor governador per dar-li rehó de les coses de què són impertits e inculpats, hon altrament, passat lo dit termini sinó seran compareguts, com és dit, serà procehint contra ells e béns llurs per via de bandejament e en altra manera segons que per | [f.120v] dret e justícia serà atrobat ésser fahedor llur absència, no contrastant suas contràries exigències.

Bernard de Marull, Johannis Bassa, Requesens governador.

Die martis ·XVIII· juny anno ·MCCCCLXXXVIII· presens preconitzacio sivis publicata per l' hora solita presentis civitatis Gerunde per loannis de Sent Climent presone et meritorem publiccus dicita civitas. Present relationem sunt justa die.

Johannis Bassa

Dasitjamentum Galcerandi Scales et aliorum

[7 quattor]

Ara oyats tothom generalment que us notifica e fa hom a saber de part del spetable Senyor Governador ⁹¹ don Galceran de Requesens, Cavaller, Conseller de la dita Majestat del Sereníssimo e potentíssimo Senyor Rey e per lo dit senyor portaveus de Governador General en lo Principat de Cathalunya: que com en Galceran Scales ciutadà de Girona, Joan Julià qui stà a Perelada, Jordi Masó e Miquel Bideu de la parròquia de Salrà a instància e supplicació del percurador fiscal de la sua cort, sien legítimament citats e amonestats per alguns crims e delictes per ells comesos, que dins cinch dies compareguessen personalment devant lo dit Senyor Governador per dar-li rahó de les coses de què són impertits e inculpats. E dins lo dit termini, huy après no hagen perjurat⁹², ⁹³ és per tant lo dit senyor governador, ajustant-se ⁹⁴, els ho prega e els ha abanderats los damunts nomenats en Galceran Scalas, e en Joan Julià, Jordi Marcó e en Miquel Bideu de les vegueries de Girona e de Besalú dient e manàs a totes e sengles persones de qualsevol ley e condició sien de les dites vegueries⁹⁵, que d'aquí avant⁹⁶ los desús nomentats e que sia d'ells hagen e tinguen per banderats de les dites vegueries de Girona e de Besalú, e que en aquelles no·ls goseu aperseguiment que no·s vulla sostenir ni representar, ans si·ls veuran los hagen a perseguir ab lo de via fors segons és acostumat sots les penes sobre açò statuhides e aprovades. E per què algun no puxa ignorància al·legar, lo dit senyor governador mana la present crida ésser publicada per los llochcs acostumats de la present ciutat,

⁹¹ B: omet la paraula 'governador'.

⁹² B: jurat

⁹³ B: el manuscrit C, omet tot aquest fragment: 'comparèixer ni satisfer a la dita citació, ans sien aguts e reputats per acostumats.'

⁹⁴ B: el manuscrit C, omet tot aquest fragment: 'a suplicació del dir percurador, sis fall ab dita present públicha crida, bandera ha per ben desats los...'

⁹⁵ vegarias B: vegueries C:

⁹⁶ avant B: anant C

e quart si qui gordar se pot.

Requesens governador. Veguer de Marull, Iohannes Bassa

[f.121r]

Die Vigessima septima junij anno assats domini milessimo ·CCCCLXXXVIII· presens per omnibus sunt publicatum de mandato d'isti dominus gubernatoris per Iohannis de Sentcliment⁹⁷ percuratorem et juratorem publico. Civitas Gerunde per l'ora solita directa mutatis per judicem meritor, et tibi vera relatione pervenit dita die huismodi supra vos.

[8]

Resposta quarta de mossèn Galceran Scales al denant cartell de mossèn Joan de Terrades.

En Johan de Terrades:

Un cartell vostre e resebut per Andreu Marcó, trompeta, partit per A B C, signat de mà vostra e segellat de vostres armes. Fet en la ciutat de Gerona a ·XXI· de juliol any davall scrit⁹⁸ en què sempre seguint la temor gran e spant que teniu de venir ab mi a les mans per fugir a combatre, me haveu presentat un acte d'acusació que és stat per lo qual, no havent yo comparegut, dieu esperonar lo que falsament me imposau, lo que demostrau ignorància e temor tenint-vos tan vençut, que conèixer no sabeu, lo que parlant ni ànimo teniu per sforçar lo que acompliria a vostra honra, car tal arte no pertanyia a vós sense que ab la persona no haveu a provar lo que en vostre cartell inculpant-me haveu. E si de tals artes tinguésseu per penyora, coneguésseu que tot gentil home stant en tracte de batalla, sempre de dita cort⁹⁹ s'aparta. E axí, ho han acostumat fer los qui llur honra stimen, augmentant vostra vergonya, restau lo que yo per persuadir a combatre vos he dit, dient que fallint-vos lo ànimo de cavaller, gosar no haveu¹⁰⁰ tengut de perdonar ab les mans lo que ab la lengua afermat haveu¹⁰¹, e que lo cavaller qui a altre inculpa ab les mans, té a provar lo que ab la lengua aferma. Aquest parlar és verdader, speronat per vostra flaqueza e vil ànimo, no gosau venir a tal speriència e per lo desmentir que vós ara en vostra derrer cartell fet aveu per la confessió vostra mateixa, e per lo acte qui no perdona lo que vós mentint afermau. Restau vos mentidor e jo verdader perquè és cert: lo qui inculpa és obligat a perdonar lo que de repte és i no ho fa, resta mentidor del crim que imposa, e tal restau vós,

⁹⁷ de Santcliment B: de Serrahinat C

⁹⁸ omet la paraula "any" B

⁹⁹ de dita cort C: de la cort B

¹⁰⁰ haveu C: aveu B

¹⁰¹ haveu C: aveu B

no gosant venir a tal afronta, e tengut yo ser just, coneguèreu l'obligació en què stau, ab les moltes e clares rahons que us he fet, com per stil d'armes sou obligat a perdonar lo que falsament dit haveu. Vos doni ·X· jorns de temps per smenar vostre vergonyós artifici dient que si dins aquells no em dieu a vostra honra, que d'ara àls¹⁰² seguiré l'orde de mos deseiximents, doncs, vist yo no sols ésser pessats los deu dies, més encara vint, hàgiu per cert, com ere de rahó, vós haver desafiat a vostre falsa querela e per no per dar-vos lo càstich que merexen los qui molt valen e poch fan. Vos spero¹⁰³ a la creu devant lo Abeurador | [f.121v] de Gerona hon era cert venir devíeu, hon arribant vós ab cavalls e esperons, yo a peu ab los meus fent sobre vós de tal forma que, desemperant vostra gent, vos recollís en la ciutat dexant aquells mesquins mal parar e ferir a grans càrrechs e vergonya vostra. Aquí mostras vós lo ànimo que teniu qual és nuls fora per vostra honra seguint l'obligació en què stau vós, e yo ho haguéssem¹⁰⁴ partit que donar dany als que per llur virtut e amor a vós e a mi ajuden e valen més pus fugint de la persona a què los cavallers venir acostumen, voleu guerreiant¹⁰⁵ nostra diferència aclarir refusant aquella a gran càrrec e confusió vostra. Yo so content seguir la voluntat que·m mostrau voler avuy debatre, la qual per penyora teniu de mi ya coneguda. E per report del ver, vos tremet lo present cartell per Miquel Casals, trompeta, partit per A B C, signat de mà mia e segellat de mes armes. Fet en la vila de Granollers, a ·XI· del mes de agost, any ·MCCCCCLXXXVIII·.

Galceran Scales

[9]

Resposta quarta de mossèn Joan de Terrades al devant cartell de mossèn Galceran Scales.

En Galceran Scales:

Un cartell vostre he rebut¹⁰⁶ per Miquel Casals, trompeta, partit per A B C, signat de mà vostra e sagellat de vostres armes, dat en la vila de Granollers¹⁰⁷ a ·XI· del mes d'agost, any davall scrit, en lo qual, narrant l'acusació contenguda en la carta que us he tramès e callant lo més essencial de dit arte, significau que per no perdre la libertat de combatre haveu dexat de comparèxer a la citació que la regia cort¹⁰⁸ us ha feta com és acostumat, per los danys e insults qui per vós són stats fets e donats a

¹⁰² d'ara àls C: de alls avant B

¹⁰³ sperí B:

¹⁰⁴ haguéssem C: aguéssem B

¹⁰⁵ guerreiant B: garrejant C

¹⁰⁶ he rebut C: é resebut B

¹⁰⁷ Granollers C: Granolers B

¹⁰⁸ cort B: omet 'cort' C

Juhan Campmany, mon cunyat, impertinentment e contra justícia. Ho ha confirmat lo Rey Nostra Senyor fer a ningú injustícia, ne empatxar tan honrats artes a sos vassalls cavallers e hòmens d'honor abans permès fer combatra com s'és mostrat ab aquells de qui sa alteza és estat¹⁰⁹ jutge, mes potser ab rahó pensar e dir que, sentint e reconexent-vos culpable e perillós del crim que haveu comès, tement la punició que merexeu -qui no us fallirà- no haveu gosat comparèxer, e axí confessant la culpa, apar que fou prova de vostros erros, sens altres artes e rectificacions qui-s mostran, e per tant se mostraran a maior augment de vostra condemnació. E pus ab lo cartell de vint de maig haveu afirmat jurament, vist que yo so obligat ab les mans perdonar lo que de vos inculpo, e ara en aquest vostre darrer cartell gosau¹¹⁰ dir que ab la persona, so obligat a perdonar en que us responguí que mentíeu. E ara vos dich que mentiu e que fretura tant replicar, no gosant satisfèr com deveu, si vós conexeu o rebeu que lo que dieu e preteniu, sie veritat. Per què no-m haveu acomés en dit cartell? pus tant haveu mostrat que heu desitjat verament ser tan furiós, temerari e foll perlar vostres, segur se devia a la folla temença¹¹¹ e requesta. Dieu més, que per fiador me acobatré, ho haveu dit, donchs. Parlar teníu que no-y só obligat, pus vós methueu empenadir-me. | [f.122r] Tots vostres cartells stan ornats de mentides per ço hi stà bé aquesta veritat de recordar-vos déyeu d'aquelles paraules, haveu dites en lo mencionat cartell de vint de maig, tals com se segueixen si l'ànimo vostre gosàs ço que l'homen desitja e faera si fos en lo cas vostre, coneguèreu que jo us haguera talment stret, que en dos mots fórem d'acort. Digau Scalas, ara que la mia bona justícia e vostra ignorància e mal dret vos han fet venir en lo meu cas. Per què no m'haveu stret? Per què no m'haveu dits aquells dos mots axí com vos obligàs dient las dites paraules, atorgan, atorgan, que no las gosau dir? E per a conformar-vos ab lo que la fama publicha dels qui us conexen de vós restituísca e per conèxer-vos tal, no és de meravellar si vanament vos gloriegeu allegant aquell encontre, que anant yo a Gerona ab un o altre a cavall a la gineta, e nostres sperons¹¹² hàgiu davant l'Areny de l'Abeurador de dita ciutat ab lo bastard Miquel e altres en lo qual dieu que éreu vós e fins fossen volguts avançar com lo dit bastart e altres dels vostres¹¹³ qui volien mostrar lo sfort llur, fóren stats coneguts, e fóra millor per vostra honra sostenir los colps e nafres que aquells tals vostres, en son cavall han sostenguts, que haver¹¹⁴ hoyr lo que palesament se diu de vós, qui és que ab passats de vint sou strapat asís per no ésser un d'aquells qui us han volgut afrontar, e pus tant se té a descobrir la flaqueza de l'ànimo vostre en les empreses y encontres, que davant les creus vós reconexeu com l'Espardenyeria, vos ha mostrat en les creus de Barsalona e Gerona, gordau-vos de tals lochs que axí bé vos satisfà com lo que assenyalaus de no voler més fer riure e fóra stat millor per a vós no haver-hi començats. Pus no deslberareu sinó perenserias e mal dir, apartant-

¹⁰⁹ estat B: stat C

¹¹⁰ Gosau C: tornau B

¹¹¹ temença C: temerària B

¹¹² nostres sperons C: quatre sperons B:

¹¹³ B. dos dels meus e mon cavall an

¹¹⁴ haver C: aver B

vos d'aquell fi que haveu volgut assenyalar e per los ànimos cavallerescos desitjar fornir vostres cartells de vana bravesa e confussions e mentides, tant, que com no haguésseu¹¹⁵ dit, tenint pietat de vós, e per haver altrament a debatre, deslberaria ab aquest dir-vos que de mi, de qui avant, anant tan desficiat com anau, no speràsseu altra resposta de la que us fas ab lo present cartell, lo qual vos tramet, partit per A B C, signat de la mia mà e segellat del segell de mes armes. Dat en la mia torre de Salelles a tres de setembre, any ·MCCCCLXXXVIII· per Andreu Marcó, trompeta, ab relació del qual staré.

Johan de Terrades

[10]

Resposta cinquena de mossèn Scales al denant cartell de mossèn Joan Terrades.

En Johan Terrades:

Un cartell vostre he rebut per Andreu Marcó, trompeta, partit per A B C, e signat de mà vostra e segellat de vostres armes. Fet en la torre de Salelles a mes de setembre, any devall scrit. Pensant en aquelles coses és viltat que mentint, dir podeu, per fugir a la persona que per orde de cavalleria tengut sou, | [f.122v] volent-vos jutjar per carta de la citació a mi feta après de star vós e yo en cartells per cobrir la flaqueza de vostre flac e vil ànimo¹¹⁶, desijant yo comparegués perquè detengut per la cort tinguésseu excusa a no perdonar la culpa que falsament me imposau, dient lo Rey Nostre Senyor no acostuma en tals actes empexchar¹¹⁷ los qui combatre volen, no en acte de fer, ne de traïdor, mes en tots los altres. La majestat sua no dóna loch a batalla sinó ab entenció de pendre's¹¹⁸ aquella. E axí lo té acostumat de fer per metra en pau e repós los vassalls, mes en semblant cas del nostra, la majestat sua sempre persegueix e treballa no sols los combatents, mes encara los qui·ls companyen e los béns lurs, faent totes aquelles forces que pot perquè a batalla no vingueu¹¹⁹ e per ço los esforçats cavallers acostumant més la honra que la vida, ne·ls béns de tot se aconhorten, e axí resta clarament provat en confusió vostra que lo no comparèxer, yo no he estat per temor de crim com vós mentint afermau, mes per star en libertat, si tal gosar tinguésseu de veritat ni a les mans. E per ço us diguí en mon cartell de ·XX· de maig al qual me refir, que si yo fos en tal obligació com vós sou, ab dos mots fórem d'acort, persuadint-vos ab totes les raons que sabia ni podia per portar-nos a batalla,

¹¹⁵ haguésseu C: aguésseu B

¹¹⁶ B: omet el fragment: "de vostre franc e vostre ànimo."

¹¹⁷ empexar B: empexchar C

¹¹⁸ B: Marginalia. "En el manuscrit hi ha dibuixada una mà que assenyala la paraula "dependre's".

¹¹⁹ no vingueu C: no vingau B

la qual stretura vos ha tant vençut e soberguejat de temor, que la reó que donau en vostre darrer cartell, la una no-s té ab l'altra sinó fugir a més fugir, no trobant loch unt amagar pugau, y ab aquest torb veniu a dir que lo desmentir que fet aveu -com vos he dit- que sou obligat a provar ab les mans lo que ab la lengua aveu afermat. Portar a mi obligació sobre tal desmentir formar querella, lo que silentment vostre estigués com staria ans de metre'ns la paor en lo cos. Coneguéreu que per por e stil d'armes e per ley lo qui inculpa -com moltes voltes vos é dit- és obligat a perdonar lo que ab la lengua aferma. E com lo desmentir vostra sia fundat sobre cosa tan clarament coneguda e certa, resto yo no desmentit, mes vós mentidor del que desmentit aveu, desmentint la ley e no a mi, d'on vist yo que per provar, no gosau la culpa que mentint m'aveu donada, ni carta que tramès m'aveu no us priva, ans vos acusa. Ne lo desmentit que aveu fet, no us desobliga de vostra falsa querela, ans deseparant aquella, restau envergonyat e confús e que res no á bastat fer-nos venir al que vostra honra vos obliga. Fóra degut dexar-vos com inhàbil de tal mester, mas perquè tengau lo càstig que merexeu e sia manifest lo que mentint haveu restat de l'afronta que ab vós aguí en la creu de Girona, dexant tota manera de rehons per portar-vos a arte de fet, si res y bastara. Dich que si vos gosàveu sostenir e defendre que investint primer ensemps ab lo bastard Miquel, yo no donàs en la persona vostra ab la lansa¹²⁰ e ab vostre cavall e que no siau fugit deseparant los qui ab vós eren, dexant aquells colpear e ferir, la un dels quals yo defensí e tinguí en mes mans, yo us ho combatré a tota ma requesta a ultrança, ma persona contra la vostra, confiant en Nostre Senyor Déu e en lo gloriós cavaller Sent Jordi, fer-vos conèixer lo que falsament aveu dit e afermat, us deixaré tal com d'un¹²¹ semblant de vos se deu creure, e perquè sens la fi de la batalla, la veritat nos poria veure, vull en tot cas a jorn haver un jutge no sospitós, dins spay de sis mesos, per stil d'armes, donat lo qual jutge, per via directa ni indirecta, no puga empatxar la batalla, ans aquella | [f.123r] en tot cas aja dexar venir a fi e si per vós no és agut tal jutge, sia en vera facultat a haver-ne¹²² un e tants, fins que la batalla aja son complit e fer-se axí. En Johan Terrades divisau armes per forma de combatre e feu tot lo que a defenedor s'esguarda¹²³, pus per donar-vos càstich de defenedor, me so fet requeridor. E per recort del ver, vos tremet lo present cartell per Pere Salvador, trompeta. Partit per A B C, signat de mà mia, e sagellat de mes armes. Fet en la vila de Castelló d'Empúries, a ·XXVII· de setembre ··MCCCCLXXXVIII·.

Galceran Escalas

[11]

¹²⁰ ab la lansa C: ab lansa B

¹²¹ d'un C: hun B

¹²² haver-ne C: aver-ne B

¹²³ s'esguarda C: s'esgorda B

Resposta cinquena de mossèn Joan de Terrades al denant cartell de mossèn Galceran Scales.
 En Galceran Scales:

Un cartell vostre he rebut¹²⁴ per Pere Salvador trompeta, partit per A B C, signat de vostra mà e segellat de vostres armes. Fet en la vila de Castelló d'Empúries, a ·XXVII· de setembre any davall escrit ab lo qual dieu moltes rahons tals com acostumat teníu poch satisfent¹²⁵ a vostra honra entra les quals tornau replicar lo que tantes voltes havíeu¹²⁶ dit, ço és que us so obligat perdonar ab les mans lo de que us inculpa en què us tinch ja satisfet, dient vós que menteu ja sia dir-vos que mentiu. E no gosant vós requerir-me de batalla sobre aquest pas -qui és essencial- hi ans que prengue tota nostra qüestió, hi stant fundats nostres cartells segur jo que no sols stamen per haver maldit, més encara per mancament¹²⁷ d'ànimo, e ara pus tant vós sou avisat requerint-me de batalla ab nova querella, lexant aquella per la qual era cosa deguda a vostra honra¹²⁸, fer-nos requeridor, potser veuré molt clarament que la causa total perquè heveu stat d' axí degudament vos fos, és per sentir-vos ja vençut e condemnat per justícia e maldir, e vostres furts -ben mirats vergonyants- e confessau ab culpa que us do, la qual culpa si us request me hagésseu, haguérem aclarida los dos, ço de que vós tant no us stiau desitjar¹²⁹, mas no par sia tal vostra desig, pus libertat no teniu e no heveu fet e per desviar el mirar-vos de aquest stret pas, presentant-me nova querella e molt embulada de perills, yo que tota hora que aureu un braç¹³⁰ perdut, pugueu pessar sens venir en loch estret e bastar a vós que us pugau mostrar mentre de leys e dret d'armes sí que em teniu ubert. E penseu parlar, digau coses falses, ja jo so cert que lo qui inculpa té a perdonar la culpa que dóna e sobre açò yo a vós no defenent esperona la ley, no streny ningú que ab les mans que ara a fer tal prova faria en defalliment d'altra humana¹³¹ o jurídica persona com vós digau que yo so en tal obligació e per ley contra veritat són desafiaments per mi e per la ley e deixant lo principal. Meteuvos a tornar veritat los actes qu'is feren aquella nit, que en camí, anant a Girona, devant Lo Reg de l'Abeurador ab lo bastard Miquel e altres en què segons dieu, éreu vós, e si fou nafrat mon cavall fou perquè stant en ma libertat volguí axí com fiu entrar entre | [f. 123v] vostra gent, e aneu l'infern en fàstig d'ells. E vostre esment entri en la ciutat hon era mon camp e en lo que dieu que vos donàs en una persona ab lansa, vos dich que mentiu, e jo prest e molt content de fendre-us-ho ab mia persona contra la vostra per batalla, pus me'n requeriu. E axí que Scales, restituíu clarament, e elegíu totas altres rondalles, que aquesta querella és suficient

¹²⁴ he rebut C: he resebut B

¹²⁵ satisfent C: satisfaint B

¹²⁶ havíeu C: aveu B

¹²⁷ mancament B: manquement C

¹²⁸ honor B:

¹²⁹ desitjar B: desigar C

¹³⁰ braç C: vrac B

¹³¹ de altra humana B: de humana C

per a venir vós e yo en la lissa en la qual préviu¹³² fer verdader testimoni, axí serà esforçat o llarch lo meu ànimo. E serà lo present cartell, pertit per A B C. Signat de mà mia e segellat del segell de mes armes. Dat en lo castell de Llagostera lo derrer de setembre. Any ·MCCCCDLXXXVIII·, lo qual vos tremet per Johan de Sentcliment, trompeta ab relació del qual staré.

Johan de Terrades

[12]

Resposta sisena de mossèn Galceran Scales al denant cartell de mossèn Joan Terrades.

En Johan Terrades:

Un cartell vostre he rebut per Joan Sencliment, trompeta, partit per A B C, signat de vostra mà e segellat de vostres armes. Fet en Llagostera lo derrer de setembre any devall scrit. Publicant en aquell la ignorància gran que us acompanya, dient mil impropietats e falses e contrarias a tot arte de cavalleria, lo que per mos cartells als quals me reffir, vos he complidament satisfet e mostrat com restau mentidor, e¹³³ envergonyit axí per fugir a la persona de la culpa que falsament me aveu suposada com per molts altres devarios que haveu dit, no senyi-us-se la una rahó ab l'altra, d'on vent res no y bastar axí apostar-nos a combatre. Desliberi per dar-vos rahons del vostre vil parlar, essent per stil d'armes defenedor, fer-me requeridor, formant-vos querela tal que per neguna via ne manera, fugir no pugésseu, la qual és stada que si vós gosareu sostenir e defendra que yo primer ensems ab lo bastard Miquel no donàs a la persona vostra ab lansa e a vostre cavall, e que no siau fugit, desemperant los qui ab vós eren, dexant aquells colpejar e ferir lo qui dels quals yo defení e tinguí en mes mans llavors, ho combatera a tota ma requesta a ultrança ma persona contra la vostra e vós dexant de la querella per mi exposada fingir lo desemperar. Los vostres dexant-los colpejar, molt més necessari a vostra honra, presumint sols de la querella aquell cap on dich que ab lança doní en vostra persona lo de que yo me alegre molt hayau¹³⁴ pres part o tot d'aquella. Sols una vegada vingau ab mi a batalla perquè pervenint la part que'n preneu, és confessar lo fugir e lo desempar d'aquells qui ab vos eren e ser verdader a mi del que he dit, restant content del que aveu exposat¹³⁵ en vostre darrer cartell, dient que primerament que hage donat ab lansa en vostra persona e que sou prest defendre-us per batalla que cosa ninguna no us poria més plaure. E per ço, acceptant vostra oferta, yo Galceran Scales, dich que no ment ans

¹³² porem B:

¹³³ e, a més B

¹³⁴ hayau C: ayau B

¹³⁵ exposat C: acceptat B

dich veritat que yo doní ab la lança sobre vostra persona e sobre tal querella so consent¹³⁶ a tota ma requesta combatre-us ho a ultrança ma persona contra la vostra. E axí perquè som d'acort divisau armes, e forma de | [f.124r] combatre squivant jutge no sospitós com tinch dit en mon darrer cartell al qual me refir que deix en tot cars nostra batalla vinga a fi perquè ab les mans nostras -differentas- pugam aclarir. E per recort del ver vos tramet lo present, per Martí Costa trompeta, partit per A B C signat de ma mia, e segellat de mes armes. Fet en Castelló d'Empúries, a ·XVII· de setembre any ·MCCCCLXXXVIII·.

Galceran Scales

[13]

Resposta sisena de mossèn Joan de Terrades al denant cartell de mossèn Galceran Scales.

En Galceran Scales:

Vehent yo que vos perseveràveu en lo que haveu dit e afermat, segons apar ab vostre cartell dat a ·XXVII· de setembre ab molt desig speraria vostra resposta, stant per sperar en elegir vós les armes. E ara que rebut vostre cartell per Jordi Costa, trompeta, partit per A B C, signat de vostra mà e segellat de vostres armes, fet en la vila de Castelló d'Empúries a ·XVII· del present mes devall scrit. Vergonya me so enganat en vós, car solament no perseverau, mas mudant-me la querella, lexant aquella ab que·us requerís de batalla, dient que donàs ab la lança en la persona mia com apar en vostre cartell de ·XXVII· de setembre. E ara dieu que haveu donat¹³⁷ ab la lança sobre ma persona aquestes vostres covardes banaiteries e mentides, no començant ara, que yo en lo cartell de vint de maig, diguéis e afermàs, que yo us era obligat.¹³⁸ E yo sobre açò desmentint-vos no gosàs requerir-me de batalla com era a vostre honor necessari. E encara més, en dit cartell de ·XXVII· del present mes, diguéis que us combatria a ultrança a tota vostra requesta, si volia sostenir e defendre que vós no·us haguésseu¹³⁹ donat en ma persona ab lança ab què us reconexíeu que no era verytat volguésseu donars¹⁴⁰ en la persona mia ab lansa. E que vós mentíeu e que era prest e molt content de defendre-us ab ma persona contra la vostra, pus me'n requeríeu. E ara -com dit he- vos mudau lo vocable dient que aveu donat ab lansa sobre ma persona en què sobre tal querella me voleu combatra. Aquesta imputació de querella vos fa mentider de la primera sens altre avisament. E tal incitació cerch yo,

¹³⁶ contingut B

¹³⁷ haveu donat ab la lansa C: donat haveu ab la lansa B

¹³⁸ perdonar ab les mans la culpa que us he dada, ens do B

¹³⁹ haguésseu C: aguésseu B

¹⁴⁰ volguésseu donars C: vós aguésseu donat B

que havent vós la resposta mia, qui-us portarà a la conclusió de la batalla, sentint la dolorosa permissió que d'aquella que aveu a sentir spantats e smorteïts tots vostres sentiments e virtuts per a rependre la pena, sou vós penedit, ni per vostre seny millor per penedir ni per tornar atrás, haveu¹⁴¹ perseverat de dexar aquella querella per la qual me haveu request a aprendre'n altre, car per dret e per still d'armes sens versar, sou forçat de sostenir aquella, e si reseguint los vostres sperits morts per temor voldreu com deveu e sou obligat perseverar e dir açò que haveu dit e afermat en lo cartell de ·XXVII· de setembre, ço és que vos hauria donat ab la lança en la persona mia, e que si yo gosava sostenir e defendre lo contrari, no-m combatreu a tota vostra requesta a ultrança. Vós dich que mentiu, e que no és ver. Vos haureu donat en la persona mia ab lança, e so prest e molt content de defendre-us jo -com vos he dit- ab lo | [f.125r] meu cartell del darrer de setembre al qual me refir, é rebuda que ara la tal vostra resposta¹⁴² m'umple a vostre honor e a mon desig. Vos rescriuré ab l'elecció de les armes e altres coses pertanyents a mi com a defenedor en manera que en nostra batalla, no-s fallirà sinó l'execució dels mals doncs Ne Scales no-us embresseu en rentar les coses passades e impròpies. Girau-vos a les presents e verdaderes qui·ns forcen. No vullau que lo nostre combatre sia solament en lo camp del paper ans ab les armes de ploma e tinta car si axí ho feu, no spereu de mi altre cartell d'aquest, lo qual partit per A B C, signat de mà mia e segellat del segell de mes armes. Dat en la ciutat de Gerona a ·XXVIII· d'octubre any ·MCCCCLXXXVIII· -vos tremet per Johan de Sentcliment, trompeta, ab relació de qui staré.

Joan de Terrades

[14]

Resposta sisena de mossèn Gliceran Scales al denant cartell de mossèn Joan de Terrades.

No és temps en Johan de Terrades de despendre paraules per fugir a combatre ni speronar puntillos per destriar la batalla essent vós e yo de querella, concordés com afermeu vos en vostre cartell per Johan de Sentcliment, trompeta, avuy tremès, partit per A B C, signat de mà vostra e segellat de vostres armes fet en Girona a ·XXVIII· d'octubre any devall scrit. Car per haver yo dit en mon cartell de ·XVII· d'octubre, afermant la querella per vós acceptada, yo haver¹⁴³ dit ab lansa sobre vostra persona tal vocable, no porta mutació de querella. Car dir "sobre la persona" o "en la persona", no és mudar sustància, mes crech yo que vós restau ben spentat del jorn que-us viu fugir davant lo Abeurador de Girona, desemparant los qui ab vós eren, que sempre servau algun desvio per hon a la batalla fugir pugau. E per ço, seguint la querella per

¹⁴¹ haveu C: aveu B

¹⁴² qual B

¹⁴³ haver C: aver B

vós acceptada e per vostre darrer cartell refermada, dient que yo ment que us haja donar ab lança en vostra persona, e que sou prest defendre-m'ho per batalla, vos dich que no ment, ans dich veritat. E yo consent a tota ma requesta a ultrança, ma persona contra la vostra, combatre-us-ho com vos tinch ja offert en mon cartell de ·XXVII· de setembre al qual vós e jo nos referim. Al que dieu que no vulla que lo nostre combatre sia solament en lo camp de paper ab les armes de ploma e tinta. Vos dic que tal consell deuríeu pendre per a vós perquè per culpa vostra, semblant mentides e viltats la batalla fos afegida¹⁴⁴, recordant-vos que lo meu camp no és aquest, mes aquell qui és davant lo Abeurador de Girona, e la ploma fou la prova en què us doní en vostra persona, la tinta fou la sang que s'escampa a gracienc, cartell e vergonya vostra.¹⁴⁵ E perquè essent los dos d'acort se deu remetre tot a les obres, divisant armes e forma de combatre perquè fésseu verdader lo desig que dieu teniu, e a mi contsent de venir a vós en tota manera a batalla. E per recort del ver, vos tramet lo present cartell per Martí Costa, trompeta, partit per A B C, signat de ma mia e segellat de mies armes | [f.125v] fet en la vila de Castelló d'Empúries a ·VIII· de novembre any ·MCCCCLXXXVIII·.

Galceran Scales

[15]

Resposta setena de mossèn Joan de Terrades al denant cartell de mossèn Galceran Scales e continement la forma de combatre e divisà les armes.

Galceran Scales:

Vostre cartell é rebut¹⁴⁶ per Martí Costa, trompeta, partit per A B C, signat de vostra mà, segellat de vostres armes. Dat en la vila de Castelló d'Empúries a vuit del present mes e any devall scrit en lo qual après d'algunes rahons falses, simulades e parensores, dieu tals e semblants paraules com se seguexen. E so consent a tota ma requesta a ultrança, mia persona contra la vostra combatent-nos com vos tinguí per ofert en mon cartell de ·XXVII· de setembre al qual vós e jo nos referim. E les tals paraules vostres insidioses e cautellores porien e mostrarien la condició de vostre requerir e querella e que vostra intensió e voluntat és voler-me combatre per tota aquella querella plegada, axí com teniu posades empremtas ab dit cartell de ·XXVII· de setembre, de la qual yo he presa solament aquella part qui més era pròpia a la defensió de ma honor e condempnació vostra. E si en mos cartells se mostra com sia

¹⁴⁴ afegida C: differida B:

¹⁴⁵ *Marginàlia*. En aquest punt en el manuscrit C, hi ha la il·lustració d'una mà amb un dit index que assenyala el text.

¹⁴⁶ rebut C: resebut B

tramès a algú dels vostres en fer sol per verificar la vostra paraula ab vostres escrits e no per persona de vostra intenció ni de res que hayau dit ni escrit, mes vós trobant-vos en tal stretura e per lleys que per força se té a manifestar per lo judici divinal e per la debilitació de vostres mans e flaqueza de coratge vostre, mentiu. Tornau a la primera requesta que-us fes e embullada querella dient que-ns combatrem segons me haveu ofert en lo cartell de ·XXVII· de setembre al qual vos referiu per ço que us sia cosa compresa e que per no ésser en deute de la querella e la batalla de veritat, que us és per enemiga, descobrint vostres enemigues arts e cuites, vos força, que si amb mi volreu venir a la batalla, ho haureu¹⁴⁷ a fer, sostenint aquella sola per part que de vostra querella s'expressa, la qual me so ofert a defendre, car ab lo vostre cartell de ·XVII· havíeu dit que sou alegre en tals consells. Jo haja presa aquesta dita part de vostra querella hon dieu que ab la lansa donàs en la persona mia, e per tant condició ésser, e vós mentíu si volíeu sostenir que axí sia. Lo que no és ver no és que ab la lansa havíeu donat en la persona mia y no us ho defendré com vos he dit en mos cartells als quals me refir. E per ço si us bastarà, havíeu venir a tal stretura¹⁴⁸ ab mi perquè fer-ho pugau sens triga ni dilació en lo nom e per intervenció de Nostre Senyor Déu y de la gloriosa Mare sua e del benaventurat cavaller Sent Jordi.

Jo, Juhan de Terrades com a defenedor de mon bon dret, justícia, honra e fama vos divide y elegets les armes e forma de combatre en les maneres següents: ço és a cavall, en cavalls encubertats ab cubertes de brúfol, selles desacerades, testeres, collars de malla, tot acostumat a guerra sens ninguna dobladura, art ne maestria. Les armedures [f.126v] de nostres persones seran cuyrasses de pes de XVI en XVIII lliures, cubertes de setí, cabassests e baveres, cuxots e greves ab scarps ab ses guardes, bressalets e gontalets e faldes, tot acostumat a guerra. Lançes de quatorze pams d'asta, ab ferros de un pam e mig, de la fayçó de Xerès, ab aristols de mig pam; spases de dos talls e de la crehuera a la punta largues quatre pams e mig, ab mantí, pom e crehuera acostumat; punyal de dos talls e de un palm e mig de ferrussa. Tot emperò dels pams e pes de cana de Barchinona.¹⁴⁹ Donant vos la facilitat de servir la plaça e haver jutge no sospitós qui us tinga lo camp e plaça segura, lo qual jutge haureu haver sercat e trobat dins lo temps dels sis mesos per dret e per stil d'armes donats, comptadors del die enanant que us serà donat lo present cartell devant lo qual jutge jo comparré en lo temps que per aquell me serà assignat. Refermant-me, ampareu tot, car tots altres drets a defenedor pertanyents, serà raó donchs Ne Scalas, que ab diligència ara, serau més en ço que-us dich, que en tornar sentar aquell encontre e brega que yo haguí ab lo bastart Miquel devant lo Abeurador de Girona, car per aquells qui bé voleu mirar y entendre los artes qui se feran, com e ab quina manera no-n daran a vós ninguna honra ne a mi càrrech encara que tant vós ne lloeu. E serà lo present cartell partit per A B C, signat de mà mia e segellat amb lo segell de mes

¹⁴⁷ haureu C: aureu B

¹⁴⁸ omet: 'havíeu venir a tal stretura' B

¹⁴⁹ Per aquest fragment de la descripció de les proteccions de les armes i de les armes defensives i ofensives que acorden els dos cavallers, vegeu RÍQUER, Martí de, *L'Arnès del cavaller. Armes i armadures catalanes medievals*, Barcelona, 1968, p. 205.

armes. Dat en la ciutat de Girona a ·XVIII· de novembre any·MCCCCLXXXVIII·. Lo qual vos tramet per Joan de Sentcliment, trompeta, ab relació de qui staré.

Johan de Terrades

[15 bis]

Segueix-se la relació del trompeta a la data del cartell de mossèn Joan de Terrades de Salelles en que comença a córrer lo temps dels ·VI· mesos que mossèn Galceran Scalas té a servir la plaça o camp e jutge.

Jo, Johan de Sentcliment trompeta oficial en los fets de les armes ab autoritat de entervenir entre los cavallers per la concòrdia de les batalles, fas relació de veritat a vós, mossèn Johan Vicens de Terrades ciutadà de Gerona, procurador de mossèn Johan de Terrades de Salelles, que aquell cartell que lo dit mossèn Terrades ne trametrà a mossèn Galceran Scales, dat en Girona a ·XVIII· de novembre any ·MCCCCLXXXVIII· e lo qual donàs a mi qui per mon ofici e autoritat lo donàs en la persona en mans del dit Scales o a son percurador o muller qui havia acostumat pendre e rebre los altres cartells. Vos dich que he servit lo dit mossèn Galceran Scalas per moltes parts e no é trobat un altre percurador seu sinó fins la senyora muller sua, qui yo ho acostumat rebre los altres cartells aquí l'é donat avui divendres que tenim ·XV· del damunt dit mes e any, a les sinch hores, ab càrrech exprés que·l donàs al dit mossèn Scalas marit seu, axí com havia los altres e la dita senyora l'ha pres e acceptat ab lo cartell que li he donat. E aquesta relació vos fas de veritat e a requesta del dit mossèn¹⁵⁰ Johan Vicens¹⁵¹ de Terrades en dit nom, reconeixo ne fos feta carta, e ne fos feta carta en poder del discret en Carles Serdà, notari de Girona. Lo dit die e any que fa relació dit trompeta, ha donat dit cartell.

[16]

Resposta vuitena de mossèn Galceran Scales al denant cartell de mossèn Joan de Terrades e com accepte de servir plaça e jutge.

| [f.127r] En Johan Terrades;

Un cartell vostre he rebut per Joan de Santcliment, trompeta, partit per A B C, signat de mà vostra e segellat de vostres armes. Fet en Girona a ·XVII· de novembre any devall scrit. Volent interpretar la intensió mia ésser convençut per la querella

150 mossèn B

151 omet: 'Vicens' B

junta que us posí en mon cartell de ·XXVII· de setembre, lo que si bé mirat haguésseu en mon cartell de ·VIII· del dit mes de novembre, haguéreu vist clarament yo ésser content combatre-us a tota ma requesta que jo doní ab la lança en vostra persona, ya que és la querella per vós acceptada e ab la qual yo so ab vós acord. E axins ho torno a dir, que jo consent combatríe-us a tota ma requesta, que jo doní ab la lança en vostra persona e que dich-vos veritat e que vós mentiu afermant lo contrari. Restant molt content e alegre haureu divísat armes e forma de combatre perquè ab les mans se puga perdonar la veritat del que vós falsament afermau. E posat a vós se sguardàs lo fer rar del jutge e plaça, yo so content, pus a mi donau lo càrrech servat aquell a fi que per les obres nostra diferència sia aclarida. E per record del ver, vós tremet lo present cartell per Martí Corsà, trompeta, partit per A B C, signat de mà mia e segellat de mes armes. Fet en Castelló d'Empúries a u de setembre any ·MCCCCLXXXVIII· .

Galceran Scales

[17]

Cartell tramès per mossèn Galceran Scales a mossèn Joan de Terrades de Salellas ab la citació de la jornada de la batalla.

En Johan Terrades:

Posat per still d'armes com a defenedor designades a vós haver lo jutge qui la plaça tingués per dar conclusió a nostra batalla, vist la voluntat vostra ésser stada de donar a mi lo càrrech de designar e haver ¹⁵² aquells, yo ab molt gran plaer¹⁵³ ho accepti, e per ço, fasant aquella diligència que en tals actes tenir se deu, havent entre els ¹⁵⁴ altres reis e prínceps, principalment a nostre Rey e Senyor com aquell qui tot arte de cavalleria més s'e sguarda. Suplicant a la Majestat sua volgués consentir la plaça segons la concòrdia de nostres cartells, e sa altesa volent per mitjà de batalla la fi de nostra diferència se vega. M'ha fet gràcia consentir aquella segons per nostres cartells som d'acord de combatre faent expressa comissió a l'illustre Don Johan de Aragó comte de Ribagorça e Lloctinent General en lo Principat de Catalunya. En sa absència, signa aquella segons veureu per la letra present a vós tramesa, assignant-nos lo dia de la batalla, e però, ab lo present cartell vos tremet aquella a fi que us prepareu per la jornada que sa senyoria als dos assigna com yo ho sper per Déu e en la gloriosa Nostra Dona y en lo benaventurat cavaller Sent Jordi per més instar, fer-vos conèixer lo que fins así negat teniu. E per record del ver, vos tremet lo present cartell ensemps ab la citació de la senyoria e guiatge, bastant per Martí Corsà, trompeta,

¹⁵² haver C: aver B

¹⁵³ plaer C: pler B

¹⁵⁴ havent entre els C: remeti entre ells B

partit per A B C, signat de mà mia e segellat de mes armes. Fet en la vila de Selrà a ·XI· de maig any a mil e cinc-cents.

Galceran Scales

[18]

[f.127v] La Sitació

Nós, don Johan d'Aragó, comte de Ribacorça, Lochtinent general del sereníssimo Senyor Nostra, observandíssim, en lo Principat de Catalunya e comtats de Rosselló y Cerdanya. Attenents e considerants que persona reyal patent per informació de mà, del dit Senyor Rey, signada y ab la impressió del sagell de sa magestat e altres solemnitats afortunades, expedida la qual és del tenor següent: don Ferrando per la gràcia de Déu Rey de Castella, d' Aragó, de Leó, de Sicília, de Granada, de Toledo, de València, de l'illa de Mallorques, de Civilla, de Sardanya, de Còrdova, de Còrsega, d'Asturias, de Jahen, d' Algarbe, d' Algezira de Gibraltar y de les illes de Canària, comte de Barsalona, Senyor de Vizcaye e de Molina, Duch d'Athenes e Neopàtria, comte de Rosselló e Cerdanya, Marquès d'Oristany e comte de Gaiano. Al just Don Juhan d'Aragó, comte de Ribacorça, nebot molt car, Lochtinent General nostre en lo Principat de Catalunya, en los comtats de Rosselló e de Cerdanya, salut e dilecció.

Segons havem entès entre lo amat nostre en Galceran Scalas, requeridor d'una part e en Juhan Terrades defenedor de la part altra, ciutadans de nostra ciutat de Girona, han corregut alguns cartells de batalla stan ja concordats de totes les coses necessàries per a que la batalla entre aquells vinga a fi per ells desigat en tant que no resta altra cosa sinó haver plaça e jutge qu'ils assegure aquella. E de la dita batalla covenga d'aquella a degut fi venir dega per la qual opció és stat reconegut. Hom és stat reconegut a nostra majestat per part del dit Galceran Scalas suplicant-nos molt humilment fos de nostra mercè voler-los assegurar la dita plaça en la forma en los cartells coneguda e permetre que la batalla entre aquells venga al dit fi desitjat. E nós la dita suplicació entesa e volents condescendre a aquella, e per evitar les grans despeses que convendria fer als sobre nomentats Scales e Terrades, e a les persones que a aquests necessàriament haver acompanyar segons és costum e pràctica. Si a nós qui som en aquesta ciutat nostra de Civilla tan distant de aquesta nostra ciutat de Barchinona havíem a venir, e atès havíem deliberat lo assegurar de la dita plaça e judicatura de la dita batalla, a vós com a Lochtinent General nostres e alter nos e nostra reyal persona representans de la prudència e maturitat del qual en maiors coses, per experiència grantment, confiam remetre e cometre, segons remetem e cometre ab les presents, dient-vos per ço e manam que en loch e persona nostra e en nostra absència, assegureu la plaça als dits Galceran Scalas e Johan Terrades dins aqueixa nostra ciutat de Barchinona, e en loch d'aquella que més apta e pertinent vos semblarà, assignant-los per aquella lo dia que a vós serà vist e ab totes aquelles solemnitats, formes e pràctiches acostumades e necessàries e dexeu e consentau entre aquells la dita batalla venir a perquisició e fi e de la dita batalla entre aquells conegau, e a degut fi venir dexeu. E farau finalment [f. 128r] tot ço e quant en semblants

batalles fer se deu. E nós ferem si davant nostra majestat personalment aquella. S'executaria entre les dites parts servades en tot e per tot, les leys practicas, stils, e consuetud de batalla, a degut fi venidora, disposats, car nos a vós enesobre les dites coses e sengles d'aquelles ab los junidors dependents se emergets d'aquells vostre offici de lochtinent general nostre e alter nos a nostra reyal persona representant exhortans nostre lochs, béns, forces, e plenitut de nostra reial potestat plena, y a més vos sometem e conferim ab les presents. Dada en la nostra ciutat de Civylla a ·XI· d'abril en l'any de la nativitat de nostro senyor Déu. Mil cinch-cents. Yo el rei.

Vidit generalis regia / Vidit Sentangel confessor generalis

És stada feta per lo dit Senyor Rey a nós com a Lochtinent General de la majestat e la sua reyal persona representant, ampla comissió e dada per la Il·lustríssima potestat per assegurar la plaça e judicar la batalla entre los dits en Galceran Scals e en Johan Terrades, tractada e concertada, volent y expressament manat a nós, que en persona de la majestat, assigneu die e loch, assegureu la plaça a les dites parts e la dita llur batalla a deguda fi venir permetau, segons que en la persona reyal confiau. És largament contengut per veritat nós volens obehir los reyls manaments en la dita reyal comissió scrits e anotats, declarats e de donar a degut a fer lo que per aquella no·s és comés e manat per lo orde y en la forma deguda per tenor de la present, ans de totes coses assigna a les dites parts per a fer a degut fi la dita batalla entre la present ciutat de Barcelona lo primer dia del mes de agost primer venidor, car nos plaent a nostro Senyor Déu Jesucrist qui és a just jutge Senyor dels execorts e príncep dels Reys de la terra. Serem personalment en lo loch e dia dessus dits aparellats a veure e indicar la dita batalla, segons la potestat e comissió a nós donada com dessus és contengut. E perquè les dites parts millor e més segurament puguen venir a fer la batalla dessus dita, y feta aquella anar, e tornar feu¹⁵⁵ libertament los dos e qualsevol d'ells segons la fi que haurà dita batalla. Per les presents, guiam e afegiram en paraula e fe nostra o verament reyal les persones dels dits Galceran Scals e Johan Terrades elegiran d'ells e de los cavalls e armes e béns lurs. Axí que per qualsevol crims o deutes ni o per ocasió alguna no pugueu a infàmia de qualsevol persona ni encara del fi ni de qualsevol oficials¹⁵⁶ ésser presos ni detenguts ni en alguna manera en persona ni en béns molestats, ans pugeu venir y star per afer la dita batalla per al dia dessus dit, | [f. 128v] e tornàsseu allà hon volrau, fora del Principat e comtats dessus dits salvament e segura. Manant ab thenor de les presents, als portantveus de general governador e altres qualssevol¹⁵⁷ oficials e persones a qui pertanga en lo Principat e comtats dessus dits constituïts sots juriment de la pia indignatió del senyor rey e pena de mil florins d'or d'Aragó. Reyls coses aplicadores que lo present nostra o verament reyal guiatge e assegurament insigne e ab ser-ne e observar fa seu, inviolablement per guanyar les

¹⁵⁵ e tornar feu C: tornàsseu B

¹⁵⁶ repeteix 'qualsevol oficials' B

¹⁵⁷ qualssevol B: qualsevol C

dites persones desitgeu evitar e en testimoni de les quals coses havem menat fer les presents ab lo reyal segell en lo dors segellades.

Dada en Barchinona a set del mes de maig de l'any de la nativitat de Nostre Senyor a Mil Cinc-cents.

Bartomeu Ferrer 158

QUADRES GENEOLÒGICS

Seguidament elaboro diversos quadres en els quals apareixen personatges que van pertànyer a ambdós llinatges gironins i quan m'ha estat possible, amb la finalitat de poder completar algun dia els respectius quadres geneològics dels llinatges, assenyalo alguna data significativa de la seva vida o en darrer terme de la seva mort. Quan existeix bibliografia o citació explícita publicada sobre el personatge, cito el text a sota mateix del nom. Hi incorpore també finalment sengles apèndixs en els quals elaboro un comentari de personatges, indrets i conceptes que es relacionen amb les bandositats, els cartells de deseiximent i amb la vida cavalleresca gironina de finals del segle XV i principis del XVI.

¹⁵⁸ Adjunt de la Cort, escrivà Major del General, 1510, *Dietari de la Generalitat de Catalunya*, pàg. 325, Barcelona, 1994

EL LLINATGE DELS TERRADES

Arnau de Terrades , jurista, mort al 1348, (enterrat a la catedral) – casat amb Garsenda.*
Francesc Terrades , advocat, casat amb Caterina Sarriera, actiu a Girona des de 1328 al 1357, jurat de la mà major el 1333 i potser també el 1348, (germà d'Arnau). "El bisbe de Girona tramet a Pere sa Costa batlle general de Catalunya el jurista Francesc Terrades per tractar uns assumptes, a qui el bisbe qualifica "honrat e discret", "e savi en dret". DE PUIG & MARQUÈS , <i>Lletres del bisbe de Girona. Segle XIV</i> . 586. Girona Documentat també aquest Francesc Terrades al 1387 com a ciutadà de Girona, casat amb Caterina Sarriera als quals se'ls atorga una venda sobre unes cases situades al pla de Framenors (Mercadal). CASTELLS & COLOMER ; <i>Pergamins de l'Arxiu del Marquès de Camps</i> , Perg. 435, Girona, 1999.
Arnau Terrades , al 1330 era cònsol de l'Hospital nou de Girona. Mort l'any 1338 <i>Costums de Girona</i> , Barcelona, 1988, pàg. 121.
Pere Terrades , 1294, és batlle (comtal) d'Ullastret, possiblement mort el 1330- va tenir tres filles, Peregrina, Agnès, Brunissenda.*
Ramon de Terrades , de Casavells, doc. 1335, procurador d'Ermessenda, esposa de Bernat Guillem de Foixà.*
Guillem de Terrades , prior d'Ullà (doc. 1327-1340) *
Simó de Terrades (doc. 1330) beneficiat d'Ullastret *
Pere de Terrades , llicenciat en lleis (juntament amb Joan Sarriera, Guillem Vengut, Pere Basset, els dos darrers també juristes) comissionat de la ciutat de Girona per intervenir contra els inculpatos dels avalots del Call de l'any 1391. Al 1415, ens consta encara Pere de Terrades documentat com a ciutadà de Girona.
Ffrancí Terrades , ciutadà de Gerona, (doc. 1462) SAFONT, Jaume ; <i>Dietari o llibre de Jornades (1411-1484)</i> , Barcelona, 1992, pàg.167.
Testament a favor de Joan Capmany , ciutadà de Girona, i Anna de Terrades ,
Joannes Campmany , juliol de 1496, Jurat de la mà major. <i>Manual d'acords</i> , [foli 49v], 12 maig 1483, (ADG) G-069-04042.
Antoni Terrades mercader, doc. 1497*
Pere Guerau de Terrades , mort al 1494* DE PUIG, J. & MARQUÈS, JM ; <i>Lletres del bisbe de Girona. Segle, XIV</i> , IEC, Girona, 2007.
Joan Terrades , defensor de la força vella de Girona, encarregat de vigilar el portal de Sobreportes. "Antes de que el conde de Pallars llegara con su tropa frente a los muros de Gerona, doña Juana se había retirado con su hijo, el príncipe Don Fernando, y con los servidores adictos al recinto amurallado de la Forza Vella.

Los preparativos para la defensa de la misma habían comenzado mucho antes; ya el 13 de mayo se había acordado que los jurados de Gerona se hizieran cargo de las dos torres del Portal de Sobreportes. Entre el 17 y el 18 fueron nombrados los encargados de defender los principales núcleos fortificados: Joan Terradas y Francesc Cornell, torre de Sobreportes.”

COLL JULIÀ, Núria; *Doña Juana Enríquez, lugarteniente real en Cataluña, 1461-1468*, Vol.II, Cap. IX, *El sitio de la Força Vella*, CSIC, Madrid, 1958.

Joan Terrades = Francina

Joan Terrades de Salelles (+ 1502)

Al 1488 se l'anomena amb el títol de “mossèn” al *Manual d'Acords*, [f.15 r]; Al *Manual d'acords*, 1491, s'escriu: “*Lo honorable mossèn Joan de Terrades, bayle de Gerona*” [foli 7s, v] “*Les fermanses següents dona lo magnífic mossèn Miquel de Vilanova cavaller per lo sens de la vegueria de Girona, Joan Terrades de Salelles*” [folis 23 r/ 24 v],

1496 s'esmenta encara **Joan de Terrades** amb el títol de *mossèn*. *Manual d'acords*, 1496 [foli 49 v].

Isabel Terrades, monja del monestir de Sant Bartomeu de Belllloc, de Perelada, doc. 1575.
CASTELLS & COLOMER; *Pergamins de l'Arxiu del Marquès de Camps*, 174, Girona, 1999.

(ADG) U-004-02250

A Ramon, prior de Lladó. **Arnau de Terrades, jurista de Girona**, com a procurador de Sibilla, viuda de **Berenguer de Terrades**, jurista de Girona, i d'Alamanda, filla de dit matrimoni, presenta **Simó de Terrades**, clergue, per al benefici de Santa Maria de les Puelles, vacant per mort de Pere de Riba. Comissió per veure si Arnau Batlle, jurista, té dret de presentació del referit benefici, 2 juliol 1331

(ADG) U-025-02265

A l'infant comte d'Empúries. En causa contra Serena, viuda de **Berenguer de Terrades** i Francesca, muller de Bonanat Masdemont contra Guillem Vilar, no hi ha béns que pertanyin a clergues, i el tribunal comtal pot procedir, 22 abril 1355.

(ADG) D-178-01313

Bernat Terrades, corredor d'orella de Girona, firma rebut al procurador de 27 sous per treball en l'arrendament de les rendes de Rupjà i Mata, 27 juny 1407.

(ADG) AU-070-01644

A **Bernat Terrades**, batlle d'Ullà. Faci talla per pagar 50 florins a Jaume de Monell, i a Guillem Llobet, notari, les seves escriptures, 20 octubre 1377.

(ADG) U-101-03660

Als parroquians de Porqueres. Vacant el diaconil per renúncia de **Bernat Terrades**, ha estat conferit a Bernat de Pomer, 29 agost 1401.

(ADG) -162-01310

Francesc de la Via, Berenguer Hospital i **Francesc Terrades**, ciutadans de Girona, prenen a manlleuta Guillem d'Om, clergue conjugat de Girona, 6 març 1364.

(ADG) U-061-00956

Llicència a **Caterina**, esposa de **Francesc Terrades** d'altar portàtil i d'elegir confessor, 13 novembre 1370.

(ADG) D-194-01952

El bisbe revoca tots els vicaris generals que hagués pogut constituir, excepte Dalmau de Raset, Jordà d'Avinyó i Andreu Alfonsello, 22 març 1450; a continuació, avocà a sí una causa entre **Francesc de Terrades**, ciutadà de Girona, i Bernat Joan de Cabrera, comte de Mòdica.

(ADG) G-007-00085

Peregrina, Agnès i Brunissenda, filles de **Pere de Terrades**, difunt d'Ullastret, fan procura a **Arnau de Terrades** i **Francesc de Terrades**, juristes de Girona, per a la presentació del benefici de Sant Joan d'Ullastret, 22 novembre 1330.

Els comissionats dels abats de la diòcesi sobre el compliment de les constitucions de Tarragona elegeixen per advocat **Francesc de Terrades**, jurista de Girona, amb sou de 30 lliures anuals; per procuradors, Berenguer de Bosch, clergue de la seu i Pere Ros, de Girona, amb sou de 200 i 100 sous anuals respectivament; per advocat a Besalú, Ramon de Prat, amb salari de 300 sous; per procurador a Besalú, Pere d'Amer, clergue de Sant Pere de Besalú, amb salari de 100 sous; per advocat a Camprodon, Bernat de Vallabriga, jurista, amb salari de 150 sous; per procurador a Camprodon, Arnau de Bagadell, amb salari de 50 sous, 2 març (1332) 1333.

(ADG) G-008-00165

Pere Corder, procurador del bisbe, intima a Ramon de Gornal una lletra closa d'aquest; Gornal la refusa, i només l'accepta en presència de **Francesc de Terrades**, jurista, 1 febrer (1334) 1335.

(ADG) G-009-00364

Ferrer de Canet, cavaller, firma rebut a **Francesc de Terrades**, jurista de Girona, de 253 lliures que Francesc Massaguer, porter reial, li havia lliurat, 11 juliol 1336.

(ADG) G-011-00602

El bisbe i el capítol concedeixen a **Francesc de Terrades**, jurista síndic del capítol, la porció de pa canonical, 19 abril 1339.

(ADG) G-014-00854

Francesc de Terrades, jurista, i altres marmessors d'**Arnau de Terrades**, jurista de Girona, a fi d'aclarir el testament on diu que fa un llegat a la seva filla Sibil·la i dóna 12.000 sous per bé d'ànima, atès que el testador escriví de mà pròpia, amb consell del bisbe i de Gispert Fulcarà, declaren que el llegat fet a dita Sibil·la no s'ha de prendre de la quantitat destinada a bé d'ànima, 3 novembre 1339.

(ADG) G-014-00891

Pere Pastor, canonge de Santa Anna de Barcelona, presenta lletres del bisbe de Barcelona, contra **Francesc Vives**, també canonge del mateix lloc, a fi que sigui publicada la seva excomunió, 2 octubre 1347; el mateix Pere Pastor, a fi de pledejar amb els oficials reials sobre la jurisdicció de Palafrugell, contracta com a advocat **Francesc de Terrades**, f 147r/v, i publica noves lletres contra l'esmentat Vives, f 148-149.

(ADG) G-019-01495

El bisbe, atès que el seu predecessor havia concedit a **Francesc de Terrades**, jurista de Girona, una pensió de 400 sous anuals, ratifica la concessió, s. d.

(ADG) G-022-01718

Francesc de Terrades, jurista de Girona, reconeix al bisbe haver estat pagat fins al present de les quantitats que rep per abogar a favor d'ell, 15 novembre 1351.

(ADG) G-026-02135

El bisbe i el capítol elegeixen Jaume de Monell, jurista, com a síndic i advocat vitalici de la seu, càrrec que vacava per mort de **Francesc de Terrades**, 22 gener 1352; el bisbe li concedeix un vitalici de 400 sous anuals f 20-21v.

(ADG) G-027-02155

El bisbe i el capítol confereixen a **Francesc de Terrades** la sindicatura de la seu vacant per mort d'**Arnau de Terrades**, jurista, amb indicació dels seus deures, 30 desembre 1338.

(ADG) G-057-03579

Als parroquians d'Ullastret. Vacant el benefici fundat per Guillem d'Ullastret per promoció de Guillem Pou a un altre benefici, **Arnau i Francesc de Terrades, juristes de Girona**, amb poder d'Agnès, Peregrina i Brunissendis, filles de Pere de Terrades, han presentat Jaume de Font, que és acceptat; es comissiona Guillem Pou per donar-li possessió, 30 novembre 1330.

(ADG) U-004-02119

A l'abat de Banyoles. Havent mort **Francesc de Terrades**, jurista de Girona a qui el bisbe feia pensió, el bisbe i el capítol elegeixen per advocat Jaume de Monell; li proposa de prendre'l per advocat, 29 desembre 1352; s'escrigué en el mateix sentit als altres prelats de la diòcesi.

(ADG) U-019-01739

Dispensa matrimonial del card. penitencier a favor de Pere d'Agullana, jurista, amb Margarida, filla de **Francesc de Terrades**, de Girona, parents en 4rt. grau de consanguinitat, 8 agost 1454.

(ADG) U-154-00575

Francesc de Terrades, dit Abraham Robis (1391)

(ADG) Q-002-00303

Guerau de Terrades, sagristà major de la seu, confereix l'administració de l'Almoina, vacant per mort de Pere Ramon Mut, a Antoni Agullana, canonge de Barcelona, 4 juliol 1483; per mort d'ell fou conferit a Nicolau Masdeu f 26v-262.

(ADG) D-203-02422

Guerau de Terrades, sagristà major de la seu i procurador general de la dignitat episcopal pel capítol en seu vacant, remet a Rafael, Gabriel i Antoni Ferrer, germans de Rupjà, una brega, 25 gener 1486.

Pere de Terrades, fill de **Francesc Terrades**, ambaixador de la reina Joana Enríquez.

L'any 1475 Els jurats de Girona van enviar **Pere de Terrades** "a la cort amb instruccions ben precises per tal que mirés d'aclarir la política reial respecte del cas remença i respecte al seu cap, que continuava defensant els camperols i que comptava, alhora, amb el concurs de la corona."

"(...) El rei Ferran II, havia establert l'agost de 1496 el seu quarter general a Girona."

PELÁEZ, Manuel J.; *Catalunya després de la guerra civil del segle XV*, Barcelona, 1981, pàg. 80.

Pere de Terrades, l'any 1476, és síndic de la ciutat de Girona a Barcelona. Al 1482 consta ja com a ciutadà pertanyent al Consell de ciutadans de la ciutat i de la susdita mà major, *manus mayoris*, 1495.

CHÍA, Julián de; *La festividad del corpus en Gerona*, pàg. 202, Girona, 1895

Al 1487, consta com a Jurat de la ciutat, Manual d'Acords, [f. 4r]; al 1488 explícitament se'l referencia com a representant al Consell de la ciutat "*promanu maiori honorabile Petrus de Terrades*", probablement elegit ja l'any 1496 com a Jurat de la mà major de la ciutat. [*Manual d'Acords*, folis, 43 v 49 v].

Com a jurat intervé en l'alerta de la gent d'armes que passen per la ciutat en direcció a Perpinyà. [foli 24 v]. Documentat com a jurat de la ciutat, mà major, en els anys de 1539, 1541.

(ADG) G-073-01122

Jerònima de Terrades, senyora de la torre de Salelles, de Llagostera, viuda de Felip Ribes i de Terrades, donzell de Madremanya, consenteix a la resignació del benefici de Sant Esteve de Segueró, 23 octubre 1597.

(ADG) D-251-06533

El bisbe, atesos els perjudicis soferts per Antoni Andreu, procurador de la vila de la Bisbal mentre Pere de Portugal dominava el país, dóna a la seva filla Eulàlia cinquanta lliures en auxili de dot, a treure d'un llegat de **Joan Terrades** per casar donzelles que, segons que es diu són fora de l'obediència del rei, ja que, segons declara el bisbe és lícit commutar la voluntat del difunt *in melius*, en favor d'una donzella fidel al rei, 29 desembre 1466.

(ADG) D-199-02239

El bisbe, atès que en temps del seu predecessor s'havia construït a Pedret una capella del Pilar, en dóna l'administració a Salvi Rupit, canonge de la seu, **Joan Vicenç de Terrades**, ciutadà de Girona, i altres, 12 març 1510.

(ADG) G-070-00036

A Salvi Rupit, canonge, **Joan Vicenç de Terrades**, ciutadà i Carles Terradell, metge, tots de Girona. Llicència d'edificar capella del Pilar a Pedret, 8 abril 1506.

(ADG) U-184-01020

Joan Vicenç de Terrades, de Girona, disposa 120 lliures a lluçió d'un censal que Dalmau i Bernat de Samasó feien al benefici de sant Jaume, de Sant Vicenç de Camós, 4 setembre 1503; foren prestades a Pere Guerau de Segurioles.

(ADG) U-324-00803

Pere Guerau de Terrades; auditor de comptes.

(ADG) D-203-02430

Pere Guerau de Terrades accepta la pabordia de juliol o d'Aro, amb la condició que, si es produeixen plèts, siguin defensats a despesa del capítol, atesa la disminució de les rendes, 30 abril 1491.

(ADG) D-205-02489

El vicari general confereix la sagristia major de la seu, vacant per mort de **Pere Guerau de Terrades**, a Pere Francesc de Santceloni, 29 juliol 1494.

(ADG) D-206-02518

Als clergues de Corçà. Possessòria de la sagristia a favor de **Pere Guerau de Terrades, canonge de la seu**, la Bisbal, 28 abril 1479.

(ADG) I-003-00959

Pere Guerau de Terrades, procurador general de la bisbalia per l'honorable capítol de la seu de Girona, *sede vacante*, a Bernat Almar, mercader de la Bisbal. A causa de commocions d'alguns pobles del bisbat, la vila i castell freturegen de guarda; per això el nomena capità del castell, 16 febrer 1485.

(ADG) U-174-00909

Miquel Alrà, marmessor d'Antoni Corbera, prevere de capítol, diposita 25 lliures de la marmessoria, 10 setembre 1484; una part fou prestada a **Pere Guerau de Terrades** per als afers dels homes de remença, a fi de pagar Gilabert Salbà, agutzil reial.

(ADG) U-324-00470

Els marmessors de **Pere Guerau de Terrades**, dipositen 40 lliures procedents de la venda «del Colonge», 14 febrer 1495.

Pere de Terrades. Documentat com a jurat de la ciutat de Girona, mà major, 1539, 1541. L'any 1476 és síndic de la ciutat de Girona a Barcelona. Al 1482 consta com a ciutadà que pertany al Consell de ciutadans i de la susdita mà major, *manu maioris*, 1495.

CHÍA, Julián de, *La festividad del corpus en Gerona*, pàg. 202, Girona, 1895.

Sebastià de Terrades. Ciutadà, jurat de la ciutat, *Manual d'acords*, 1539.

Tenim constància també de la vinculació d'ambdós llinatges amb la ciutat de Girona perquè al cens del mes d'abril de 1462, situat entre la Plaça de l'Oli i el carrer de Ciutadans, Francesc de Terrades, Pere de Terrades com a ciutadans; com a ciutadans que habiten fora de la ciutat el susdit cens esmenta, Pere Escala, Rafael Escala ambdós de Celrà i a Johan de Terrades de Pallol o sigui que habitava a Palol d'Onyar. Tanmateix el mateix cens ens diu que Jaume Escala era 'oïdor de comptes' i com a consellers de la mà major del govern de la ciutat, "*consiliarii manus maioris*", hi consten Franciscus de Terradis, minor, Jacobus Scala i Petrus Scala.

QUADRE DELS SCALA (ESCALA)

Arnau d'Escala, canonge de la Seu

fundador de l'Almoina del pa de la Seu el 4 de març de 1228.

LLUCH BRAMON, Rosa; *Els remences. La Senyoria de l'Almoina de Girona als Segles XIV i XV*, Girona, 2005, pàg. 21.

Guillem d'Escala (--1328-1370 Sagristà segon de l'església de Sant Feliu).

Petrus de Scala, jurat de la ciutat de Girona, 1430.

In *Col·leccions de costums de Girona*, Manuscrit la Molassa, ADG, Barcelona, 1988

Ramon d'Escala, fill de Berenguer d'Escala, cavaller de Girona, s.XIV.

Jaume Escala® (+1498) = Caterina

Francesc Beuda = Anna

*oïdor de comptes del General de Catalunya i ciutadà de Girona. *Manual d'Acords*, 1488, [f.31r], "Lo magnífic mossèn Jacme Scala oriünd (?) D'aquesta ciutat, oydor de comptes del General."

Al 1482 consta com a conseller del Consell de ciutadans de la ciutat de Girona.

VICENS VIVES, J.; *Ferran II i la ciutat de Barcelona*, Apèndix, 2010.

(ADG) U-324-00466

Jaume Escales, ciutadà de Girona, diposita 5'5 lliures per la remença de Ponç Gironès, de Cartellà, a favor de la pabordia d'agost de la seu, 15 setembre 1483; foren prestades a Dalmau Busquets, escriptor de Girona.

Jaume Scales, ciutadà, *Manual d'Acords*, 1496 [foli 43 v]

Jaume Escala, l'any 1460 és posseïdor d'un molí a Girona juntament amb Pere Vendrell. L'any 1463 el rei Joan II firma una credencial al seu favor:

"Prohómens amats e feels nostres. Vostra letra de creença havem reebuda ab los amats e feels nostres en Guillem Sunyer e en Jacme Scalas vostres missatges exhibidors de aquesta, los quals havem oyt en tot ço que de part vostra nos han volgut dir e explicar, als quals havem largament respost: pregam vos molt en tot lo que de part nostra vos diran com si nos vos ho dehiem personalment. Dada en Alagon a XXVIII dies de setembre del any M CCCC LXIII."

AHMG, *Manual d'acords* de 1463 (fol. 198 v)

(AIEG) **BATLLE, L.**; "Epistolario gerundense de Juan II de Aragón", Vol. XI, años 1956-1957.

Jaume Escala 1476, "La infanta Joana, lloctinent general, comunica al batlle General de Catalunya, Joan Sarriera, capità de Girona i als jurats que Jacme Scala ha comunicat al rei el seu pare i al seu germà rei de Castella les depredecions que els francesos han fet a l'Empordà."

"Per lo amat e feel del dit S.R. Jacme Scala vostre concitadà havem reebuda vostra letra de creença en virtut de la cual nos ha difusament explicat la entrada del loctinent de Bofillo ab les gents d'armes de Rosselló e los grandíssims damnatges que les dites gents han fetes en Empordà..."

"Lo dit Jacme Scala ha de totes les coses comunicat ab los de la dita cort, per aquell ho sabrem pus largament qui ab molta diligència ho ha sollicitat, (...) Donàvem al Jacme Scala fe e creença sobretotes les dites coses com si nos las vos dehiem."

BATLLE, LL. SOBREQÜÉS, S.; "Annals de l'Institut d'Estudis Gironins" AIEG, Vol. XVI, 1963, pàg. 20-21.

(ADG) D-210-00120

Pere Huguet Escales, canonge de Sant Feliu de Girona, fa títol per a l'ordenació de Pere Bideu, clergue de Celrà, 7 setembre 1507.

(ADG) D-211-00137

El capítol de la seu dispensa Miquel Agullana, fill de Baldiri Agullana, ciutadà de Girona i senyor del castell de Cartellà, de l'estatut de gènere militar, 28 abril 1508; a continuació hom anota semblant dispensa per Pere Moner, canonge d'Urgell, **Pere Huguet Escales**, canonge de Sant Feliu, Benet Simó, prevere de capítol, Francesc Cartellà, Joan Bell-lloc, Jaume Santceloni i Pere Santmartí, clergues de Girona.

(ADG) U-324-00568

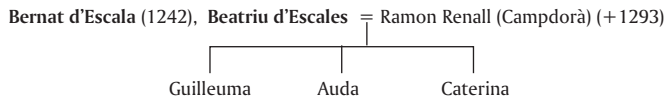
A **Pere Escala**, ciutadà de Girona. Llicència de fer celebrar missa a la seva força de Celrà, a causa de la invasió de forasters armats, 15 desembre 1389.

(ADG) U-078-02171

Testimonial de tonsura conferida pel bisbe Bertran el 1379 a **Francesc Escala**, fill de **Pere Escala**, de Girona, 30 març 1408.

SENYORS DEL CASTELL DE CELRÀ

Pere d'Escala-Elisabet (1238)

Guillem d'Escales

Ramon d'Escales, documentat al 8 d'agost de 1295

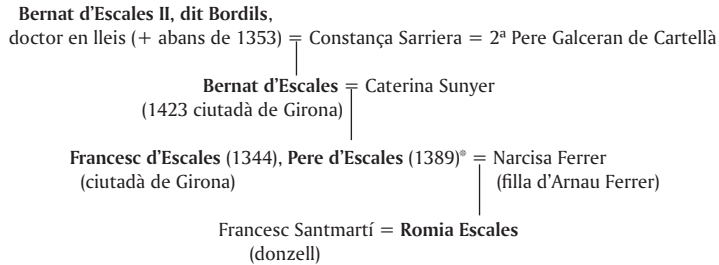
ESCRIBÀ, Gemma; FRAGO, Mª Pilar; *Documents dels jueus de Girona 1124-1595*, Girona, 1992.

Pere d'Escales, ciutadà de Girona.

Doc. 130 censal municipal (1337)*

Documentat com a jurat de la ciutat*

*(GUILLERÉ) * (ESCRIBÀ-FRAGO)

* És víctima d'una agressió, la reina Maria informa en una lletra de les "injúries i naffres" que rebé **Pere Escala** el mateix dia que deixava el càrrec de jurat de la ciutat. **FERNÁNDEZ TRABAL**, pàg. 286.

Bernat d'Escales = **Caterina Sunyer**

Pere d'Escales (1471) = **Violant de Vilafreser**

"*Mossèn Francesc Scala bayle de part del molt alt senyor rey a requesta e ordinació dels honorables Jurats de la dita ciutat, mana a tot hom generalment.*" *Manual d'acords*, 1502 (foli 34 v)

Galceran d'Escala (+ 1526) = Margarida Julià

Caterina d'Escales = Bernat Alemany de Foixà- Boixadors (1551)

Galceran Scala, ciutadà forani de Girona,

"Los quals han ha pagar a la ciutat XVII per lo marydatge." *Manual d'acords*, 1502

Caterina Foixana, vídua del ciutadà de Girona **Galceran d'Escales II**, 1541

Rafel Scala, batle de Girona. Apareix com a *"honorable mossèn Rafel Scala Sureda batle de Gerona"* en nom de la sana, cesarea, catòlica e real majestat", mana diverses ordinacions per a la processó de la festa del Corpus de 1539, (*Manual d'acords*, 1539, (foli. 92, r).

Apareix en un cens de 1541, com habitant al carrer de Ciutadans.

Jeroni Scala, ciutadà de la mà major, 1539

APÈNDIX- II

CONCEPTES QUE APAREIXEN EN ELS CARTELLS DE DESEIXIMENT

PERSONATGES I CONCEPTES

Bernard Marull	Jurisperit de Barcelona. Notari. <i>Archivo General de Protocolos de Barcelona. Índice cronológico Alfabético</i> , Vol. III, pàg. 361.
Galceran de Requesens	<p>Governador General de Catalunya, portatveu del governador a Catalunya 1453. lloctinent general de Catalunya (novembre de 1453). Emprisonat a instàncies <i>"dels deputats e del Consell del Principat de Cathalunya e consellers de Barchinona."</i></p> <p>"Divendres, a XVIII° loctinència de mossèn Galceran de Requesens, portatveus de governador de Cathalunya.</p> <p>Noembre, any LIII</p> <p>Divendres, a XXX. Festa de Sent Andreu. Aquest die mossèn Galceran de Requesens, qui, contra constitucions e capitols de Cort de Cathalunya, se intitulava loctinent de senyor rey en lo principat de Cathalunya, a instància e requesta dels hòmens vulgarment apellats de la gabella de la buscha, dels quals ell era cap, rompé lo privilegi que la ciutat de Barchinona ha de elegir aquesta jornada V prohòmens en consellers de Barchinona (...)"</p> <p>Març del any MCCCCLXI</p> <p>Dimecres a XI. Presó del governador. Aquest die de dimecres a XI de març, a VIII° hores, ans de mitja nit, fonch pres mossèn Galceran de Requesens, portantveus de governador de Cathalunya, dejús un taronger del ort de casa sua, qui és en la vila de Molins de Reig. (...)</p> <p>Maig, "aquest die de dimarts, a XXVI de maig, lo senyor primogènit tramès dir a la muller de mossèn Galceran de Requesens, qui solia ésser governador de Cathalunya, lo qual stava pres en la presó comuna del veguer per sos demèrits (...)</p>

Juny,
Divendres, a XXVI Governador isqué de la presó lo noble mossèn Galceran de Requesens, òlim”

Dietaris de la Generalitat de Catalunya, Vol, I, anys 1411-1539, Barcelona, 1994.

Johan Gifra	Trompeta. En el món cavalleresc dit de la persona que tenia per missió fer d'emissari.
Jordi Masó	Trompeta. En el món cavalleresc dit de la persona que tenia per missió fer d'emissari.
Miquel Bideu	Del mas Bideu de Celrà.
Joan Sardà	Notari de Girona, 1488-1512, Llibres comuns, AHG, Fons 170-464/ Districte notarial-Girona 11. T-55, T-56.
Bartomeu Ferrer	Notari de Girona

INDRETS

Abeurador de Girona	Carrer que anava de la Plaça de les Albergueries o Taverneries fins a l'Areny. El seu nom ja aperix documentat al 1325. Possiblement en aquest carrer transversal –com el seu nom indica- hi havia els Abeuradors dels cavalls i altre bestiar puix el carrer donava a l'areny del riu on s'hi havia desenvolupat el mercat.
Areny de l'Abeurador	La zona de l'areny del riu immediata i tocant al carrer dels Abeuradors.
L'Espardenyeria	Possiblement ubicada al carrer de la Merceria, actuals voltes de la Rambla, on sota aquestes voltes s'arregleraven les taules de les botigues.
Les creus de Girona	Probablement es refereix a la Creu que existeix avui a l'actual Carrer de la Creu, que era el límit de la ciutat en la posició de migdia.
Torre de Salelles	Torre de Llagostera que era propietat de Joan de Terrades de Salelles, sabem que al segle XVI la dita torre pertanyia encara als Terrades perquè Jerònima de Terrades, senyora de la torre de Salelles, de Llagostera, viuda de Felip Ribes i de Terrades, donzell de Madremanya, consenteix a la resignació del benefici de Sant Esteve de Segueró, 23 octubre 1597. (ADG) Per tant, un dels contendents Joan de Terrades de Salelles per la signatura de les cartes de deseiximent residia eventualment a la dita Torre de Salelles de Llagostera tot i que era jurat de la ciutat de Girona. El mateix s'esdevé amb Galceran d'Escales.

CONCEPTES DE LA CAVALLERIA

armes blanques	Punyals o dagues tallants.
arte de cavalleria	Referit a l'Art de cavalleria o sigui tots els protocols establerts entre cavallers per mantenir en la discrepància i en l'odi mutu -si procedia- les fórmules de l'honor.

artimanyes	Castellanisme. <i>Artimanyas</i> , que vol dir argúcies o estratagemes poc nobles i per tant, poc cavalleresques.
combatre esquivant jutge	Es refereix al combat privat entre cavallers sense l'arbitratge de cap persona que actui de jutge.
desestilats deseiximents	Amenaces mancades d'honor; és a dir poc o gens cavalleresques.
estil d'armes	Armes ofensives i defensives de les mateixes característiques.
exoneració	Descarregar; alliberar d'un càrrec, obligació o ofici.
fama pública	Bona reputació; veu pública estesa de l'excel·lència d'una persona, en aquest cas quan un cavaller excel·leix en l'art de la cavalleria.
fradristeny	Fill o filla que no és l'hereu, i que no té dret a quedar-se a la casa pairal en ésser mort el pare o en casar-se. (cast. <i>segundón</i>). Etimologia: aglutinació de <i>fadrí extern</i> , DCVB.
gentilhome	Home de naixença noble.
hómens d'honor	Homes reputats de bona condició i de bon saber fer cavallerescos.
honra	Honor.
honra i dret	Honra i bon capteniment en els codis cavallerescos.
inculpat	Personatge a qui ha estat atribuïda la causa de culpabilitat. Culpable.
jutge no sospitós	Dit del jutge neutral que no és partidari d'un o altre contendent.
mal dir	Dir mal d'algú; malfamar. Maleir
orde degut	Ètica cavalleresca, capteniment cavalleresc.
perereries	Ostentacions que fa algú volent demostrar la seva superioritat.
pràctiques impertinents	Pràctiques no cavalleresques, no honorables.
<i>puntillos</i>	Castellanisme, que vol dir <i>pundonor</i> . Amor propi molt exagerat o basat en coses sense importància.
requesta	Requeriments, sol·licitud per a la brega cavalleresca.
sobergeria	Que obra sobergament, abusant de la seva força.
temerària requesta	Amenaces que presenten riscos, riscoses.
tracte de batalla	Pactes, tractes cavallerescos sobre les condicions de la confrontació.
trompeta	En el món cavalleresc dit de la persona que tenia per missió fer d'emissari.
ultrança	Amb violència amb extralimitació del dret. En la cavalleria dit de la batalla que s'anunciava a tota ultrança o sigui fins a morir, fins a matar l'adversari.
vils obres	Actituds poc honorables, poc cavalleresques.

CONCEPTES JURÍDICS

acte de acusació	Quan un cavaller tenia constància escrita de les acusacions fetes per un altre cavaller.
mon bon dret	Dret inherent al cavaller.
camp e plaça segura	Indret escollit i més aviat poc conegut generalment on no pogués ser interrompuda la batalla entre dos contendents.
concordia de les batalles	Pactes previs que marcaven el tipus d'armament ofensiu i defensiu amb el quals es procediria a batalla.
encontre	La trobada de dos cavallers al camp o a la lliça establerta i pactada per tal de batre's en les condicions prèviament escrites a les lletres o cartes de deseiximent.
formar querella	Acusacions mútues ja establertes.
ordinació	Disposició autoritària, manament.
marydatge	Impost que pagaven els vassalls en ocasió del casament del senyor.
percurador	Qui obra en representació i per poder legal d'un altre. Procurador General: títol que des de l'any 1295 al 1340 portava la persona que exercia el poder sobirà quan els comtes-reis sortien del territori de Catalunya; després s'anomenà <i>lloctinent general de la corona</i> .
Reial Audiència	Es defineix perfectament en la resposta segona que mossèn Terrades fa a Galceran d'Escales, en les cartes de deseiximent on es diu que, ' <i>la Reial Audiència és lo medi de justícia degut en aquest Principat</i> '.
requesta a ultrança	Amenaça de batalla a mort.
Vegaria	Jurisdicció del veguer en un territori la qual jurisdicció derivava directament del rei. El veguer administrava la justícia civil i criminal en un districte o comarca.
via fora	Crit dels cabdills remences en la defensa dels pagesos i contra els mals usos dels senyors.

APÈNDIX III

UN EXERCICI D'ARMES TINGUT A VILAFRESER, MALGRAT ÉSSER COSA LLEU ELS JURATS DE GIRONA HO NOTIFIQUEN AL REI

"Molt spectable e Magnífic Senyor,

Per exposició. Que dos joves, la hun apellat Anthony Andreu, e l'altra Diomedes Mercader, venguts abds de Perpinyà vers aquesta ciutat, trobant-se en un hostal de Vilafreser, qui és a una llegua e mige, d'on après que hagueren menjat e begut, vengueren a raons qui entre ells se seguiren de poca importància, és a dir arrencaren les spases que portaven e feeren grans xemagos d'investir-se però no es faeren mal algun, ans après abds se'n vingueren com amichs que són e ab tot, senmeteix, fou més per la xamor e follia que menaren que per fets alguns, car com dit és. Som informats no-y hagué colps ny nafres, sinó que en aquesta vegueria és la pràctica que en semblants casos meten-se per justificació e la cosa se és stat axi que no se han fet res significant, e la cosa per ésser tant nuyl, car los predits, són reputats per fadrins e persones que no són complidament per a les armes.

Après Senyor, va ser seguit que en Joan Almar percurador de Torroella de Montgrí qui és oficial ordinari e reyal [faent seny] emperò com a company de Vostra Senyoria se és conferit en aquesta ciutat ab bastió que portava, pres lo dit Anthony Andreu e aquell per portar a Torroella, e axí diu ha fet per raó de dit cas, del qual han avisat de seguida. Sabudes les quals coses ne havem apresada molta anticipació que de tant nuyl cosa se causa per res de regalia, e que dit Almar ve de condició, car com sia oficial ordinari a posat e que us haurà veritat, apar-ho, perquè us ha dit Anthony e altres, seran portats a loch on és ordinari. Per tant, notificam les dites coses a Vostra Senyoria. Suplicam que li plàcia permetre e manar ateses les dites coses les quals trobarà passar en veritat que al dit Anthony Andreu que dieu se ha posar a Vostra Senyoria sobre avis, no hi fera injustícia, e aquell ésser relaxat, tant per les condicions preclares com per ésser tant jove e ésser molt vexat d'una malaltia que vulgarment és nomenada defensament, per raó de la qual malaltia si era de seguit en presó vindria en algun enginyement, que és indigne de fer tals o semblants artes en perjudici de aquesta ciutat e de los ciutadans d'aquella. E vist que ara apar cosa justa e molt raonable e com havem explicat enrere, nosaltres ho reputarem a Vostra Senyoria.”

A sua Majestat sia emesa.

*E mantinguem-nos Senyor Vostra Senyoria molt spectable e en grandíssima guarda e expressió.
De Girona a XI maig any ·MDLXXXV·*

Manual d'Acords, 1495 [foli 29, v]

APÈNDIX IV

ORDINACIONS DELS JURATS DE LA CIUTAT DE GIRONA de 1503 (fragmenta)

Oïats tothom generalment que us notifiquem e us fan a saber los honorables: mossèn Miquel de Vilanova, cavaller Regent la vegueria de Gerona e veguer de Besalú, e mossèn Bartomeu Tord, batle de Gerona de part del molt alt senyor del consell de l'honorable my Senyor Johan Andreu, insigne doctor en leys, jutge ordinari de Gerona, de part del molt alt Senyor Rey a requesta e ordinació dels honorables Jurats de la dita ciutat, com los dits honorables Jurats han fetes les ordinacions següents:

Los honorables Jurats de la ciutat de Girona per vigor dels privilegis reys a la universitat de la dita ciutat e Jurats de aquella, atorgats per gran voluntat e de la cosa pública a singulars de aquesta e per bé de pau e repel·lir, persignar e foragitar, siguin presos jutjaments dels escàndols e bandositats en dita ciutat perpertrades e perseguits los ciutadans pertorbadors de aquesta, en pau e tranqüilitat tan les ordinacions que es persegueixen:

Primo, que algun de qualsevol condició o stament sia, no gos ny portar de dia ny de nits dins la dita ciutat algunes armes, no solament spaza ab post e guaspa e sinta e sens brogner, brunyir?. E axò, sots pena de perdre les armes.

Ítem, que algun de qualsevol condició o stat sia, no gos anar per la dita ciutat a cavall portant llança llarga o curta o luna o dart o ballesta, sots pena de perdre lo cavall o rossí en qual cavalcaran e les armes que es portaran.

Ítem que algú de peu o de cavall, no gos portar dins la dita ciutat ne las nits de aquesta, ballesta o spasa, ne collada, sots pena de perdre les armes e més avant en lo regne, en pena de Déu e dels barons.

Ítem qui respon qui veurà anar dins la ciutat los dits hòmens a cavall o a peu axí com dit és, e ab les dites armes prohibides o sien en mans d'esta cort, sots pena de ·L· sous per pagar d'una sola vegada.

Ítem per algú de qualsevol stament o que no ho sia, no gos anar per la ciutat de Girona de nits ab les dites armes permeses si doncs no portaven.

Ítem per algú de qualsevol condició o stament sia, no gos començar o fer brega sots pena de deu sous e d'altra per tot sien punits.

Ítem per conservar honestedat en la dita ciutat, ordonem que totes dones vil e deshonestes qui viuen deshonestament de lur cos, de quest e guany deshonest, se allunyan axí dels carrers on habitan e es deuran apartar de lloc públic en açò ja dedicat en la dita ciutat, sots pena de sexanta sous.

Ítem per incitar bregues, batiments, inconvenients e escàndols qui per lo ports de les armes se segueixen, e tenir e conservar la dita ciutat e habitants en aquesta, en pacífic e tranquil stament, per bé de la res pública, ordonem que algú de qualsevol stament o condició sia, no gos ni presumesca portar per la present ciutat, mercadal, ravals, camins e límits de aquesta: lances, daylls, bisarmes, gondodarts, lunes ni altres semblants armes ofensives, ni spasa ab postbeyna e guaspa e sinta, sots pena de deu sous.

Ítem, atenents que per la vil e detestable vida dels hòmens apellats alcavots, és mancillada e ensutzada la vida de aquells qui volen viure als ab honestedat e detetenen en operacions virtuoses com los dits alcavots axí suscitan bregues com en altra manera donen gran damnatge als hòmens pacífics e a la cosa pública, però los dits honorables jurats per vigor de privilegis reials a la dita ciutat atorgats e en aquesta practicats, ordonem que tothom de qualsevol stament o condició sia, qui tingue fembra o fembres públiques en la present ciutat de Girona, vingut de lur sutze guany o quest, o bona e sia tengut dins cinc dies primers vinents e comptadors del dia que la primera ordinació serà publicada, jaquir la dita vida de alcavot e abstenir-se aital fembra o fembres. E altre, manem, passats los dits síndics, si algun serà atrobat dins la dita ciutat, Térmens e límits d'aquesta, serà assotat públicament per la dita ciutat.

[Recepció de l'article: 23-1-2014]

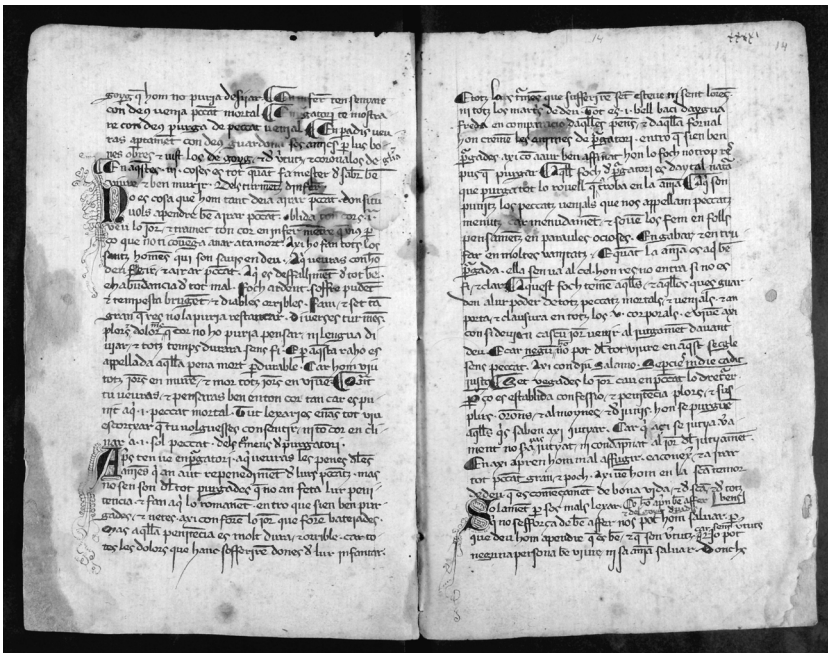
[Acceptació de l'article: 6-5-2014]

Estat del Castell de Celrà l'any 1907. Foto de Valentí Fargnoli, AIAGI.

Vista actual de la reconstrucció del Castell de Celrà.

Reproducció del manuscrit B, de la Biblioteca de Catalunya que contenen les lletres de desafiament entre Mossèn Joan Terrades de Salelles i Galceran Scales i Pere Huguet Escales, s. XV.